

HARMONI, EKOLOGI, TRADITION:
*historiebruk inom suomenuusko, en modern hedenisk tro
i fornfinnsk anda*

Julia von Boguslawski
Pro gradu avhandling i historia
Handledare: Henrik Meinander
Institutionen för filosofi, historia,
kultur- och konstforskning
Humanistiska fakulteten
Helsingfors universitet
januari 2014

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
Frågeställning och avgränsning.....	1
Material och metod.....	3
Taivaannaulas hemsidor.....	3
Texten Esivanhempien puu.....	5
Forumet Hiitola.....	6
Metod.....	9
Teoretisk referensram.....	10
Några centrala begrepp.....	13
Tidigare forskning.....	14
Finntrons placering i det nyhedniska fältet.....	18
En modern tro med långa anor.....	20
2. NATUREN.....	26
Gudar, andar & platser.....	26
Anima mundi.....	27
Gudar.....	27
Naturandar.....	28
En andlig topografi.....	30
Det selektiva minnet.....	31
En ny helhet.....	31
Gamla idéer - nya tolkningar.....	33
Intuitionen har sista ordet.....	37
Ett muntligt arv?.....	40
Ekologi och civilisationskritik.....	45

3. MÄNNISKAN	50
Människan och traditionen	50
En själslig varelse	51
Familj, släkt och tradition	52
Värderingar	54
Minnet och traditionen	55
Minne och glömska	55
Modern forntid – traditionalism och nationalism	58
Olika influenser	65
Tradition som en legitimerande faktor	68
4. LIVSSTILEN	72
Föreningen Taivaannaula	72
Planer, nätverk och profilering	75
Det religiösa samfundet Karhun kansa	82
Individen	85
Hemaltare och trumcirklar	86
Hobbyn	88
Övriga livsstilsval	89
Mer än en tro?	90
5. SAMMANFATTNING	92
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	97
Källor	97
Litteratur	100
Otryckta avhandlingar	104

1. INLEDNING

Nyhedendom är ett fenomen som uppkommit under 1900-talet och vuxit och spridits sedan dess. I dag finns på olika håll i världen nyhedniska rörelser inom vilka inspiration för den moderna tron söks långt bak i historien, i tiden innan kristendomen spreds över världen. Det finns stora skillnader mellan grupperna, men allmänt sagt är det karakteristiskt att förkristna religiösa traditioner används som inspirationskälla, samtidigt som man antingen mer eller mindre fritt kombinerar föreställningar som har sitt ursprung inom olika religiösa traditioner och olika tidsperioder, till en tro som känns meningsfull i dag. Överlag är nyhedendomen mycket odogmatisk till sin karaktär och saknar på det stora hela permanenta institutioner eller ett fastställt trosinnehåll. Grupperna är föränderliga och det nyhedniska fältet utvecklas därför ständigt.

Jag kommer att fokusera på en finsk nyhednisk rörelse som av sina anhängare kallas *suomenusko*, som jag kommer att studera ur ett historiebrowsersperspektiv. I texten kommer jag att använda mig av översättningen finntro, som är min egen, eftersom ingen etablerad svenskspråkig term finns sedan tidigare. Finntron är en rörelse som föddes kring årsskiftet 2006-2007 då internetforumet *Hiitola* och föreningen *Taivaannaula ry* grundades. Av sina anhängare beskrivs finntron som en ursprunglig fornfinnsk tro, som sedan urminnes tider levt kvar till i dag. Den moderna varianten anses ha en stark koppling till forntron och det upplevs viktigt att i mån av möjlighet vara förebilden trogen. Det finns en spänning mellan behovet av förnyelse och viljan att följa äldre traditioner som gör det intressant att undersöka vilka funktioner och betydelser historien får för dagens finntroende.

Frågeställning och avgränsning

Nyhedendomen är ett etablerat men fortfarande relativt nytt forskningsområde. Forskningen hittills är huvudsakligen gjord av religionsvetare, sociologer och folklorister, men inte av historiker och den har därför mer sällan varit direkt inriktad på nyhedendomens historia eller historiebrowsersbruk som den här kommer att vara, även om frågor som kommer nära ämnet har utforskats. Internationellt sett är nyhedendomen ett väl etablerat forskningsområde, men den finska moderna nyhedendomen har inte ännu

utforskats i någon större grad och finntron utgör en synnerligen utforskad del av den, vilket motiverar ämnesvalet.

Liksom annan nyhedendom, är finntron en säregen kombination av nytt och gammalt, vilket gör den intressant att studera just med sikte på historiebruket. På många sätt verkar den vara en reaktion emot dagens samhälle, som anses ohållbart på grund av konsumtionskultur, skövling av naturen, och psykiskt illamående. Då den moderna livsstilen inte ses som ett hållbart alternativ, vänder man sig i stället till historien för att där hitta en förebild för ett annorlunda liv. Samtidigt är finntron ändå tydligt också ett barn av sin egen tid, eftersom den influeras av flera moderna idéer som miljövänlighet och individualism.

Finntron är intressant också eftersom intresset för det finska folkliga kulturarvet har funnits i Finland sedan nationsbygget började på 1800-talet och har levt kvar till i dag, vilket syns till exempel i de aldrig sinande utgåvorna av nationaleposet Kalevala. Det här intresset har under tidens gång tagit sig olika former då varje epok haft sin egen agenda. Nu väcker den finska folktron och -kulturen åter intresse, både som tro och kulturarv, men inte som ett nationellt projekt utan som en religiös/andlig subkultur, vilket är ett intressant fenomen värt att utreda.

Det jag vill undersöka är vad för budskap historien anses bära och hur samtida idéer också bäddas in i det historiska när det nutida projektet byggs upp. Den övergripande forskningsfrågan är då hur historien används inom finntron för att skapa en meningsfull tro och gemenskap för i dag. Avsikten är att behandla historiebruket inom finntron på ett generellt plan och för att avgränsa ämnet närmar jag mig frågan tematiskt, genom att analysera tre valda aspekter av finntron: natursynen, människosynen och livsstilen. I kapitlet om natur- och människosynen analyseras de mer teoretiska och andliga sidorna, som utgör grunden till världsbilden i finntron. I kapitlet om livsstilen diskuteras de mer praktiska sidorna, det vill säga hur finntron levs ut och vilka aktörer som formar den. En fråga i det här kapitlet är också i vilken mån finntron är en uttalat religiös rörelse och i vilken mån den utgör något som bättre kunde karakteriseras som en livsstil för anhängarna. På alla punkter kommer de historiska element som lyfts fram som centrala inom finntron att diskuteras, liksom också den historiesyn eller kanske synen, som döljer sig i dem.

En stor respekt för individuella val är ett utmärkande drag för finntron, liksom för annan nyhedendom. För att verklighetstroget belysa det här och komma åt

betydelsefulla skillnader, kommer jag att jämföra föreningen Taivaannaulas officiella version av finntron, med den variation som förekommer på fältet, som i detta fall representeras av diskussionsforumet.

Material och metod

Jag har valt att undersöka finntron via två kanaler: föreningen Taivaannaula ry och internetforumet Hiitola. Det här betyder att det primära materialet finns på föreningens hemsidor: www.taivaannaula.org, som är dess huvudsakliga informationskanal och ansikte utåt, och på forumet: <http://www.hiitola-foorumi.net/>. Föreningen administrerar också en gemenskaps-sida på facebook från och med 2011, där 3321 personer gillar den (6.6.2013). För att begränsa materialmängden har jag dock valt att inte granska den med motiveringen att hemsidorna har en mer officiell karaktär och att materialet föreningen postar på Facebook och på hemsidorna väldigt långt är identiskt, med den skillnaden att texterna på hemsidorna är längre och mer ingående. Diskussionsforumet Hiitola har använts för att jämföra föreningens officiella linje mot diskussionen ”på fältet” och visa på de varierande synsätt som finns på olika frågor. Det lämpar sig bättre för detta ändamål än Facebook-kommentarerna, som sällan resulterar i någon egentlig diskussion, utan består mest av gillande och väldigt korta inlägg. Forumet däremot erbjuder längre inlägg och en engagerad diskussion, som dessutom sträcker sig över en längre tidsperiod, ända från 2006 till i dag.

Taivaannaulas hemsidor

Föreningen Taivaannaula ry finns till sedan våren 2007 och den registrerades på hösten samma år, 26.11.2007. Som sitt syfte uppger den att vara en samlingspunkt för finntroende och arbeta för att göra den finska naturreligionen och det finska kulturarvet mer känt.¹ Medlemsantalet har varit växande. I juli 2013 hade föreningen enligt hemsidorna omkring 100 medlemmar, i januari 2014 hade antalet gått upp till 130.²

---

¹ Taivaannaula ry: <http://www.taivaannaula.org/> (hämtad 14.1.2014).

² Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta:

<http://web.archive.org/web/20131008144602/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> arkiverad 8.10.2013

Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta:

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtade 14.1.2014).

Enligt en uppgift från 2012 är största delen av dessa under 30 åriga stadsbor och lite mer än hälften är kvinnor.³ Kring hälften av medlemmarna deltar aktivt i programmet föreningen organiserar, medan den andra hälften består av personer som deltar mer sporadiskt och till en större del håller sig uppdaterade om föreningens verksamhet via internet.⁴

På hemsidorna presenterar föreningen sig själv, sin verksamhet och finntron. Det finns en kortare beskrivning om vad finntron är för något rubricerad *Mitä on suomenusko?* (Vad är finntro?), en FAQ under rubriken *Kysymyksiä ja vastauksia suomenuskosta* (Frågor och svar om finntron), och en blogg med både längre och kortare inlägg som behandlar finntron och föreningens verksamhet, samt en längre text på knappa 200 sidor med titeln *Esivanhempien puu* (Förfädernas träd), som förutom de två ovannämnda informativa sidorna varit mitt viktigaste material från hemsidorna.

Det är i huvudsak Anssi Alhonen som uppdaterar och står för materialet på hemsidorna. Då han är så gott som den enda författaren uppstår frågan om hur väl texterna representerar en mer allmän syn och i vilken mån de speglar hans egen vision. I och med att texterna ligger på föreningens hemsidor, som är dess officiella ansikte utåt, kan man ändå anta att de representerar föreningens linje. Alhonen är också själv aktiv i föreningen och således insatt i dess planer, vilket stöder det här antagandet. En del av materialet där, *Kysymyksiä ja vastauksia* och presentationen *Mitä on suomenusko?*, har kommit till genom en diskussion, så att Alhonen först lagt upp ett utkast till texterna på forumet, inbjudit till en öppen diskussion om dem, och sedan har reviderat dem på basen av kommentarerna.⁵ De mest centrala texterna, det vill säga de texter som ger grundläggande information om vad finntron är, har alltså kommit till genom en kollektiv process och representerar därmed inte endast Alhonens syn. Samtidigt är det ändå är en förhållandevis liten grupp på 12 personer som deltagit i diskussionen och därför finns det sannolikt också synpunkter som inte kommer till uttryck i kommentarerna till Alhonens utkast. Att det förhåller sig så styrks också av den variation i åsikter som överlag kommer till uttryck på forumet. Med tanke på att större delen av dem som kommenterat utkastet är personer som sammanlagt postat långt över 100 inlägg på forumet hör de till en kärngrupp, som kan antas vara aktiv också inom föreningen. Eftersom diskussionens deltagare syns endast genom sina pseudonymer på

---

³ Turun ylioppilaslehti: <http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/juurilla> (hämtad 14.1.2014).

⁴ Privatmeddelande av Anssi Alhonen daterat 12.9.2013.

⁵ Hiitola, inaktiverat område, Suomenuskon UKK (hämtad 22.6.2013).

forumet, är det dock omöjligt att verifiera detta eller annars identifiera dem närmare. Sammanfattningsvis ser jag saken så att texterna på hemsidorna kan sägas representera föreningens linje. Med tanke på det lilla antal människor som varit inblandat i deras skapelse och på den variation av synsätt som uttrycks på forumet kan de ändå inte sägas illustrera en allmän syn på vad finntro är för något. För att inte förbise den verkliga variationen har jag även använt mig av diskussionsforumet.

Texten Esivanhempien puu

Esivanhempien puu är en text som Alhonen ensam skrivit, där han presenterar sin egen tolkning av finntro. Den presenteras dock på hemsidorna som en del av *föreningens* textsamling, där de mest centrala texterna om finntro finns samlade.⁶ I och med det här har den tydligt rollen som föreningens programförklaring och kan på den grunden anses representera föreningens syn och inte endast Alhovens.

Texten är indelad i tio kapitel varav alla inte behandlas. Fokus ligger på de kapitel som behandlar naturen och människan och den del som handlar om folkmedicin kommer därför inte att tas upp, liksom inte heller den del som beskriver kalenderåret. Avgränsningen grundar sig på att natur- och människosynen utgör grundpelare inom finntro, som är relevanta då målet är att studera historiebruket inom finntro på ett generellt plan, för att se vilken roll det får i världsbilden och identitetsbygget. Kalendern och folkmedicinen är mer specifika tillämpningsområden som faller utanför den här avgränsningen.

Eftersom texten har en officiell status är den ett givande källmaterial då målet är att granska föreningens bild av finntro. Samtidigt är en källkritisk diskussion viktig. Alhonen har försett sin text med noter på slutet, vilket gör att hans källor till en del är lätta att spåra. De källor som anges i noterna består till största delen av forskning som rör den finska forn- och folktron. Både nyare och äldre forskningsresultat är med, en stor del av dem är fortfarande gångbara. Delvis finns också faktaböcker som behandlar den finska folktron på listan. Dessutom förekommer hänvisningar till folkdiktning ur SKS äldre tryck som *Suomen kansan vanhoja runoja*.

---

⁶ Taivaannaula ry: <http://www.taivaannaula.org/2011/12/taivaannaulan-kirjoituskokoelma-pdf-muodossa/> (hämtad 14.1.2014).

Noterna säger ändå inte allting, framför allt då det inte är frågan om en vetenskaplig text, som han själv också noterar i inledningen, utan en text som beskriver en personlig syn på den forna finska tron och kulturen.⁷ Texten är en tolkning och förutom de angivna källorna måste man fråga sig om det finns ytterligare medvetna eller omedvetna källor. Den här frågan aktualiseras speciellt när man kan skönja drag som inte riktigt kan placeras i den äldre finska traditionen, men som ändå i dag uppfattas göra det. Alhonens text kan med andra ord ha ett betydligt bredare och mer mångskiftande källmaterial än det han själv nämner eller ens är medveten om, vilket efter bästa förmåga kommer att tas i beaktande och diskuteras under analysens gång allt eftersom det blir aktuellt.

Forumet Hiitola

Hiitola är ett diskussionsforum för finntroende, som upprätthålls av föreningen Taivaannaula. Forumet är till största delen öppet för den som vill läsa, men för att själv kunna delta i diskussionen krävs att man registrerar sig, och när man gör det öppnas en avdelning till som annars är osynlig. Forumet är indelat i följande nio områden:⁸

- 1) *Mytologia ja kansanrunous* (Mytologi och folkdiktning)
- 2) *Pyhät paikat* (Heliga platser)
- 3) *Perinteinen elämänmeno* (Traditionell livsstil)
- 4) *Vuodenkierto* (Årscykeln)
- 5) *Arkeologia, historia ja Kielitiede* (Arkeologi, historia och språkvetenskap)
- 6) *Sukukansat* (Släktfolk)
- 8) *Tapahtumat* (Evenemang)
- 9) *Muut* (Annat) en stängd avdelning som öppnas efter inloggning

Då jag sökt material för att bredda perspektiven på det som kommer till uttryck på hemsidorna och i *Esivanhempien puu*, har jag gått till väga så att jag sökt fram de delar av forumet där samma ämnen diskuterats. Jag har alltså inte börjat med att avgränsa mig till att studera vissa bestämda delar av forumet. I praktiken har det dock

---

⁷ Alhonen 2013, 5-6.

⁸ Hiitola, huvudsidan, området *Muut* syns endast vid inloggning: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/> (hämtad 10.1.2014).

visat sig att jag koncentrerat mig på tre av dem, *Mytologia ja kansanrunous* (645 meddelanden totalt), *Perinteinen elämänmeno* (1273 meddelanden totalt) och *Muut* (2699 meddelanden totalt). De här tre områdena är också de aktivast besökta delarna av forumet. De två förstnämnda är de delar där det uttryckligen är finntron och det finska kulturarvet som diskuteras, medan frågor som har att göra med livsstil diskuteras på områdena *Perinteinen elämänmeno* och *Muut*.

Forumet har dryga 805 registrerade användare, men långt ifrån alla är aktiva.⁹ Dryga hälften av användarna, 472 stycken, har nämligen skickat bara fem eller färre meddelanden. 123 personer har skickat 10 eller fler meddelande och aktiva användare, som skickat 20 eller fler meddelanden, finns det 72. Bland dem kan man urskilja en särskilt aktiv grupp på 28 användare som har deltagit i diskussionen med fler än 50 meddelanden och en verklig kärngrupp på 18 personer som skrivit fler än 100 inlägg. Alla figurerar på forumet via pseudonym, men av inläggen att döma känner de mest aktiva varandra också utanför forumet. Kärngruppen kan dock inte sägas vara geografiskt koncentrerad utan är spridd över landet på orter som Åbo, Helsingfors, Tammerfors, Tavastehus, Björneborg, Joensuu, Uleåborg, och övriga aktiva utökar spridningen ännu mer. Med tanke på den geografiska fördelningen ser internet ut att vara en viktig sammankopplande länk mellan de finntroende.¹⁰

Diskussionen på forumet modereras av samma person som sköter föreningens hemsidor, Anssi Alhonen. Han deltar också själv aktivt i diskussionen, men den är fri till sin art och vem som helst kan börja en ny konversation och delta i de som finns. Det går inte att urskilja några direkta lägerbildningar i diskussionen, det är mer ett fritt byte av åsikter som kommer till uttryck där. Även om det går att känna igen den lilla kärngruppen som skriver ofta, verkar också många av de mer sällan deltagande regelbundet följa med forumet med tanke på att deras inlägg kommit över en längre tid. Även om väldigt olika synsätt kommer till uttryck är atmosfären överlag kamratlig och individuella synsätt respekteras, vilket är typiskt inom nyhedendom överlag. Direkta gräl förekommer sällan, men det finns några ämnen som debatteras hetsigare än andra. De här är framför allt hedendomens och kristendomens förhållande samt finntrons framtid som ett registrerat religiöst samfund.

---

⁹ Hiitola, huvudsidan: <http://www.hiitola-foorumi.net/> (hämtad 14.1.2014).

¹⁰ Hiitola, *Käyttäjät* (hämtad 10.1.2014).

Angående forumet uppkommer källkritiska frågor som har att göra med anonymitet och reliabilitet. Som många andra forum deltar användarna i diskussionen endast genom sina pseudonymer och förblir således anonyma. Följden är att det blir omöjligt att veta säkert vem som egentligen deltar i diskussionen och således omöjligt att kontrollera att deltagarna verkligen är personer som uppfattar sig som finntroende. På grund av forumets art är det här ändå inte något oöverkomligt problem, eftersom mycket talar för att de aktiva deltagarna till största delen definierar sig som finntroende, vilket är viktigast ur forskningssynvinkel. Dels framkommer det här ur inläggen så att de som aktivt deltar i diskussionen verkar uppleva forumet som en plats för diskussion med likasinnade. Enligt Lori Kendall, som forskat i online gemenskaper, tenderar det här också överlag att vara fallet på internetforum som tydligt är till för en specifik grupp människor.¹¹ Många av dem som definierar sig som någon annan form av hedning verkar också uppleva forumet som en plats för finntroende, eftersom de ofta deklarerar sitt ”utanförskap” i sina inlägg. Dels kan man ur det totala antalet skickade meddelanden per pseudonym sluta sig till om personen bakom den med sannolikhet definierar sig som finntroende eller inte. Den som skickat endast ett fåtal inlägg kanske bara har turistat på forumet, medan den som deltagit med exempelvis 40 eller fler inlägg med större sannolikhet kan antas ha ett personligt intresse i finntroend. Kravet att registrera sig för att delta i diskussionen gallrar sannolikt bort de minst intresserade.

Det är visserligen möjligt att det finns också deltagare som är mer allmänt hedniska och inte specifikt finntroende, men de går till en stor del att urskilja eftersom deras inriktning ofta framgår ur inläggen. De flesta mer aktiva deltagarna verkar åter på basen av sina inlägg vara mer exklusivt finntroende. En riktigt säker gallring blir omöjlig att göra, men är inte heller nödvändig med tanke på att överlappande deltagande mellan olika grupper är högst vanligt inom nyhedendom.

Att andan på forumet är öppen och uppriktig, är positivt med tanke på dess värde som källa för hur de troende tänker och tycker. Som Kendall har påpekat, skall nätets möjligheter till rollspel och lek med identiteter inte överdrivas, eftersom diskussionskulturen varierar och således i många fall också kan ha höga förväntningar på ärlighet och personlighet.¹² Så är fallet enligt min bedömning på forumet Hiitola. För

---

¹¹ Kendall 2010, 319.

¹² Kendall 1999, 68-70.

att ytterligare minimera opålitligheten har jag inte beaktat inlägg av deltagare som öppet tydligt identifierar sig starkare med någon annan form av nyhedendom än finntron.

Det finns olika tillvägagångssätt när forum används som källmaterial för forskning. Exempelvis Barbara F. Sharf diskuterar dessa i sin artikel ”Beyond Netiquette: The Ethics of Doing Naturalistic Discourse Research on the Internet”¹³. Eftersom allt material på forumet Hiitola finns öppet tillgängligt för vem som helst att läsa och registreringen som krävs för att komma åt den enda annars slutna sidan inte heller har några särskilda krav, finns inga lagliga hinder för att använda forumet som material. Eftersom det ändå hör till god praxis att personer ska kunna välja ifall de deltar i en undersökning har jag kontaktat administratören för forumet och fått hans medgivande att använda mig av det, och dessutom meddelat om mina planer på forumet. Detta har inte resulterat i en enda negativ kommentar.

Jag hänvisar huvudsakligen till forumet med att ange området, diskussionens rubrik och webbadressen för sidan i fråga när jag hänvisar till hela diskussionen. Webbadressen går till diskussionens första sida, i många fall är de flera sidor långa. När jag hänvisar till ett specifikt inlägg meddelas också pseudonymen och datum när inlägget publicerats. Till området *Muut*, som syns endast genom inloggning hänvisar jag på samma sätt, men utan webbadressen. På grund av att finntron och föreningen Taivaannaula befinner sig i ett skede av kraftig utveckling uppdateras också hemsidorna rätt ofta. Till den del som material jag hänvisar till har uppdaterats under arbetet hänvisar jag därför till Internet Archive, där sidorna finns arkiverade. Sommaren 2013, mitt under arbetets gång, har också forumet genomgått en större omstrukturering, varför allt material jag hänvisar till inte längre finns kvar där. Jag har emellertid kopior på samtliga diskussionskedjor jag använt. I de fall där jag hänvisar till diskussioner som under sommarstädningen 2013 tagits bort från forumet hänvisar jag till ”inaktiverat område”, diskussionens rubrik och pseudonym samt inläggets datering när jag hänvisar till ett specifikt inlägg, men av föreliggande orsak inte till webbadressen.

Metod

Målet är att analysera de finntroendes historiebruk, med tanke på frågor kring myter, identitet och värderingar. Som materialpresentationen visat kommer föreningens och

---

¹³ Sharf 1999.

”fältets” syner fram i olika delar av materialet och målet är att diskutera deras relation till varandra. Tanken är att analysera hur det historiska ses vara aktuellt idag och hur dagsaktuella intressen och idéer samtidigt bäddas in i det historiska under den process som tron skapas genom. Som verktyg används framför allt Peter Aronssons begrepp för analys av historiebruk och Jan Assmans teori om minneskultur.¹⁴ För att kunna göra detta har materialet organiserats i enlighet med tre centrala teman: natursyn, människosyn och livsstil. I kapitlen om synen på naturen och människan diskuteras den grundläggande världsbilden, medan kapitlet om livsstilen däremot fokuserar mer på frågan om den praktiska sidan, om hur finntron levs ut och i vilken mån olika aktörer formar den.

Först diskuteras synen på naturen eftersom den utgör ett mycket grundläggande element inom rörelsen. I samband med den behandlas frågor kring ekologi och civilisationskritik som är viktiga inom finntron. Därefter diskuteras synen på människan, med vilket här avses människans plats i universum och synen på människan som traditionsbärare. Slutligen analyseras trons anknytning till en viss livsstil och hur olika aktörer formar finntron på olika sätt. Här diskuteras sådant som träffar, hobbyn och dylikt som har att göra med den praktiska sidan av tron samt i vilken riktning finntron utvecklas med tanke på framtiden.

Fastän här talas om *finntro*, är det värt att notera att det finns både mer och mindre direkt religiösa aspekter i den. Förutom de mer utpräglad andliga sidorna, som tron på andar eller gudar, så finns det också mer samhällliga, som exempelvis de civilisationskritiska sidorna av rörelsen. Dessutom finns det som kan kallas kulturella sidor, som intresset för äldre tiders handarbeten, folklöre, med mera. Alla sidor är inte nödvändigtvis lika viktiga för alla finntroende och olika former av finntro diskuteras i det sista kapitlet. Genom en behandling av både natur- och människosyn, samt livsstil, kan rörelsens funktioner som modern tro belysas på ett mångsidigt sätt.

Teoretisk referensram

Finntron är en samtida rörelse där det förflutna är starkt närvarande, till och med i den grad att de finntroende anser sig utgöra en fortsättning på en ursprunglig förkristen tro. Jag betraktar ändå finntron som en modern skapelse i enlighet med Eric Hobsbawms

---

¹⁴ Aronsson 2004; Assman 2006; Assman 2008.

tanke, att rörelser som menar sig bevara eller återuppliva en äldre tradition aldrig kan lyckas bevara en levande dåtid, utan att de av nödvändighet blir uppfunna traditioner.¹⁵ Hobsbawm menar vidare att nya traditioner uppstår mer frekvent då samhället utvecklas så snabbt att de tidigare traditionerna inte längre är adekvata för de nya sociala mönstren. Jag ser finntron som just ett sådant försök att utveckla en hållbar världsbild och livsstil i en tid när de alternativ den dominanta kulturen erbjuder upplevs otillfredsställande. Mitt mål är att undersöka hur uppfattningar om historien inom den används som byggstenar och meningsbärare och hur också samtida idéer spelar sin egen roll i det som anses vara historiskt. För att göra det här har jag använt mig av historikern Peter Aronssons tankar kring historiebruk och egyptologen Jan Assmans teori om minneskultur.

Aronsson har gjort omfattande forskning i kulturarv och historiebruk, och har utvecklat nyttiga begrepp som utgör bra verktyg för att analysera samband mellan nutid, historia, myter, identitet och värderingar. Som Aronsson påpekar i sitt verk *Historiebruk: att använda det förflutna*, så måste varje tid förhålla sig till det förflutna på något sätt. Det förflutna kan användas för att åstadkomma olika saker i nutiden, för att exempelvis legitimera, dölja eller upphöja något och användningen kan vara antingen medveten eller omedveten, ofta lite både och. Det gångna har en relevans för det kommande och beroende på vem det är som utövar historiebruket, så kan dess mål eller funktioner vara väldigt olika enligt Aronsson. Han poängterar ändå att man inte ska likställa analysen av historiebruk med avslöjandet av missbruk av den verkliga historien. Tvärtom menar han att det kan vara viktigt att inte förhålla sig så normativt i sin analys, och i stället för att söka rätt och fel tolkningar studera de meningsskapande elementen.¹⁶

Aronsson har några centrala begrepp som varit nyttiga i analysen. Med *historiekultur* menas de källor till historien som finns och som har referenser till det förflutna och är möjliga att använda för att skapa samband i tiden. Aronsson har framhållit att en bred definition är viktig, för att det idag finns mångahanda kanaler som levererar material med kopplingar till historien. Därför inräknas allt från konst, film och litteratur, till medeltidsmarknader, etc. Den akademiska forskningen brukar vanligen inte ses som en form av historiekulturen, men i de finntroendes fall måste den

---

¹⁵ Hobsbawm 2009, 8.

¹⁶ Aronsson 2004, 42.

medräknas, eftersom många av dem intresserar sig för den och håller sig à jour med ny forskning inom området och det därmed är en kanal som används. *Historiebruk* är att i praktiken använda delar av historiekulturen för att gestalta meningsfulla helheter. *Historiemedvetande* i sin tur är de grundläggande uppfattningar om samband mellan historia, nutid och framtid, som styr historiebruket och återkommer i det. Andra viktiga termer är *erfarenhetsrum*, som skapas av den kunskap man har om det gångna och möjliggör vissa uppfattningar om det kommande, och *förväntningshorisont*, som är de uppfattningar man har om framtiden och som påverkar vad man väljer att minnas och att glömma i samtiden. Aronsson talar också om olika historiska grundtroper, t.ex. tanken om en svunnen guldålder, som ett slag av grundgenre för historieberättande, varav vissa har använts.¹⁷

Assmans teori om minneskultur går ut på att särskilja två olika typer av minne, kommunikativt och kulturellt. Med det *kommunikativa minnet* menar han det minne som består av en persons egna direkta minnen och sådant som den direkt hört berättas. Det är alltså ett minne som lever och förs vidare genom kommunikation människor emellan. Det sträcker sig högst tre generationer bakåt i tiden, d.v.s. högst 80-100 år. Han jämför det med Halbwachs kollektiva minne. Det *kulturella minnet* består i de minnen som finns lagrade på museer, arkiv, i läroböcker, akademisk forskning etc. och är därför minnen som bevaras i huvudsak av institutioner och som personer minns i den utsträckning de lärt sig dem.¹⁸

Slutligen kan här nämnas en för det här arbetet aktuell diskussion inom dagens religionsforskning. Den är en fortsättning på diskussionen om sekularisering och gäller frågan ifall det håller på att ske en övergripande förändring med religionens roll i samhället och hurdan denna förändring i så fall är. Enligt sekulariseringsteoretikerna skulle religionen nämligen med tiden komma att försvinna i takt med vetenskapens utveckling, vilket inte verkar stämma överens med den faktiska utvecklingen. En del forskare menar att det som pågår är en generell värdeförändring mot det subjektiva hållet.¹⁹ Finntron kommer att speglas mot dessa teorier i ett försök att tolka varför den upplevs så aktuell i dag.

---

¹⁷ Aronsson 2004, 17-18, 67-68, 79-81.

¹⁸ Assman 2008.

¹⁹ Heelas & Woodhead 2005; Ketola 2010.

Några centrala begrepp

Begreppet nyhedendom är i sig omdebatterat, framför allt för att det upprört många moderna hedningar. Förleden ny- anses inte vara autentisk eftersom trons rötter ses vara långt bak i historien. Dessutom upplevs ordet ”ny” också nedsättande eftersom det inte tillämpas på mer etablerade rörelser och man aldrig talar om exempelvis nykristendom. Många föredrar därför att helt enkelt kallas hedningar. Samtidigt är också det en term som inte accepteras av alla, eftersom hedning ursprungligen varit en term de kristna använt för icke kristna personer, varför också den kan upplevas nedsättande. Det är trots allt värt att lyfta fram att många ändå själv väljer att kalla sig uttryckligen hedning, eller *pagan* på engelska, vilket utgör en rätt god grund att använda det. Amerikanska forskare talar ofta om naturreligion (*nature religion*) och de moderna hedningarna själva har föreslagit etnisk tro (exempelvis f.d. World Pagan Congress heter i dag World Congress of Ethnic Religions), men inte heller de har riktigt kunnat enas kring någon term.²⁰

Jag kommer att använda nyhedendom synonymt med modern, samtida eller nutida hedendom. Inte i någon normativ mening, utan helt enkelt för tydlighetens skull för att den moderna hedendomen i Finland är ett ungt fenomen, som på många sätt skiljer sig från äldre finsk hedendom. Som bl.a. Tom Sjöblom påpekat borde ålder för övrigt inte alls ses som en relevant måttstock med tanke på en religions autenticitet.²¹

Ytterligare en problematisk term är forntron, som används olika i olika sammanhang. Ibland används folktro och forntron som synonymer när den äldre finska hedendomen menas och de finntroende gör till exempel ofta inte någon skillnad mellan dem. Här följs ändå den definition som brukar användas inom forskning: med *folkstro* menas den sammanblandning av äldre hedniska inslag och kristendom, som blev till i och med kristendomens ankomst till Finland och *forntron* används för att beteckna den förkristna tron och världsbilden. Den finska folktron finns dokumenterad i den insamlade och arkiverade finska folkdiktningen, och man vet följaktligen en hel del om den. Från forntrons tid finns däremot inga skriftliga källor och tolkningar baserar sig på klippmålningar, senare tiders folkdiktning och jämförelser med besläktade folks traditioner, varför det man i dag vet om forntron är en rekonstruktion som inbegriper många kvalificerade gissningar.

---

²⁰ Se t.ex Strimiska 2005, 5-18.

²¹ Sjöblom 2000, 227.

Tidigare forskning

Nyhedendomen är ett religiöst fenomen, som har vuxit fram från och med 1950-talet. Internationellt sett har det varit ett uppmärksamhet forskningsfält sedan kring 10-30 år tillbaka. Majoriteten av dagens nyhedningar är bosatta i USA och Storbritannien, och den största delen av forskningen berör också framför allt den amerikanska och brittiska nyhedendomen. Nyhedningar finns ändå i dag runt om världen, också i norden sedan slutet på 1900-talet, och även de nordiska nyhedningarna har uppmärksammats av forskare.

Just finntron är dock än på det stora hela outforskad. Det finns tre tidigare arbeten som behandlar den. Iiro Arolas pro gradu *”Ni sit mä tajusin, et on muitakin, kun minä”*: *suomenuiskoisten sosiaalinen identiteetti* (2010), där han behandlar de finntroendes sociala identitet och hur den formas i förhållande till andra grupper och Lilli Kanttis pro gradu *Suomenuiskoisuus omaehtoisena uskontona: suomenuiskoisten keskustelupalstan internet-etnografista tarkastelua* (2013). Varken Arolas eller Kanttis avhandlingar är emellertid direkt relevanta för min avhandling eftersom de är skrivna ur alldeles andra synvinklar. Under de senaste tio åren har det också skrivits ett antal andra pro gradu avhandlingar som behandlat andra fenomen inom den finska nyhedendomen såsom wicca och nyshamanism. Flera av dem behandlar nyhedendom ur ett identitetsperspektiv.

Finska forskare som Tom Sjöblom, Titus Hjelm, Mika Lassander och Jussi Sohlberg har inte heller skrivit mycket om den finska nyhedendomen, utan mer om nyhedendom internationellt sett. Den första översikten över inhemsk nyhedendom är Tom Sjöbloms artikel *”Contemporary Paganism in Finland”* (2002), där han presenterar både en kort historisk översikt över den inhemska nyhedendomens utveckling och en rapport över det dåvarande läget inom det inhemska nyhedniska fältet. I verket *Mitä wicca on?* (2005), som redigerats av Titus Hjelm, behandlas den finska wiccan. Den är emellertid inte särskilt relevant med tanke på finntron, utom till den del den berör nyhedendomens historia i Finland mer allmänt.

Internationellt sett finns det mycket forskning om nyhedendom, varav en del är relevant för det här arbetet. Även om tyngdpunkten i standardverk som exempelvis Graham Harveys *Contemporary Paganism: Listening people, speaking*

*earth*²², *The Paganism reader*²³ och annan forskning tenderar att vara på den angloamerikanska nyhedendomen, är det ändå ett brett spektrum av nyhedniska rörelser som behandlas, vilket har lett till att man identifierat ett antal återkommande och typiska drag, som är intressanta också med tanke på finntron.

Tre av de här gemensamma dragen kan lyftas fram här: 1) naturens centrala roll, 2) de historiska rötternas betydelse för identiteten, 3) intresse för egna kulturarvet, som exempelvis folklöre och fornlämningar.

Det är typiskt att nyhedningar värderar naturen högt och ett nära förhållande till den lyfts fram som en central del av livet. Det här anknyter till synen att naturen är besjälad och levande, vilket likaså är ett grundläggande gemensamt drag, som går över de många skillnader som annars finns mellan både grupper och individer. Saken har behandlats på ett allmänt plan av Graham Harvey i hans *Contemporary Paganism*, och i *Nature religion today*²⁴ och i *Animism: respecting the living world*²⁵ behandlas frågor som har att göra med natur och ekologi inom nyhedendomen mer ingående. Fredrik Gregorius tar också upp naturnärhetens betydelse i sin doktorsavhandling *Modern asatro: att konstruera etnisk och kulturell identitet*, vilket är intressant med tanke på att det finns en del likheter mellan asatron och finntron. Naturens centrala roll syns vanligen i värderingarna så att naturlighet och naturnärhet överlag eftersträvas, och en ekologisk livsstil ofta förespråkas. Den här allmänhedniska tendensen är tydlig även inom finntron.

Också de historiska rötterna är viktiga inom så gott som all nyhedendom. Många rörelser menar sig härstamma från andliga traditioner som har sitt ursprung långt tillbaka i den förkristna tiden, även om vikten av att höra till en ”obruten linje” varierar stort mellan grupper. I många fall är det ändå väsentligt för identiteten att man i någon grad ser sig som en del av en gammal tradition, antingen man ser sig vara en direkt fortsättning på den eller ser den mer som en inspirationskälla för något nytt. Ofta har nyhedningar därför ett livligt intresse för folklöre, arkeologi och historia, som används som inspirationskällor för tron.²⁶

I vissa fall är också den etniska härkomsten viktig och ofta har tanken om det egna folkets gemensamma historia en större betydelse inom rekonstruktionistiska

---

²² Harvey 1997.

²³ Clifton & Harvey 2004.

²⁴ Pearson, Roberts & Samuel (red.) 1998.

²⁵ Harvey 1997.

²⁶ Harvey 1997, 178-181, 191-192.

rörelser, som finntron och asatron. Emellanåt har intresset för det egna etniska rötterna utmynnat i olika grader av nationalistiska tolkningar. Exempelvis den litauiska Romuva som Michael F. Strimiska och Vilius Rudra Dundzila har skrivit om är ett exempel på hedendom som är tydligt nationalistisk till sin karaktär.²⁷ Också den moderna ukrainska hedendomen som Adrian Ivakhiv har studerat har en nationalistisk prägel.²⁸ Katarina Aitamurto, som doktorerat på den ryska nyhedendomen, har funnit nationalistiska drag i den²⁹ och Fredrik Gregorius har i sin doktorsavhandling *Modern asatro*³⁰ skrivit om de nationalistiska och nationalsocialistiska tolkningar som förekommer inom asatron, både den amerikanska och nordiska.

Gregorius lyfter fram att etniskt inriktade nyhedniska grupper har fötts i de flesta europeiska länder under 1990-talet, enligt hans mening ofta ”med genealogiska förtecken”.³¹ Den forskning som gjorts i östeuropeisk nyhedendom, såsom i rysk, litauisk och ukrainsk nyhedendom, visar att nationalistiska tolkningar är vanligare i dem än i den västeuropeiska nyhedendomen. Kaarina Aitamurtos avhandling *Paganism, Traditionalism, Nationalism : Narratives of Russian Rodnoverie* kan nämnas som ett exempel.³² Det måste ändå påpekas att förhållningssättet varierar mellan grupperna och att många grupper framhåller att deras tro är av kulturell och andlig, inte politisk art.

Kulturarvet är ofta viktigt för nyhedningar på ett konkret sätt och det är vanligt att de inte bara vill beskydda och musealisera det utan bevara det levande. Vallfärdar till fornminnesplatser för högtider och ritualer av olika slag är ett exempel, som ute i världen ibland orsakat gräl med myndigheter som ser det som sin uppgift att skydda kulturarvet, vilket exempelvis Robert J. Wallis och Jenny Blain skrivit om i artikeln ”Sites, Sacredness, and Stories: Interactions of Archaeology and Contemporary Paganism”. I Finland har inga dylika konflikter uppkommit, men de finntroende har ett klart intresse för kulturarvet och gör vad de kan för att bl.a. få fler platser under myndigheternas beskydd och för att få behålla dem i aktiv användning.³³

Intresset för naturen, rötterna och kulturarvet hänger ofta ihop med frågor kring identitet och värderingar och därmed också med konkreta aktioner i samhället.

---

²⁷ Strimiska & Dundzila 2005.

²⁸ Adrian Ivakhiv 2005.

²⁹ Aitamurto 2011.

³⁰ Gregorius 2008.

³¹ Gregorius 2008, 85.

³² Aitamurto 2011.

³³ Taivaannaula ry, Hiisi-projekti: <http://www.taivaannaula.org/2013/03/hiisien-paiva-kunnioittaa-suomalaisten-etnisen-uskonnon-pyhia-paikkoja/> (hämtad 10.1.2014).

Här finns en länk till forskningen kring historiebruk, där just frågan om historiens betydelse för identiteten, antingen den kulturella, nationella eller den personliga, har varit mycket framme.³⁴ I och med att forskare inom discipliner som etnologi, museologi, idéhistoria, konstvetenskap och kulturstudier också har börjat intressera sig för historiebruk, har dess forskningsfält breddats och karakteriseras ofta av tvärvetenskaplighet.³⁵ Historiker har ändå mest uppmärksammat det nationella historiebruket, både vad gäller kultur och politik, även om Peter Aronsson har lyft fram att också de existentiella bruken av historia borde studeras närmare. Just inom det området är mening, identitet och legitimitet enligt honom nyckelbegrepp för att förstå meningssamband mellan historia, nutid och framtid.³⁶ Religion är ett sådant existentiellt område som tillsvidare just inte varit föremål för forskning, som det här kommer att vara.

Likaledes har intresset inom religionsforskning mer sällan riktats uttryckligen mot nyhedendomens historiska bakgrund eller dess förhållande till historien, även om det finns några studier där man fokuserat på det här. Den grundligaste har gjorts av Ronald Hutton i hans *The Triumph of the Moon: a History of Modern Pagan Witchcraft* (1999). Verket har haft en stor betydelse, både för forskare och för nyhedningar, eftersom det gav wicca en avsevärt kortare historia än vad trons grundare och anhängare dittills gjort anspråk på och placerade den i ett större samhälleligt sammanhang genom att visa vilken sorts tankeströmningar den hängde samman med. Gregorius behandlar i sin redan tidigare nämnda avhandling också delvis historiebruket inom den svenska asatron. Begreppet tradition har behandlats i *Historicizing "Tradition" in the Study of Religion*³⁷, där tradition som en social konstruktion och dess förhållande till legitimitet, identitet och modernitet diskuteras. Några studier i historiebruket kring den skandinaviska hedendomen har också gjorts, men är inte direkt relevanta för finntron. I *Hedendomen i historiens spegel* som redigerats av Catharina Raudvere, Anders Andrén och Kristina Jennbert diskuteras den skandinaviska hedendomen återbruk.

Den här avhandlingen kommer således att belysa ett område inom den finska nyhedendomen, som det tillsvidare skrivits endast lite om, och fokusera på

---

³⁴ T.ex Aronsson 2004.

³⁵ Aronsson 2004, 46-55.

³⁶ Aronsson 2004, 66.

³⁷ Engler & Grieve (red.) 2005.

historiebruket inom finntron, som är ett perspektiv som sällan varit i fokus när det gäller forskningen i religion och nyhedniska rörelser.

Finntrons placering i det nyhedniska fältet

Finntron beskrivs av de finntroende som en nutida variant av den forna finska förkristna tron, vars grund anses ligga i den finska mytologin och i äldre finska seder och bruk. Målet är inte direkt en rekonstruktion, utan snarare ses finntron som en organisk fortsättning på en ursprunglig finsk andlighet, som på ett naturligt sätt förändras under tidens gång. Likväl anses trons rötter ligga tusentals år bakåt i tiden och kontakten till den forna tiden och världsbilden upplevs vara viktig.³⁸ Som en modern rätt nyligen uppkommen tro som hävdar långa anor och i praktiken söker att återuppliva en form av äldre förkristen tro, klassificeras finntron tydligt som en form av nyhedendom.

I dag brukar nyhedendomen delas in i fyra olika grenar. 1) Modern magi eller wicca, 2) nyshamanism, 3) asatro eller *heathenism* och 4) druidism. Dessutom urskiljs ibland även 5) rekonstruktionister, 6) de som utövar svart magi eller satanism och 7) gudinne- eller feministisk spiritualitet som skilda arter.³⁹

Modern magi, som också går under namnet wicca är en ofta eklektisk form av nyhedendom, där magi har en central roll. Nyshamanismens stora namn är Carlos Castaneda och Michael Harner, som ofta anses vara grundaren. Harner formade utifrån olika ursprungsfolks shamanistiska traditioner vad han kallade ”core shamanism”, en grundshamanism, som spritt sig runt världen. Med druidism menas den moderna hedendom som bygger på det som uppfattas vara keltiskt kulturarv. Rekonstruktionism syftar på rörelser där man strävar efter att återskapa en tidigare tro möjligast exakt. Satanism eller svart magi i sin tur är en modern ockult rörelse som är närmast ateistisk/filosofisk och väldigt individualistisk till sin natur. Gudinnespiritualismen är besläktad med wicca men klart feministisk, medan balans mellan det maskulina och det feminina är centralt inom wicca.

Finntron är en rörelse som i första hand hämtar sin inspiration ur det egna landets förkristna tro och därför kunde definieras som rekonstruktionistisk, men eftersom all nyhedendom i någon grad återupplivar äldre tro anser jag att

---

³⁸ Taivaannaula ry, Mitä on Suomenusko?: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/> (hämtad 10.1.2014).

³⁹ Harvey 1997; Sjöblom 2000, 237; Ketola 2008, 326.

rekonstruktionism inte alls borde ses som en kategori för sig. Också religionsvetaren och historikern Michael Strmiska har lyft fram att delningen i dem som strävar efter att vara så nära sin historiska förebild som möjligt och i de mer eklektiska sällan är klar, utan orsakar inbördes diskussion och splittring inom många grupper och inriktningar. Enligt honom är termen missledande också därför att även de som strävar till historisk korrekthet tar sig friheter, om än i mindre grad än de öppet eklektiska.⁴⁰ Utgående från detta skulle det vara mer givande att se rekonstruktionism och eklektism som en axel, på vilken nyhedniska grupper från alla kategorier kan placera sig olika.

Jag placerar finntron i första hand i den tredje kategorin tillsammans med asatro, liksom Iiro Arola gjort i sin pro gradu. Varken asatro eller det engelska *heathenism*, lämpar sig dock särskilt väl som betäckning för finntron. Arola föreslår *etnopakanuus*, etnisk hedendom, vilket är en bättre term eftersom det i grunden för dessa rörelser ofta finns en tanke om att återuppliva en specifik förkristen tro och inte blanda in traditioner som inte anses ha en nära släktskap med den egna.

I internationell jämförelse är både finntron och nyhedendomen överlag fortfarande en liten rörelse i Finland, även om det inte finns någon statistik över antalet anhängare. Antalet finntroende, liksom antalet nyhedningar i allmänhet, är svårt att räkna ut eftersom de inte syns i några officiella register. Föreningars medlemsförteckningar är de enda dokument som finns, men inte heller de ger någon säker information på grund av nyhedendomens icke-institutionella karaktär. Långt ifrån alla nyhedningar är medlemmar i någon förening, samtidigt som det är vanligt att personer är medlemmar i flera än en förening. De uträkningar som görs har därför en betydande felmarginal.

Enligt Tom Sjöbloms kalkyl från år 2000 var det totala antalet aktiva praktiserande nyhedningar i Finland kring 200 personer, vilket han grundar bl.a. på *Lehto ry:s* medlemsantal, som då var bara 40 personer, plus en e-postlista på 100 personer.⁴¹ Titus Hjelm's kalkyl från 2005 gällande bara antalet wiccor är 500-1000 personer.⁴² Enligt Kimmo Ketola är en bra tumregel att det totala antalet nyhedningar troligen är minst dubbelt så stort som det sammanlagda antalet medlemmar i föreningarna.⁴³

---

⁴⁰ Se t.ex. Strmiska 2005, 18-22.

⁴¹ Sjöblom 2000, 239.

⁴² Hjelm 2005, 13.

⁴³ Ketola 2008, 336.

Under de tio senaste åren har antalet vuxit. *Lehto ry*, den ena nyhedniska takorganisationen i Finland, har enligt hemsidorna kring 280 medlemmar och den andra, *Pakanaverkko ry* har enligt föreningens informatör kring 100 medlemmar.⁴⁴ Förutom dem finns också några mindre föreningar, som *Shamaaniseura ry*, som dock inte uppger sitt medlemsantal. De finntroendes *Taivaannaula* har kring 130 medlemmar (i januari 2014).⁴⁵ En uppdaterad uträkning ger då ett antal på minst kring 500 personer totalt som är medlemmar i någon förening. Följer man antagandet att det verkliga antalet rör sig kring det dubbla finns det alltså sannolikt minst ungefär 1000 nyhedningar sammanlagt i Finland, varav minst kring 250 är finntroende.

En modern tro med långa anor

Nyhedendomen är en modern form av religion som fötts under 1900-talet, även om dess anhängare ofta vill se dess rötter gå betydligt längre tillbaka i tiden. De första nyhedniska grupperna dök upp i USA under 1930-talet, men det var wicca som föddes i 1950-talets England, som kom att spridas världen över och inspirera och influera så gott som all senare nyhedendom.⁴⁶ Eftersom dess inflytande inom det nyhedniska fältet har varit så betydande förtjänar dess historia en kort beskrivning.

Wicca grundades av engelsmannen Gerald Gardner (1884-1964), som hävdade sig ha blivit initierad till en forntida hednisk häxcirkel⁴⁷, som överlevt kristnandet och bevarats genom otaliga generationer som en noga hållen hemlighet ända till hans dagar. Han beskriver denna magiska lära i ett antal verk, bl.a. *Witchcraft Today* (1954), som en europeisk fruktbarhetskult som överlevt sedan förhistoriska tider. I centrum för dyrkan fanns en gud och en gudinna och tron utövades genom vissa magiska ritualer inom mindre grupper som leddes av en präst och prästinna.⁴⁸ Historiker tog aldrig Gardners påståenden på allvar och Ronald Hutton, som utrett wiccas historia, konstaterar i den tidigare nämnda *The Triumph of the Moon* att wicca var en skapelse av Gardner själv, som hade ett brett intresse för det ockulta och magiska, och var beläst i

---

⁴⁴ Lehto ry: <http://www.lehto-ry.org/lehto.html> (hämtad 14.1.2014); e-post meddelande från Tuula Muukka, daterat 7.11.2012.

⁴⁵ Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta, ”Mikä on Taivaannaula”: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtad 14.1.2014).

⁴⁶ Hutton 1999, 205-206, 340.

⁴⁷ Den engelska termen är *coven*, som är svår att hitta en riktigt bra svensk översättning åt.

⁴⁸ Hutton 1999, 206.

allt från ursprungsfolks religioner och spiritualism, till tidens forskning i historia, arkeologi och folklöre. Därtill hade han under sin livstid skaffat sig kunskap om frimureri och andra esoteriska rörelser genom egna erfarenheter som medlem i dem.⁴⁹

Huttons kartläggning av nyhedendomens bredare idéhistoriska bakgrund är viktig, eftersom han visar att wicca inte bara var resultatet av en persons fantasi, utan en vidare utveckling av föreställningar som kring 1950-talet redan fanns i samhället. Han skriver att den grund som nyhedendomen växte fram ur lades framför allt under 1800-talet, romantikens tidsålder, då intresset för natur, naturlighet, mystik och människans inre liv florerade. Under samma tid skedde också ett uppsving i intresset för det ockulta och det magiska vilket tog sig uttryck i uppkomsten av ett flertal hemliga sällskap, som intresserade sig för den västerländska esoterismen, det vill säga sådant som antikens hermetiska texter, kabbala, ritualmagi, astrologi och alkemi. De ökade kontakterna med främmande, då så kallade ”primitiva” kulturer bidrog också, liksom de tidiga rönen inom de nya vetenskaperna arkeologi, antropologi och folkloristik. Även skönlitteraturen hade en betydande roll för nyhedendomens uppkomst, eftersom det var genom den som idéer av många slag spreds vidare till en större allmänhet.⁵⁰

Blickar man bakåt i Finlands historia ser man att finntrons ideella grund i flera avseenden har likheter med wiccas. Romantikens idéer påverkade också i Finland och framför allt i och med 1800-talets nationalism vändes intresset här mot den egna historien och folkets gamla seder. Tidens tyska filosofi bidrog redan i slutet av 1700-talet till intresset för historien och dess idealisering. Johann Gottfried Herders tankar om folksjälén och den nationella egenarten gjorde att man började intressera sig för det egna folkets historia och seder, samt teckna upp dem också i Finland. Nya vetenskapsgrenar som arkeologi, etnologi och folkloristik föddes på 1800-talet under Finlands tid som autonomt storfurstendöme och vetenskap bedrevs i nationalistisk anda. Etnologerna undersökte det finska folket och det Finsk-Ugriska Sällskapet grundades 1883, för att bedriva forskning inom de sibiriska folkslagen, som ansågs vara släkt med det finska. Folkloristerna började nedteckna det finska folkets seder och diktning, och förutom forskare var också hundratals amatörer engagerade i insamlingen av folkets traditioner. Det Finska litteratursällskapet grundades 1831 för att finansiera forskningen och gav under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet ut bl.a. Elias Lönnrots

---

⁴⁹ Hutton 1999, 238-239.

⁵⁰ Se Hutton 1999, *The Triumph of the Moon*.

Kalevala först 1835, och sedan 1849, samt bl.a skriftserien *Suomen Kansan Vanhat Runot*.⁵¹

Under 1900-talet har intresset för den finska folktron och kulturen levt vidare. Innan religionsvetenskapen fick en egen lärostol i form av professuren i religionshistoria i Åbo 1961 forskade bl.a. Julius och Kaarle Krohn, Uno Harva (Holmberg fram till 1927) och Martti Haavio i den finska forn- och folktron. På senare tid har professorerna i religionsvetenskap Lauri Honko och Juha Pentikäinen, och Anna-Leena Siikala professor i folkloristik alla forskat just i den finska folktron, mytologin och den nordiska shamanismen. Många av dagens finntroende läser både äldre och nyare forskningsrön med stort intresse i sin jakt efter kunskap om gångna tider.

Det här intresset för det fornfinnska har också redan innan 2000-talet haft religiösa dimensioner. Planerna på att i början av 1900-talet bygga ett Kalevala-hus som nationell helgedom är ett exempel på ställningen som Kalevala hade inom den finska kulturen. Huset omtalades som ett finskt pantheon och planerna inbegrep bl.a. en krypta dit statens stormän skulle begravas, men på grund av ekonomiska orsaker kom projektet aldrig längre än planeringsstadiet.⁵² En annan religiös koppling skedde i och med att man inom de finska antroposofiska rörelserna, bl.a. *Ruusu-Risti ry* (grundad 1920 av Pekka Ervasti), intresserade sig för den finska mytologin till den grad att dessa rörelser fick en ovanligt nationell prägel. Inom dem tolkades Kalevala som en helig bok och en källa till andlig visdom. De här religiösa idéerna spreds sedan inom den finska populärkulturen och nådde på så sätt en större publik. Sjöblom påpekar dock, att anhängarna av de här esoteriska rörelserna ingalunda såg sig själv som hedniska och därför inte som så ska blandas samman med den moderna nyhedendomen.⁵³ Snarare kan det här tidiga religiösa intresset för finsk hedendom ses som ett tecken på att idéer som senare utvecklades inom nyhedendomen och framför allt finntron inte var alldeles nya, utan redan hade en viss spridning i samhället, på samma sätt som i wiccas fall.

Wicca har spridits över världen från och med 1960-talet och dess genomslagskraft har varit så stor att många nyhedniska rörelser har sitt ursprung inom den, fast de senare skulle ha lösgjort sig och i dag ha ringa kontakt med wiccaner. Till Finland kom nyhedendomen på 1970- och 80-talen, först via utländska kontakter.

---

⁵¹ Siikala 2013, 22-23, 33-35.

SKS: <http://www.finlit.fi/seura/historia.htm>

Suomalais-Ugrilainen Seura: <http://www.sgr.fi/seura/index.html> (hämtade 14.1.2014).

⁵² Saarinen 1921.

⁵³ Sjöblom 2000, 228-229.

Center of Mielikki and the Hare, som var en filial till *Fellowship of Isis* som grundats i Irland tre år tidigare, bildades redan 1979 och bestod till största delen av i Finland bosatta utlänningar som utövade modern magi. Nyshamanismen kom bara litet senare, med grundaren Michael Harner, som ordnade de första kurserna här 1983. Grupperna var dock väldigt små och kortlivade och tiden när nyhedendomen egentligen slog rot i Finland var först under 1990-talets slut, enligt Titus Hjelm till stor del tack vare internet. Vid samma tid började wicca få anseende som en seriös religion i USA och i takt med att internet blev allt vanligare blev också stora mängder information tillgängliga för allt fler.⁵⁴ Småningom växte intresset och i dag finns nyhedningar av olika slag också i Finland. I dagens läge finns två finska nyhedniska takorganisationer. Den första av dem, *Lehto – Suomen luonnonuskontojen yhdistys ry* grundades 1998.⁵⁵ Den andra, *Pakanaverkko ry* grundades 1999.⁵⁶ Finntron är lite av en nykomling på det inhemska nyhedniska fältet med tanke på att de finntroendes förening *Taivaannaula ry* grundades så nyligen som 2007.⁵⁷

Intresset för den finska hedendomen föddes tidigt inom den inhemska nyhedniska miljön och redan på 1980-talet fanns inom *Center of Mielikki and the Hare* en grupp som strävade efter att återuppliva den forna finska hedendomen.⁵⁸ Tom Sjöblom skriver att det likaså under 1990-talet fanns nyhedningar, framför allt wiccor, som inspirerades av de finska myterna och traditionerna och strävade efter att rekonstruera dem.⁵⁹ Som en egen rörelse började finntron växa fram ur den redan existerande nyhedniska miljön kring året 2006. Också denna utveckling skedde till en stor del via internet. Några personer som intresserade sig för den finska hedniska tron träffade varandra på nätet och grundade 7.4.2006 ett nytt internetforum *Hiitola*, som en arena för diskussion om den finska hedendomen. Vid sidan om forumet fanns vid den här tiden också en egen IRC-kanal för samma ändamål, även om det senare blev forumet *Hiitola* som etablerades som träffpunkt. Benämningen *suomenuisko* myntades i *Hiitola* redan i ett tidigt skede, under vintern 2006-2007. Tanken om en förening föddes på IRC-kanalen samma vinter och *Taivaannaula* grundades i slutet av mars 2007. I och

---

⁵⁴ Sjöblom 2000, 228; Hjelm 2005, 12.

⁵⁵ Lehto ry: <http://www.lehto-ry.org/lehto.html> (hämtad 14.1.2013).

⁵⁶ Uskonnot Suomessa -hanke, Pakanaverkko ry: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=140> (hämtad 14.1.2014).

⁵⁷ Taivaannaula, huvudsidan: <http://www.taivaannaula.org/> (hämtad 14.1.2014).

⁵⁸ Ketola 2008, 334.

⁵⁹ Sjöblom 2000, 234-236.

med att en person som sedan tidigare var aktiv i den nyhedniska föreningen *Pakanaverkko ry* också blev administratör för *Hiitola*, spreds ordet snabbt i de små nyhedniska kretsarna, och även andra nyhedningar hittade det nya forumet. I ett tidigt skede fanns därför starka kontakter mellan *Taivaannaula* och de andra nyhedniska föreningarna *Pakanaverkko* och *Lehto*. I början var *Taivaannaula* av denna orsak också väldigt starkt nyhednisk, men under årens lopp byttes de aktiva personerna och allt fler i styrelsen började med tiden anse att föreningen inte hade så mycket gemensamt med nyhedningar. Under de senaste åren har föreningen valt att inte aktivt samarbeta med de andra nyhedniska föreningarna, och profilerar sig nu snarare som en ursprungsreligiös och kulturell förening.⁶⁰ Alla finntroende ser dock inte förhållandet mellan finntro och nyhedendom på samma sätt och det finns delvis ett överlappande medlemskap mellan de olika föreningarna.

Internet har spelat en viktig roll för finntrons framväxt. Den föddes inte bara med hjälp av internet, utan uttryckligen på webben som gjorde det möjligt för grundarna att hitta varandra. Man kan fråga sig vilka förutsättningar finntron överhuvudtaget skulle haft att utvecklas utan de kontaktmöjligheter internet erbjuder. Nyhedendomen är fortfarande en liten rörelse i Finland och de finska nyhedningarna är spridda över landet. Lehtos hemort är Helsingfors, men lokala träffar ordnas i Tammerfors, Åbo, Kuopio, Jyväskylä, Villmanstrand, Uleåborg och Varkaus.⁶¹ *Pakanaverkko* har sin bas i Åbo och ordnar lokala träffar på samma orter, förutom i Uleåborg och Varkaus.⁶² *Taivaannaulas* hemort är Åbo och föreningen har medlemmar runt om landet, i över 50 kommuner och alla landskapsförbund.⁶³ Om man enligt den tidigare nämnda uträkningen antar att det i dag finns kring 250 finntroende som är spridda över hela landet, ter sig internet som en förutsättning för att kontaktnät skall uppstå, med tanke på att det varit frågan om avsevärt färre personer i början. Diskussionen i *Hiitola* bekräftar det här, eftersom många där söker andra finntroende från sin egen ort. Att också de mest aktiva användarna är spridda över många orter tyder på att internet fortfarande spelar en viktig roll för kommunikationen. Man kan dock inte säga att finntron i dag skulle vara uteslutande ett internetbaserat fenomen. Allt eftersom

---

⁶⁰ Privat meddelande av Anssi Alhonen daterat 29.10.2013.

⁶¹ *Lehto ry*: <http://www.lehto-ry.org/yhteystiedot.html> (hämtad 14.1.2014).

⁶² *Pakanaverkko ry*: <http://www.pakanaverkko.fi/yhteystiedot> (hämtad 14.1.2014).

⁶³ *Uskonnot suomessa -hanke*, *Taivaannaula ry*: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=869> (hämtad 14.1.2014).

finntron har vuxit och Taivaannaula strävat efter att etablera sig, har kontakterna och verksamheten utanför internet ökat. Detta diskuteras närmare i kapitlet om livsstil.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att den moderna finntron är ett resultat av två olika utvecklingsförlopp i historien. Dels har den sitt ursprung inom den moderna nyhedendomen, som starkt påverkats av framför allt wicca som vuxit fram sedan 1950-talet. Dels ligger dess rötter i den nationella folkkulturen som sedan 1800-talet haft en synlig roll inom den finska historiekulturen, även om intresset för det mesta inte varit av direkt religiös art. Tidigare har forn- och folkkulturen första hand fungerat som nationellt identitetsförstärkande element och fått rollen som det särpräglade finska som ska binda samman folket, men också religiöst intresse för finsk forntid har förekommit redan förut. För dagens finntroende är den forna finska tron och kulturen det naturliga mentala landskapet för finnar, men kontexten är ny eftersom finntron inte opererar på nationell nivå utan är en liten rörelse på det alternativa andliga fältet.

2. NATUREN

Naturen och människans förhållande till den får mycket utrymme i texten *Esivanhempien puu* (i fortsättningen förkortat *EP*) och även på hemsidorna definierar föreningen Taivaannaula finntron som *luonnonusko*, en naturtro. Natursynen kan alltså antas vara en central del av finntron. I inledningen till *EP* identifierar författaren Anssi Alhonen fyra viktiga sidor inom den finska hedniska tron som han vill lyfta fram. Två av dem har att göra med naturen: tron på naturandar samt djurens beskyddare och strävan efter ett självförsörjande liv i enlighet med den nordiska naturens årstider.⁶⁴ Tre av de sammanlagt tio kapitlen i *EP* behandlar naturen och i dem beskrivs naturandarna naturens heliga platser och den forna människans förhållande till dessa.

Varken forn- eller folktron var dock en statisk tro, utan varierade geografiskt och förändrades i samband med att levnadsförhållandena förändrades under tidernas gång. Eftersom den finska folktron tack vare insamlingarna under framför allt 1800-talet är väl dokumenterad och så mycket har skrivits om den, finns ändå ett rikt och varierande material för den intresserade i dag. Den moderna finntron består därför av naturliga skäl av ett urval traditioner, där en del lyfts fram medan annat ignoreras. I det här kapitlet presenteras först de centrala dragen i finntrons natursyn, sedan diskuteras mer ingående det urval som den moderna tron består av, och därefter analyseras varför just det som lyfts fram anses viktigt i dag.

Gudar, andar & platser

I *EP* presenteras ett stort antal traditioner och föreställningar som hänger ihop med naturen. Den grundläggande tanken kan ändå fattas kort: naturen uppfattas vara besjälad. Liksom människan, anses både djur och naturting, som träd och vattendrag, ha en själ eller skyddsande. Alla ting ses alltså som levande varelser, som har sina egna behov och intressen. Till denna andevärld hör enligt *EP* 1) världssjälen, 2) vissa gudar, 3) naturandar, 4) djurens beskyddare.⁶⁵ Den syn som presenteras i texten kommenteras med hur naturen diskuteras på forumet Hiitola.

---

⁶⁴ Alhonen 2013, 6.

⁶⁵ Alhonen 2013, 1,27.

Anima mundi

Tanken att naturen är besjälad, är en av de mest grundläggande inom finntron. I *EP* hänger den ihop med en annan lika central idé, nämligen den att allting i grunden är ett. Det är en föreställning om en *anima mundi*, en världssjäl, som inbegriper och enar alla andra själsliga ting. Alla ting kan därför beskrivas som en del eller en manifestation av den yttersta världssjälen. Med Alhonens ord förstås universum som: ”...ett levande sammanhängande medvetande, som både människan och naturen är delar av.”⁶⁶

Tanken om en världssjäl är central i *EP*, och den återkommer på flera ställen i texten, då de övriga andarna behandlas. Den påträffas emellertid inte alls i diskussionerna på forumet och verkar således inte ha haft någon stor genomslagskraft. I övrigt är diskussionen om gudarna och de andra andeväsendena aktiv, vilket visar att föreställningen om den besjälade naturen är utbredd och med skäl kan sägas vara grundläggande inom finntron.

Gudar

De mest centrala gudarna är i *EP* de tre skapargudarna *Väinämöinen*, *Ilmarinen* och *Joukahainen*. De har alla sin roll i myterna om världens skapelse och förknippas med var sitt element, liksom med vissa natur- eller kulturfenomen. Väinämöinens element är vatten och han ses som jordens skapare. Ilmarinen i sin tur förknippas med skapelsen av himlavalvet och elementen luft och järn, eftersom han oftast omnämns som en smed i folkdikterna. Joukahainen i sin tur kopplas ihop med eld. I samband med gudarna nämns också *Lemminkäinen* som en viktig hjälte p.g.a. hans shamanistiska drag, eftersom han i myterna rör sig mellan de levandes och de dödas världar.⁶⁷

De tre skapargudarna nämns också ha en mor *Iro-neito*, jungfrun Iro, som föder dem. I *EP* menas att Iro alltså ursprungligen varit en feminin urmoder och skapargudinna, som med kristendomens ankomst sammanblandats med den kristna Maria-kulten.⁶⁸ Vidare nämns i *EP* flere andra gudaväsen som var viktiga för jordbruket, som Peko, Sämpsä/Sampsä även kallad Pellervoinen/Sillervoinen, och ölets gudar.⁶⁹

⁶⁶ ”eläväksi yhtenäisyydeksi tietoisuudeksi jonka osia niin ihmiset kuin luontokin ovat.” Alhonen 2013, 8.

⁶⁷ Alhonen 2013, 18.

⁶⁸ Alhonen 2013, 18, 22.

⁶⁹ Alhonen 2013 71, 73-74.

På forumet diskuteras inte alla de gudar som räknas upp i *EP*. Det är främst Ilmarinen, Väinämöinen och jungfrun Iro som dryftas, men också andra som inte nämns i *EP* omtalas. Skapargudarna kan dock i viss mån sägas utgöra centralgestalter som ses hänga samman med fenomen, som natur och kultur, som har en grundläggande betydelse för dagens finntroende. Ukko-Ilmarinen associeras med världsalltet och naturfenomen som regn, vind och åska, medan Väinämöinen och Joukahainen snarare förknippas med kultur. I övrigt karakteriseras diskussionen om gudar på forumet av personliga preferenser som varierar från person till person och exempelvis *Louhi* nämns. Enskilda omnämmanden av det här slaget är exempel på hur gudar och andeväsen ofta får personliga betydelser i dag. Den viktiga frågan är därför inte vilka gudar som tillbes, utan *varför* de är viktiga i dag. Studerar man diskussionen om gudarna på forumet märker man att de fungerar antingen som förebilder för hur man borde leva i dag eller som mer personliga styrkekällor inför olika göromål och i viktiga stunder. Väinämöinen ses exempelvis som en kulturheros och en visdomens gud och i myterna om honom sökes förebilder för rätt handlande.⁷⁰

Iro, som i folkdiktningen omnämns som Ilmarinens, Väinämöinens och Joukahainens mor, förtjänar att nämnas skilt eftersom hon väcker så stort intresse på forumet. Hennes roll som urmoder tilltalar många och tanken att världen skapats av en urmoder snarare än en urfader får medhåll, även om också skeptiska röster hörs. I sammanhang med Iro nämns också soldyrkan, som beskrivs även i *EP*.⁷¹

Naturandar

De lokala andarna kallas *haltija* på finska och har en motsvarighet i det som på svenska kallas råddare, varav skogsrådet är ett exempel. De fungerade som beskyddare av något specifikt ställe, som vattendrag, skogar och träd, som alla ansågs ha sina egna andar. Enligt *EP* delades naturen in i å ena sidan det som hörde till hemmets domäner som inbegrep den odlade marken och å andra sidan skogen eller vildmarken. Inom bådadera fanns ett stort antal råddare som man tog hänsyn till.⁷²

---

⁷⁰ Hiitola, *Mytologia ja kansanrunous*, ”Ukko ja Ilmarinen”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=487> (hämtad 14.1.2014) och
inaktiverat område, ”Suomenuskon hyveet”, *Viimatar* 22.7.2010 (hämtad 22.6.2013).

⁷¹ Hiitola, *Mytologia ja kansanrunous*, ”Iro-neito”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=1173> (hämtad 14.1.2014).

⁷² Alhonen 2013, 57-58.

Oberoende var människor rörde sig var det viktigt att de tog hänsyn till dessa andeväsen. Dem som levde inom hemmets domäner var det särskilt viktigt att vara på god fot med eftersom de då kunde ge människorna sitt beskydd, medan de i motsatt fall kunde ställa till med skada och besvär. Likaså uppmärksammade man också skogens och vildmarkens andar för att i frid få röra sig på deras område.⁷³ Det är ett stort antal rådare som nämns i *EP*: hemmets rådare, skogens rådare (bl.a. Tapio, Mielikki, Annikki), vattendragens rådare (Ahti eller Vellamo), och jordbrukets rådare. Där presenteras också ett stort antal seder och bruk som hör ihop med tron på naturandarna, såsom olika sätt att be dem om lov för sin vistelse, bruket av små offergåvor för att säkra deras välvilliga inställning m.m.. De heliga träd och lundar som naturens rådare särskilt personifieras i framhålls som speciellt viktiga platser.⁷⁴

På forumet stiger de olika lokala rådarna fram som väsen som har en viktig roll i det vardagliga livet. De diskuteras under flera rubriker där både information om dem och tankar om deras roll i det praktiska livet utbytes.⁷⁵ *EP*:s delning i dem som rådde över hemmet och dem som rådde över skog och mark, verkar dock inte vara viktig. Det är tanken att det överlag finns andar på de flesta platser, och att det hör till att respektera och hedra dem som blir det centrala. Exempelvis små offergåvor till olika platserns rådare upplevs viktiga i kontakten med dem.⁷⁶ Bevarade heliga naturplatser är också viktiga och forumet har ett helt eget område för diskussion om dem.⁷⁷

Precis som platserna sägs djuren i *EP* ha sina egna beskyddare. De stora mytiska djurens, björnens och älgens, roll inom folktron tas upp, men samtidigt poängteras att alla djur ansågs vara besjälade och att många också hade sin egen skyddsande, *emuu*, som även sågs som artens stamfader eller -moder. Här återkommer tanken om att allt i grunden är ett då det står att det enskilda djuret sannolikt uppfattades som en manifestation av den större själsliga enhet som arten utgjorde.⁷⁸

På forumet diskuteras djur eller deras andar däremot just inte alls. Den mer praktiska frågan om människans förhållande till dem och hur hon borde behandla

---

⁷³ Alhonen 2013, 27, 58, 60.

⁷⁴ Alhonen 2013, 41-78, 98-101.

⁷⁵ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, rubriker: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewforum.php?f=1> och <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewforum.php?f=1&start=50> (hämtade 14.1.2013).

⁷⁶ Hiitola, Perinteinen elämänmeno, ”Kalastus”, *Ajopuu*, 6.4.2010: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1290> och Mytologia ja kansanrunous, ”Maan, metsän ja veden haltijat”, *Emo* 26.3.2010: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=1109> (hämtade 14.1.2014).

⁷⁷ Hiitola, Pyhät paikat: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewforum.php?f=17> (hämtad 14.1.2014).

⁷⁸ Alhonen 2013, 79.

dem har däremot väckt en livlig debatt, där ingen klar enighet finns. Det finns en klar konsensus om att djur bör respekteras som levande varelser och omhändertats väl, men utan åsikterna gällande det praktiska handlandet går starkt i sär. Det finns en viss partiskhet för måttlig konsumtion av kött, men det motiveras i första hand med ekologiska argument och man kan inte säga att den allmänna opinionen skulle vara mot användning av djurprodukter överlag.⁷⁹

Bland de lokala rådarna tas i *EP* också upp solens och månens roll. Om solen sägs att man inte vet mycket, men de forna finnarna antas ändå i texten en gång i tiden ha dyrkat solen i likhet med många andra folkslag. Månens betydelse beskrivs närmare eftersom den varit viktig under en längre tid och man därför också vet mer om föreställningarna som har med den att göra. Framför allt tas de myter upp som berättar om hur månen hänger ihop med människans öde och hur månens skeden påverkade många göromål.⁸⁰ Både soldyrkan och vikten av att börja olika göromål vid månens rätta fas, väcker rätt stort intresse på forumet. Solen förknippas som redan nämnt med den feminina urmodern Iro och det finns en egen diskussion om månen där flera personer skriver sig följa de gamla sederna.⁸¹

En andlig topografi

Ur ovanstående beskrivning av natursynen i *EP* och på forumet, framgår hur full av andeväsen naturen uppfattas vara. Trots att det fanns vissa skillnader i tyngdpunkterna då *EP* jämförs med diskussionen på forumet, kan natursynen gott karakteriseras med orden att allt lever och är besjälade. Då varje plats, växt och djur uppfattas som ett levande väsen, är människan omgiven av något som kunde kallas en andlig topografi. Hon orienterar sig inte bara utgående från det hon ser omkring sig, utan lika mycket utgående från hänsyn till de andeväsen som bosätter världen omkring henne. De anses ha sina egna intressen och då det övergripande etiska rättesnöret är en strävan efter harmoni med allt levande, påverkar den här natursynen både värderingarna och det praktiska livet för de finntroende, vilket diskuteras i de följande kapitlen.

---

⁷⁹ Hiitola, inaktiverat område, ”Eläinten kohtelu” (hämtad 22.6.2013) och Muut, ”Lihansyönnistä” (hämtad 14.1.2014).

⁸⁰ Alhonen 2013, 35-40.

⁸¹ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Alakuu hävittää, yläkuu kasvattaa”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=661> (hämtad 14.1.2014).

Det selektiva minnet

Den hedniska perioden i det som i dag är Finland är lång och då man räknar in den tid när den hedniska tron levt kvar vid sidan om kristendomen, sträcker sig perioden från de allra första bosättarnas tid kring 7000 f.Kr ända till ungefär slutet på 1800-t. Under en så lång tidsperiod har det skett flera skiftningar i tron, ofta i samband med större förändringar i näringslivet. Därtill har kulturen och därmed även tron under alla tider också varierat geografiskt.⁸²

I texten *EP* har både den tidsliga och geografiska variationen på det stora hela ignorerats. Det är emellertid inget misstag, eftersom Alhonen öppet skriver att han medvetet gjort så, för att istället kunna ge en tolkning av sina helhetsintryck.⁸³ Inte heller på forumet är den tidsliga variationen ofta föremål för diskussion. Vanligen syftas också där bara till *den* forna finska tron, *traditionen* eller till *förfädernas tro*. Med tanke på hur lång den hedniska perioden varit, är det ändå uppenbart att den moderna finska hedendomen bygger på ett urval traditioner och då blir frågan vad urvalet består av och varifrån influenserna egentligen kommer intressant. Den finska folktron är tydligt förebilden, men betraktar man finntron närmare ser man att det funnits även andra inspirationskällor. I vilken mån de varit medvetna blir en fråga för sig.

En ny helhet

Matti Sarmela har delat in de olika kulturfaserna i perioder som aningen förenklat kan beskrivas ha tre faser som alla haft vissa kulturella särdrag: 1) jägar- och samlarkultur, 2) svedjekultur, 3) förkristlig jordbrukskultur och 4) kristlig jordbrukskultur. De tre första skulle då höra till forntrons period, medan den sista kulturfasen klassas som folktrons tid. Parallellt med indelningen i kulturperioder går indelningen i stenålder (8800-1500 f.Kr, bronsålder (1500-500 f.Kr) och järnåldern (500- f.Kr), men perioderna kan inte direkt likställas. Även om övergången till egentlig jordbrukskultur exempelvis skedde först under järnåldern, så har de första influenserna av jordbruk nått hit betydligt tidigare.⁸⁴

---

⁸² Sarmela 1994, 18-19.

⁸³ Alhonen 2013, 4-5.

⁸⁴ Sarmela 1994, 18-19.

Trots att övergången mellan faserna har varit långsam och drag från olika perioder har existerat jämsides över periodernas gränser, anses de ändå ha sina egna kulturella särdrag. Tydligast är kulturskillnaderna mellan jakt- och jordbrukskulturen och mellan den förkristna och kristna jordbrukskulturen. Den moderna finntrons natursyn inbegriper drag som hör ihop med olika kulturperioder. Föreställningar om naturandarna, djurens skyddsandar, och myterna om världens uppkomst härstammar från jaktkulturen, medan hiisi-platser, hemmets skyddsandar, jordbruksriter med tillhörande magi, samt epiken på kalevalamått hänger ihop med den förkristna jordbrukskulturen.⁸⁵

Då man ser på vad som är viktigt i dagens natursyn ser man att det överlag är jordbrukskulturens tro och traditioner som återupplivas och upplevs stå för den forna tron. Två saker som härstammar från den äldsta jägar-samlar perioden intresserar man sig dock för i dag: naturandarna och myterna om världens uppkomst. Den starka tron på naturandar var tidigare central eftersom det var livsviktigt att naturen var ”välvillig” mot människan när man levde ett rörligt liv och var beroende av jaktbyte och årstidens växter och bär för sin överlevnad.⁸⁶ I dagens tro har dessa rådare dock fått en lite annorlunda roll än tidigare och diskussionen på forumet tyder på att det skett ett urval, så att det i första hand är andar som förknippas med naturplatser som i dag upplevs viktiga medan föreställningar om djurens rådare inte väcker diskussion i närapå samma omfattning. Likaså har totemistiska idéer fått ge vika för en allmän och obestämd respekt för skogens härskare björnen. Också skapelsemyterna finns det ett levande intresse för idag, men de har fått en mer symbolisk roll än tidigare.

Största delen av de övriga föreställningarna som har med naturen att göra härstammar från jordbruksperioden. Hus- och bastutomtarna, som upplevs värdefulla i dag, blev viktiga väsen i och med fasta boplatser. Detsamma gäller hiisi-platserna, det vill säga de heliga naturplatserna. Jordbrukets riter samt de gudar och andar som är viktiga för dem har också en plats i dagens tro, och härstammar naturligtvis också från jordbrukskulturen. Tanken att den omgivande världen delas in i hemmets områden och vildmark hänger likaså samman med jordbrukskulturen. Så länge man levde ett nomadliv och vandrade med bytet enligt årstidernas växlingar, var man lika hemma överallt där man rörde sig, men när man slog sig ner på ett ställe började gården, åkrarna

---

⁸⁵ Sarmela 18-19.

⁸⁶ Sarmela 1994, 20.

och byn på ett naturligt sätt upplevas mer hemma än skogarna omkring, som med sina rovdjur tvärtom utgjorde ett hot mot gårdens boskap. Den för jordbrukskulturen mycket centrala magin, har dock en förvånansvärt liten roll i både *EP* och på forumet, med tanke på att det huvudsakligen är den tidens tro som finntron bygger på.⁸⁷

Trots de hisnande långa tidsspannen från tidig jaktkultur till den fullt utvecklade jordbrukskulturen talar de finntroende vanligen om den forna tron som en överskådlig enhet som kan återupplivas till de delar man önskar göra det. Även om det förekommer diskussioner på forumet där meningsskiljaktigheter uppstår om huruvida finntron är ett försök att återskapa en äldre tro och i vilken mån detta överhuvudtaget är möjligt, så figurerar bilden av ”den forna tron” hela tiden i bakgrunden som ett gripbart ideal man eftersträvar. Även om de finntroende frekvent använder ordet *muinainen* (forn-), när de talar om sin förebild, kan det påpekas att det i akademisk bemärkelse ändå inte huvudsakligen är *forn*tron som återupplivas, utan jordbruksperiodens tro, d.v.s. järnålderns och senare tiders folkstro. I praktiken är det alltså religiösa föreställningar från väldigt olika tider och olika samhälleliga omständigheter som smultit samman i den moderna finntron.

Gamla idéer - nya tolkningar

Den primära inspirationskällan för finntron är obestridligt den äldre finska hedendomen, men även om många av de centrala religiösa föreställningarna har sin förebild i den äldre finska tron har de sällan återupptagits oförändrade. Finntron formas inte bara genom ett urval av det som känns intressant och aktuellt i den äldre tron, utan skapas också genom moderna tolkningar av äldre synsätt.

Resonemanget i *EP* kring finntrons förhållande till naturen börjar med kritik mot dagens natursyn, som kallas romantisk, p.g.a. dess dyrkan av den vilda orörda naturen och mot vad som kallas dagens kulturfientlighet, d.v.s. tanken att det inte är något gott i att människan lämnar sina spår i naturen. Denna natursyn kontrasteras mot ”den forna människans natursyn”, varav romarna tas som exempel. I deras forna natursyn menas den vackra naturen ha varit synonym med nyttig och välordnad, m a o natur som människan brukat och gjort fruktbar, men som också ger brukaren välbefinnande. Texten går vidare med antagandet att den forna människan tänkt lika här

---

⁸⁷ Sarmela 1994, 18-19, 29-30.

i norr och upplevt den vilda naturen skrämmande och okontrollerbar, och att perfektionen upplevts i bruket, i odlingen, då en jämvikt mellan människa och natur har uppstått.⁸⁸

På forumet ses fornlivet också genomgående som en förlorad idyll man bör ta modell av för vända utvecklingens riktning mot det bättre. Jordbruksidyllen är en ofta nämnd förebild och många uttrycker sitt hopp om att någon dag i någon mån kunna förverkliga idealet i form av ett liv på landet. Samtidigt är många dock realistiska och medger att det inte kommer att bli frågan om självförsörjning, utan om odling i den mån det är möjligt i dag t.ex. på odlingslotter i städer.⁸⁹

Den här delningen i hemmets områden och i vildmark är som redan konstaterats ett drag som hör hemma i jordbrukskulturen, men mycket i det har omtolkats. I *EP* presenteras den forna människans förhållande till naturen som väldigt harmoniskt, men inom forskningen är synen på jordbrukskulturen inte fullt lika optimistisk. Flera forskare har tvärtom menat att tillvaron som fast boende jordbrukare blev klart svårare och osäkrare än det tidigare nomadiska livet hade varit. Då man tidigare hade kunnat förflytta sig efter bytesdjuren, var ens skörd nu beroende av vädrets nycker medan skogens rovdjur utgjorde ett ständigt hot mot boskapen. Uppfattningen om en *vildmark* utanför hemmets gränser uppstod därför först med jordbruk, och fast boende. Visserligen är det sant att människan strävade efter balans med alla andra väsen, men det var inte nödvändigtvis på grund av upplevd harmoni, utan kanske snarare av upplevt hot för att säkra naturens välvillighet och därmed den egna överlevnaden.⁹⁰

Den natursyn som presenteras i *EP* och på forumet kan beskrivas som en romantisering av jordbrukarlivet, som ses som en idealtillstånd då människan ännu hade kontakt med naturen. I människans förhållande till naturen, de lokala rådarna och naturens heliga platser har det dock skett vissa moderniseringar. Hemmets rådare är viktiga i form av hus- och bastutomtar, liksom de var förr, men man vänder sig till dem i nya ärenden. Exempelvis vänder man sig till hemmets rådare genom att be till dem vid ett altare. Det här är ett meditativt sätt, där en del av meningen är att avbryta

---

⁸⁸ Alhonen 2013, 76-77.

⁸⁹ Hiitola, Muut, ”Asutko kaupungissa vai maaseudulla” och Perinteinen elämänmeno, ”Kasvi- ja ryytimaa”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1385> (hämtad 14.1.2014).

⁹⁰ T.ex. Sarmela 1994, 29-30.

vardagsjaktet för att påminna sig om livets andliga sida.⁹¹ På liknande sätt har förhållandet till naturens rådare förändrats, så att man i dag respekterar t.ex. skogen, *Tapio* eller *Tapiotar*, som en plats där man kan uppleva helighet, harmoni och stillhet. Det nuvarande området *Pyhät paikat* (heliga platser) på forumet föregicks av *Mehtola*, ett eget område för skogen, och där fanns en sjuksidig diskussion där skogen genomgående beskrevs just som en meditativ plats.⁹²

Tidigare sågs naturandarna ofta som mer självständiga varelser, som man behövde blidka och ha goda relationer till för att undvika olycka. Och var andarna fientligt inställda var inte människan alltid heller så vänligt sinnad. Det hände bl.a. att man straffade skogen på olika sätt om den t.ex. höll bortkommen boskap som fånge.⁹³ I dag är naturen inte längre givaren av uppehållet som för de forna jägarna, och behöver därför inte blidkas i samma utsträckning och är inte heller den skrämmande ödemarken som bebos av rovdjur som hotar jordbrukarens boskap och som därför skulle behöva hållas i schack. I dagens finntro ligger fokus på de delar av traditionen som har att göra med respekt inför skogen, medan andra delar där förhållandet syns vara mindre harmonisk inte lyfts fram.

Den här förändringen kan kopplas till Aronssons tanke att synen på det förflutna hänger samman med synen på nutiden och framtiden, och att de här delarna formar varandra. Han skriver att den förväntningshorisont en människa har gentemot framtiden i hög grad påverkar vad som plockas fram ur historien och anses vara viktigt.⁹⁴ De finntroendes natursyn blir förstaelig i ljuset av det här resonemanget. De flesta av dem bor i städer och skogen, liksom naturen överlag, är i dag för de allra flesta ett ställe dit man går i huvudsak på sin fritid för rekreation. Med tanke på de framtida hotbilder de finntroende ser vid sin förväntningshorisont, såsom skogsindustri, ekologiska katastrofer, kärnavfall, m.m är det förstaeligt att naturen ses som något skört som behöver beskyddas. Tanken om att det funnits en djupare kontakt mellan människan och naturen tidigare, blir då värd att utforska igen, men samtidigt faller det sig naturligt att naturens helighet ses ligga i lugnet och harmonin man erfar i den.

De finntroende är inte heller ensamma om att bekymra sig för naturen i dag, utan oron delas av många i samhället. Dagens ekologiska trend påverkar därför

---

⁹¹ Hiitola, inaktiverat område, ”Alttari”, bl.a. *Viimatar* 4.10.2011, *Alho* 12.3.2012 (hämtade 22.6.2013).

⁹² Hiitola, inaktiverat område, ”Kokemuksia metsästä” (hämtad 22.6.2013).

⁹³ Harva 1948, 359.

⁹⁴ Aronsson 2004, 70-71.

utan tvivel och bidrar till synen att naturen bör respekteras. Man kan fråga sig hur sannolikt det skulle vara att ekologi alls skulle vara på programmet om inte för att människor i dag växer upp med oro och hotbilder om en obotligt förstörd natur. I finntrons fall söks svaret på problemen i historien, som bidrar till att forma en natursyn som resonerar väl med nutida behov och tankegångar, samtidigt som den känns välgrundad då den förknippas med en gammal tradition.

Förhållandet till djur färgas också av moderna idéer. Djurens väktare väcker inte riktigt någon diskussion på forumet, men de är inte heller längre kosmiska anfäder som måste blikkas eftersom för att ge människan byte. Istället är den bärande tanken i den moderna tron att djuren, liksom naturen, bör respekteras som levande väsen och om tas väl om hand. Diskussionen styrs av moderna bekymmer, som frågan om att antingen använda djurprodukter eller att låta bli, men den utmynnar inte i någon som helst konsensus om vad det här betyder i praktiken.⁹⁵

I många uppfattningar har det således skett förskjutningar, så att dagens intressen bäddats in i den äldre tankegång som återupplivas, och under processen får en ny betydelse. Den gemensamma nämnaren i de här förändringarna är att föreställningar om levande och kännande andeväsen i naturen lyfts fram och att rättesnöret för människans förhållande till dessa är en strävan efter harmoniskt samliv.

Med Aronssons ord kunde den övergripande berättelsen vad gäller finntrons natursyn beskrivas som idén om en svunnen guldålder. Men som han skriver, kan flera grundtroper ofta existera parallellt, så att de kommer fram i lite olika sammanhang. Guldålderstanken är ofta i ett nära samband till tanken om att man ur mörkret skall återfinna den förlorade harmonin.⁹⁶ Så även inom finntron, vars framstegstanke diskuteras lite längre fram.

En ytterligare viktig poäng som ännu kan lyftas fram när det gäller trosföreställningar som tagits upp i detta stycke, är att de oberoende av nytolkningarna *upplevs* stå för det ursprungliga. Även om en närmare granskning av tolkningarna då kan tyckas understryka bilden av finntron som en påhittad tradition, ska det inte automatiskt läsas i betydelsen oäkta. Förändringar i religionen har alltid skett, vilket är naturligt, eftersom religionen förändras med det omgivande samhället. Också den kristna kyrkan har blivit tvungen att anpassa sig till det omgivande samhället, vilket

---

⁹⁵ Hiitola, inaktiverat område, ”Eläinten kohtelu” (hämtad 22.6.2013).

⁹⁶ Aronsson 2004, 80-81.

resultat bl.a. i förnyelser som miljömedvetenhet, som exempelvis den finska religionsvetaren Heikki Pesonen skrivit om i sin doktorsavhandling *Vihertyvä kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko ympäristötoimijana*.⁹⁷ För att fungera som en levande tro för människor i dag måste därför också finntron svara på sådana behov som finns, vilket den även verkar göra, eftersom den för en grupp människor erbjuder erfarenheter av en genuin andlighet och upplevelsen av samhörighet med den forna människan och naturen.

Intuitionen har sista ordet

Till en stor del består finntron av nytolkningar av äldre idéer, men vissa drag kan inte alls lokaliseras i den forna finska tron, även om de uppfattas vara ”urfinska” och vara av mycket gammalt ursprung. Dessa drag är ofta tolkningar som görs i fall där den personliga tolkningen kommer i konflikt med källorna eller i fall där säker kunskap inte finns. Då får den egna tolkningen i regel sista ordet, ofta med motiveringen att den *intuitivt* uppfattas vara rätt.

Tanken om en anima mundi, som presenteras i *EP* som en av trons grundpelare är ett fascinerande exempel, eftersom belegg för den inte kan hittas i den akademiska forskningen om den finska forn- eller folktron. I *EP* är den ändå uppenbarligen grundläggande och menas vara en självklar del av tron. Enligt Ronald Hutton är tanken om en världssjäl i dag en allmänt utbredd nyhednisk idé, som teosofins grundare Madame Blavatsky ursprungligen introducerade för det allmänna medvetandet på slutet av 1800-talet.⁹⁸ Tar man en titt på hur den internationella hedniska organisationen *The Pagan Federation* definierar en hedning, så finner man tron på världssjälen vara ett utbredd drag.⁹⁹ Också tanken om att naturen är besjälad och att allt liv är heligt hör till de typiska gemensamma dragen mellan nyhedningar. Så även synen att det viktiga är att söka personlig andlig mognad utan fjättrande religiösa dogmer, förutom den grundprincipen att man inte ska skada andra.¹⁰⁰

Tanken att det funnits en feminin skapargudinna är en annan utbredd hednisk idé. I *EP* menas att den här tron varit stark i Finland, men att den i och med

---

⁹⁷ Pesonen, Heikki, *Vihertyvä kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko ympäristötoimijana* 2004.

⁹⁸ Hutton 1999, 18-20.

⁹⁹ The Pagan Federation, Polytheism, “Pluralism and Diversity”:

<http://www.paganfederation.org/what-is-paganism/> (hämtad 14.1.2014).

¹⁰⁰ Hutton 1999, 390; Partridge 2005 har korta och koncisa beskrivningar av de gemensamma dragen.

kristendomen sammanblandats med Maria-kulten.¹⁰¹ Tanken är tydligt tilltalande för många på forumet och där sökes den här gudinnan både i en sammanblandad Sol-Maria-kult och i figuren Iro. Inom forskningen ses en skapargudinna dock inte som det äldsta draget i den finska hedniska tron. Matti Sarmela sammanfattar Iro som en antikristlig legend och skriver att skapelseolkningar som involverar en feminin gestalt som ”moder jord” hör ihop med agrarkulturen.¹⁰² Anna-Leena Siikala skriver att även om det finns belägg för en urmodersgestalt som föder skapargudarna, så är det typiska för den östersjöfinska mytologin att världens skapare är manliga gudar, och att de feminina gudarnas roll var att härska över liv och död.¹⁰³ På forumet är det ändå den intuitiva tolkningen som blir central. Diskussionen om Iro gäller frågan om det funnits en feminin skapargudinna i den finska forntronen eller inte, och då kritiska kommentarer börjar dyka upp bortförklaras de med att det kan föreligga feltolkningar i den akademiska forskningen. Pseudonymen *Puulukka* sammanfattar så här: ”...roligt att höra i alla fall att Sarmelas tolkningar av folktraditionen inte är någon slutgiltig sanning. Iro är nämligen en viktig karaktär för mig, och det lät illa i mina öron att Iro endast är en *antikristlig legend*;)”¹⁰⁴

Tanken att skaparen i en ursprunglig religiositet varit en gudinna är ett återkommande drag i nyhedendomen. De etablerade världsreligionerna, vilket vanligen syftar på kristendomen, uppfattas överlag som patriarkaliska i en mycket negativ bemärkelse, och det är vanligt att man inom nyhedniska rörelser därför söker minst en jämlik, men i vissa fall också en uttalat feministisk religionsform.¹⁰⁵ Både tanken om världssjäl och om en modersgudinna är redan så etablerade inom den alternativa religiösa kulturen, att de ser ut som tydliga kulturlån från nyhedendomen.

De finntroendes förhållningssätt till synkretism är ändå inte varmt att döma av den livliga diskussionen på forumet. Med synkretism menas i den nästan uteslutande inblandningen av kristna inslag i den hedniska finska tron. Många fördömer alla kristna inslag, och bara några försvarar synkretismen som en naturlig del av tron.

---

¹⁰¹ Alhonen 2013, 14.

¹⁰² Sarmela 1994, 192-193, 530.

¹⁰³ Siikala 2013, 198-199, 302.

¹⁰⁴ ”... Kiva kuitenkin kuulla, että Sarmelan tulkinnat kansanperinteestä eivät ole mikään lopullinen totuus. Iro on nimittäin minulle tärkeä hahmo, ja minulle särähti aika pahasti, että Iro on vain *antikristillinen legenda*. ;)” Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Iro-neito”, *Puulukka* 7.9.2010 <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=1173> (hämtad 14.1.2014).

¹⁰⁵ Partridge 2005, 51-54.

Inblandning av nyhedniska inslag tar många likaså starkt avstånd ifrån, med motiveringen att lån är icke-autentiska.¹⁰⁶

Med tanke på den här inställningen till synkretism är det knappast frågan om medvetna influenser när det gäller idéer som världssjälén och skapargudinnan. Att de ”intuitiva” tolkningarna så tydligt sammanfaller med tolkningar som gjorts inom andra nyhedniska rörelser talar istället för att de finntroende omedvetet har snappat upp ett antal idéer som är utbredda i den alternativa andliga sfären. Christopher Partridge, professor vid Lancaster University och forskare i nya religiösa rörelser och populärkultur, har kallat den kulturpool, som är gemensam för den alternativa religiösa sfären för *occulture* för att genom en egen term tydligare beskriva den som ett eget kulturfält.¹⁰⁷ Det här fältet har sin egen historiekultur, som skiljer sig från den nationella. Genom att använda sig av de här två historiekulturella fälten har man inom finntron skapat sig ett eget kollektivt historiemedvetande, som trots sina personliga drag är klart ideologiskt närmare den likaså alternativa ”occulturella” sfärens historiemedvetande. Det gemensamma finns i tolkningarna genom vilka man motsätter sig den dominerande kulturen, men mycket av det som upplevs som intuitivt rätta tolkningar, är idéer som redan är tämligen utbredda i en större alternativ kultursfär.

Vissa paralleller kan också dras mellan finntrons tolkningslogik och mer övergripande samhällliga förändringar. Den strävan efter harmoni, som är så utmärkande inom finntron, kan diskuteras i ljuset av religionssociologerna Paul Heelas och Linda Woodheads teorier, om att det har skett eller håller på att ske ett större skifte i den västerländska kulturen mot en allt mer subjektiv och upplevelsebaserad kultur. Det viktiga i upplevelsen av harmoni beskrivs nämligen lätt av de finntroende som en personlig upplevelse av välmående. Också om en viktig del av den är att vara i samklang med den omgivande världen finns fokus på den *egna upplevelsen* av harmoni, som kan sökas till exempel ute i naturen.

Heelas och Woodhead menar att det håller på att ske ett skifte mot att subjektet och människors subjektiva upplevelse av saker och ting värderas allt högre i samhället. Det här syns enligt dem i fenomen som patient-centrerad service, elev-centrerad inläring, barn-centrerad dagvård, o.s.v. som i dag omtalas och anses viktiga.

---

¹⁰⁶ Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta, ”Onko suomenusko pakanuutta, kristillisyyttä vai mitä?”: <http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> arkiverad 6.9.2012; Hiitola, Muut, ”Synkretismi” (hämtade 14.1.2014).

¹⁰⁷ Partridge 2004, 66-68.

Tidigare har samhället på många sätt varit mer ordnat kring auktoriteter och de skriver att förskjutningen mot värdering av det subjektiva syns inom religionens område så att religioner där den egna erfarenheten värderas högre vinner mark i förhållande till mer auktoritativa former.¹⁰⁸ Intressant nog har en liknande samhällslig förändring noterats också av Peter Aronsson, som skriver att ”den rika upplevelsen håller på att bli ett allt viktigare värde att mäta handlingsalternativen med”.¹⁰⁹ Religionsvetaren Kimmo Ketola kopplar i sin artikel ”Uusi henkisyys arvomuutoksen ilmentäjänä: modernisaatio ja uskonnon tulevaisuus” ihop den här utvecklingen med moderniseringen och de förändringar i värderingar som följt den. Den ekonomiska tillväxten och välfärdssamhället har befriat individen från en materiell fattigdom, medan högre utbildningsnivå och förbättrade kommunikationsmöjligheter har gjort människor mer autonoma och gjort det möjligt för dem att själv välja sin sociala referensgrupp.¹¹⁰

Finntron kan beskrivas som ett exempel på en postmodern rörelse där just den subjektiva upplevelsen är i centrum. Personer förväntas inte tro lika, utan det finns en utbredd acceptans för att ”gå sin egen väg” och välja lösningar som personligen tilltalar en. I relation till det här är det kanske inte alls förvånande att de egna tolkningarna har företräde när de kommer i motsättning med auktoriteter, som den akademiska forskningen. Förklaringen till att finntron i dag attraherar vissa människor, kan då åtminstone till en del sökas i att den resonerar med de förväntningar dagens människor har på religion, som ett meningsbärande men personligt ramverk för livet.

Ett muntligt arv?

Både i *EP* och på forumet framläggs ofta att finntron är en förfädernas tro, som dagens troende utgör en naturlig fortsatt länk på. På föreningens hemsidor formuleras saken så här: ”Finntron har aldrig grundats, utan den har vuxit och utvecklats av sig själv under otaliga generationers tid.”¹¹¹

Jan Assmann, som har analyserat minnets förhållande till kultur och religion, gör en skillnad på något han kallar kommunikativt minne och något han kallar

---

¹⁰⁸ Heelas & Woodhead 2005.

¹⁰⁹ Aronsson 2004, 37.

¹¹⁰ Ketola 2010, 39-40.

¹¹¹ ”Suomenuskoa ei ole koskaan perustettu vaan se on kasvanut ja kehittynyt itsestään lukemattomien sukupolvien aikana.” Taivaannaula ry, Mitä on Suomenusko?: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/> (hämtad 11.1.2014).

kulturellt minne. Med det första menas det minne som är ett levande minne, och som en person delar med sina samtida. Han jämför det med vad Eric Hobsbawm har kallat för kollektivt minne. Den här typens minne har enligt Assmann i flera olika samhällen bevisats sträcka sig maximalt 80-100 år bakåt i tiden, d.v.s. högst tre generationer. Med kulturellt minne menas minnen som har att göra med det mer avlägsna förflutna och som man kommer ihåg för att man lärt sig dem, d.v.s. minnen som institutionaliserats och bevaras och förs vidare i samhället av institutioner som skolor, museer, akademisk forskning, arkiv, m.m.¹¹²

Om man speglar finntron som minnesträd mot Assmanns tankar, kan man konstatera att det kommunikativa minnet åberopas oftare än det finns belägg för. Forumet fungerar nämligen som en informationskanal där deltagarna i diskussionen utbyter information om de gamla gudarna, andarna, myterna osv. Största delen av diskussionen kretsar kring stycken ur folkdiktningen och litteratur om ämnet, inte kring nedärvd kunskap. Också Taivannaulas hemsidor är koncentrerade kring att förmedla information om finntron, vilket är ett av föreningens uttalade syften. Det är med andra ord uppenbarligen inte det kommunikativa minnet som i allmänhet är vägen till tron. I stället vänder man sig oftast till det kulturella minnet, alltså till den bevarade folkdiktningen i arkiven, till forskningen och biblioteken för att få tag på litteratur.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura har till exempel ett tillgängligt digitalt arkiv med bl.a. alla 34 band av *Suomen Kansan Vanhat Runot*.¹¹³ Samlingen, som gavs ut av SKS mellan 1908-1948, är en gedigen men inte helt komplett utgåva av bevarade dikter på Kalevalamått, eftersom sådant som vid utgivningstiden ansågs opassande eller otraditionellt har utelämnats.¹¹⁴ Just *SKVR* har en speciell position och ses av många finntroende som länken till den muntliga tradition finntron anses vara en fortsättning på. Då en grupp finntroende 2013 ansökte om registrering som ett finntroende religiöst samfund vid namn Karhun kansa, nämns just *SKVR* som en helig text i ansökan.¹¹⁵

Från början på 2007 till hösten 2011 hade Taivaannaula på sina hemsidor en sida kallad *Kirjasto* (Bibliotek), som ger en god inblick i vad de finntroende läser för att studera sin tro. I september 2011 bestod listan till hälften av äldre akademisk forskning, som verk av Elias Lönnrot, Julius Krohn, Kaarle Krohn, Martti Haavio, Uno

---

¹¹² Assmann 112-113.

¹¹³ SKS: <http://dbgw.finlit.fi/skvr/> (hämtad 27.6.2013).

¹¹⁴ SKS: <http://dbgw.finlit.fi/skvr/skvr-teos.php> (hämtad 19.11.2013).

¹¹⁵ Se stycket om Föreningen Karhun kansa, s.82.

Harva, Ivar Kemppinen, Kustaa Vilkuna, samt Matti Waronen. Till den andra hälften bestod den av nyare verk som Juha Pentikäinens och Matti Sarmelas forskning, och diverse verk som behandlar traditionell kunskap av olika slag, Anne Pöyhönens *Yläkuu ja alakuu. Ajoituksen taito suomalaisessa kansanperinteessä*, Virpi Raipala-Cormier *Luontoäidin kotiapteekki*, Irma Heiskanen & Kaarina Kaila (red.) *Ekopsykologia ja perinnetieto* och SKS *Suomen kansan muinaisia loitsurunoja*. Listan har på det stora hela ändrats väldigt lite mellan 2007 och 2011 vad gäller litteraturen som behandlar finsk folketro, men en större redigering har skett i och med att den allmänhedniska litteratur som fanns med i början har raderats helt 2011.¹¹⁶ Jag har ingenstans hittat någon förklaring eller motivering till varför sidan *Kirjasto* något tag efter september 2011 raderats från hemsidan, men en möjlig orsak kunde vara den allt mer traditionshävdande inriktning föreningen tagit från och med 2012. En direkt litteraturlista har kanske upplevts motverka tanken om en obruten muntlig tradition.

Diskussionen på forumet bekräftar att det finns ett intresse för akademisk forskning. Några verk kan sägas ha status som klassiker. Uno Harvas och Martti Haavios verk nämns i flera diskussionskedjor, liksom också Matti Sarmelas *Suomalaisen kansanuskon perinneatlas*.¹¹⁷ Ett nytt verk som redan omtalas som en klassiker är Anna-Leena Siikalas *Itämerensuomalainen mytologia*, som dessutom är det enda riktigt färska övergripande verket om den finska mytologin.¹¹⁸ Också Anne Pöyhönens *Yläkuu ja alakuu – ajoituksen taito suomalaisessa kansanperinteessä* (2008) är välkänd.¹¹⁹ Också nyare forskning som inte finns på bibliotekets lista nämns, bl.a. Laura Stark-Arolas doktorsavhandling *Magic, Body and Social Order: the Construction of Gender Through Women's Private Rituals in Traditional Finland* (1998) och Satu Apos verk *Naisen väki* (1995).¹²⁰

---

¹¹⁶ Internet Archive, Taivaannaula ry, Kirjasto:

<http://web.archive.org/web/20070218164705/http://www.taivaannaula.org/taivaannaula/kirjasto.php> arkiverad 18.2.2007

<http://web.archive.org/web/20080102050239/http://www.taivaannaula.org/kirjasto.php> arkiv. 2.1.2008

<http://web.archive.org/web/20110924204029/http://www.taivaannaula.org/kirjasto.php> arkiv. 24.9.2011 (hämtade 14.1.2014).

¹¹⁷ Hiitola, inaktiverat område, ”Martti Haavion kirjat”, ”Uno Harvan Suomalaisten muinaisusko” (hämtade 21.6.2013) och Perinteinen elämänmeno, ”Matti Sarmelan Perinneatlas –verkossa”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1081> (hämtad 14.1.2014).

¹¹⁸ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Anna-Leena Siikala Itämerensuomalainen mytologia”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=1724> (hämtad 14.1.2014).

¹¹⁹ Hiitola, bl.a. Mytologia ja kansanrunous, ”Alakuu hävittää, yläkuu kasvattaa”, *Routa* 18.5.2008:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=661> (hämtad 14.1.2014).

¹²⁰ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Naisten magia”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=851> (hämtad 14.1.2014).

Förutom antikvariat och bibliotek, har de finntroende en stor nytta av förlaget *Salakirjat*, som ger ut verk som behandlar ”historia, folktraditioner, mystik och esoteriska traditioner”.¹²¹ Detta inbegriper bl.a. äldre verk, som Julius Krohns *Suomen suvun pakanallinen jumalanpalvelus*, Karle Krohns *Suomalaisten runojen uskonto*, Matti Varonens *Vainajanpalvelus muinaisilla suomalaisilla*, och många fler, som nu är lätt och förmånligt tillgängliga via förlaget. Förlaget ger även ut annat, varav kan nämnas Jukka Nieminens produktion. Han är relativt känd som författare på ockultismens och pseudovetenskapens område och hans verk *Muinaisusomalaisten kuningaskunta*, som 2011 valdes till årets publikfavorit av den pseudovetenskapliga tidningen *Ultra*, nämns på forumet.¹²² De finntroende känner alldeles tydligt till förlaget *Salakirjat*, som nämns upprepade gånger på forumet. En kommentar informerar dessutom om att Taivaannaulas medlemmar från och med hösten 2008 fått 10% rabatt på förlagets böcker, vilket ytterligare tyder på att många finntroende sannolikt bekantat sig med förlagets utgivning.¹²³

Också skönlitterära verk som på något sätt behandlar folktraditioner och mytologi diskuteras på forumet. *Kalevala* och *Kanteletar* läses av många, men har inte någon direkt religiös status på grund av Lönnrots aktiva redigering och egna tillägg.¹²⁴ Bland annan skönlitteratur som nämns finns exempelvis Lennart Meris *Hopeanvalkea. Matka menneeseen oppaina aurinko, fantasia ja folklore*, ett verk som är känt som en symbol för Estlands självständighet, där Meri med hjälp av både fakta och fiktion målar en bild av den estniska forntiden.¹²⁵

Med tanke på denna långa litteraturlista och den aktiva diskussionen om ämnet kan man konstatera att den moderna finntron till en väldigt stor del bygger på det kulturella minnet. Den kunskap de finntroende har om sin tro har de uppnått via aktiva självstudier av föreningens hemsidor, forumet och litteratur som på olika sätt behandlar den finska forn- och folktron.

Samtidigt kan man ändå inte säga att den finska folktron är helt och hållet bortom det kommunikativa minnet i dag, eftersom det även finns exempel på att

---

¹²¹ Salakirjat: <http://www.salakirjat.net/> (hämtad 14.1.2014).

¹²² Hiitola, inaktiverat område, ”Kerro, mitä olet lukemassa”, *Pihlajatar* 31.8.2011 (hämtad 22.6.2013).

¹²³ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomalaiseten runojen uskonto”, *Alho* 4.11.2008 (hämtad 22.6.2013).

¹²⁴ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon UKK”, *Susi Kustaa* 24.1.2012 och *Havina* 24.1.2012 (hämtade 22.6.2013).

¹²⁵ Hiitola, t.ex. Sukukansat, ”Maausk – Vironusko”, *Ajopuu* 6.12.2009

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=55&t=1023> (hämtad 14.1.2014).

personer verkligen känner till saker för att de hört dem av äldre släktingar och bekanta. *Korpiainen* skriver exempelvis att: ”Tapios rietröskning betydde hos oss höststormen som rev löv och döda kvistar ur träden. Tapios sådd var på våren, som det sägs i Krohns verk. Enligt min mamma var skogstrollen väldig platstrogn. De bodde vid ett visst träd eller en sten. Om trädet fälldes blev trollet tvunget att flytta”.¹²⁶ På forumet är det just föreställningar av den här typen, om lokala rådare som skogsrådet, näcken, samt hus- och bastutomtar, som ännu till en del lever kvar i det kommunikativa minnet. Den här typens kommentarer är ändå fåtaliga och de flesta vänder sig till forumet med frågor om den gamla tron och dess traditioner samt om var de kan hitta mer information om dem. I den mån traditionen ännu finns kvar i det kommunikativa minnet är det frågan om spridda fragment som inte längre är kopplade till en helhetlig världsåskådning som kunde beskrivas som forntro.

Med så klar evidens om att finntron är en i allra högsta grad skriftlig tradition, är det i viss mån förvånande att den så ofta framhålls som en muntligen nedärvd fortsättning på tidigare hednisk tro. Det här är en fråga som ibland dyker upp också på forumet, oftast i samband med debatt om finntron ska ses som nyhedendom eller inte, och förhållandet till den kan bäst beskrivas som motsägelsefullt. För en del är det centrala i saken att finntron inte är en påhittad tradition, som nyhedendom, utan en äkta gammal sådan även om den är återupplivad när det kommer till kritan. Å andra sidan är det för andra viktigt att hålla fast vid att det finns en kontinuitet i traditionen.¹²⁷ Retoriken växlar beroende på situation och talare. Tradition talas ofta om då man motiverar sin tro, d.v.s. då det är frågan om legitimering av tron, medan nyskapande kommer starkare fram när det gäller utövningen, vilket har sina praktiska skäl eftersom det finns mycket man inte vet om hur det varit. Kärnan i denna fråga verkar för många vara att finntron ändå ytterst är något man har ”i blodet” eller som en medfödd *mielenmaisema*, mentalitet.¹²⁸ Ser man saken så, är frågan om hur man lär sig detaljerna inte centrala.

---

¹²⁶ ”Tapiion riihenpuinti tarkoitti ainakin meillä syysmyrskyä, joka riipi lehdet ja kuolleet oksat puista. Tapiion kylvö oli keväällä, kuten Krohnin teoksessa esitetään. Äitini mukaan metsänpeikot olivat hyvin paikkauskollisia. Asustivat jonkin tietyn puun tai kiven luona. Jos puu kaadettiin, peikko joutui vaihtamaan maisemaa.” Hiitola, *Mytologia ja kansanrunous*, ”Maan, metsän ja veden haltijat”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=1109&start=15> (hämtad 14.1.2014).

¹²⁷ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon UKK” och Tapahtumat ”Vieraita lahden takaa...”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

¹²⁸ Hiitola, Muut, ”Enemmän kuin uskonto (kirjoitukseni Seita-lehteen)” (hämtad 14.1.2014).

Ekologi och civilisationskritik

Finntrons natursyn har visat sig vara en kombination av många olika idéer och influenserna har likaså kommit från flera olika källor, varav en del är mer medvetna än andra. De finntroende ser naturen som en andlig topografi, som befolkas av både synligt och osynligt liv: dels av gudar som rör över olika naturfenomen som väder eller fruktbarhet, dels av lokala rådgivare som gör att människan är omgiven av levande väsen var hon än går. Människans plats anses inte vara som herre över skapelsen, utan som ett väsen bland andra, och människan bör därför i allt sitt handlande sträva efter att leva i harmoni med resten av naturen. Så kan de finntroendes natursyn beskrivas i ett nötskal. Det här leder till att en ekologisk livsstil värderas högt, men det är inte bara frågan om ekologi, utan också om etik på ett mer allmänt plan.

Natursynen verkar också vara ett starkt enande drag inom finntron. Även om det finns en variation mellan vilka gudar och rådgivare som är de personligen närmaste, samt mellan praktiska val som att använda djurprodukter eller låta bli, finns det ingen som ifrågasätter grundtanken att naturen är besjälad och att människan bör sträva efter att leva ekologiskt i harmoni med den. Just i diskussionerna på forumet som rör förhållandet till naturen finns en stark konsensus om denna grundtanke, som också stämmer överens med den syn som presenteras på hemsidorna och i *Esivanhempien puu*.

Natursynen är förankrad i en historiesyn där den stora berättelsen i korthet är den följande. Det forna jordbrukarsamhället var en förebildlig existens, där människan levde lyckligt i harmoni med naturen utan att förbruka den i större utsträckning än den tålde. Boven i det ideologiska dramat är den moderna vetenskapliga världsbilden som menas vara orsaken till att naturen började ses som materia som följer mekaniska naturlagar, vilket i sin tur möjliggjort industri och teknologi, vilket sedan lett till stora förändringar i världen och spelat huvudrollen när det gällt att legitimera den storskaliga skövling av naturen som följt med utvecklingen. Samtiden ses som en mörk period där de flesta människor förlorat kontakten med inte bara naturen, utan också sig själv.¹²⁹

---

¹²⁹ Alhonen 2013, 8.

Det här är ett synsätt som delas av många och ett ämne som debatteras engagerat på flera håll i forumet. Samtida problem förknippas överlag lätt just med ”modernt tänkande”, som exempelvis i det här inlägget av *Metsäpeikko*:

”ett cykliskt tänkesätt som grundar sig på ömsesidighet och jämvikt är alldeles lika aktuellt nu som för tusen år sedan. Jag kan inte förstå varför jag borde omfatta många tankar som är typiska för nutiden, som överdriven individualism, överdriven internationalism, feminism, att inte vilja ha att göra med sina släktingar, att se naturen som endast en potentiell materiell råvara, att människor inte längre bryr sig om att göra barn, att pengar är måttet på allting, att åldringar inte tas omhand ordentligt [...]”¹³⁰

Den här typens inlägg är vanliga på forumet och resonemanget kring vad som gått snett i utvecklingen följer i stora drag detta mönster. Att man längtar efter ett förlorat ideal i form av ”den gamla goda tiden” betyder att de finntroendes historiesyn är rätt pessimistisk, eftersom den inbegriper tanken att den förändring som skett över tiden har varit mot det sämre. I en tid som nu befinner sig långt borta var allting bra, men över tiden har människan förlorat den kontakt till naturen som en gång fanns. En sån här historiesyn har Peter Aronsson beskrivit som tanken om en svunnen guldålder.¹³¹ I de finntroendes historiemedvetande är det framför allt tre saker som anses ha orsakat brottet med guldåldern. Dessa är kristendomens ankomst, den moderna vetenskapliga världsbilden och industrialismen.

Kristendomskritiken hänger samman med att kristendomen anses ha trängt undan den tidigare fredliga och naturliga tron med våld. Istället har den spritt en tro som placerar människan som naturens herre, vilket av många ses som startskottet för exploateringen av naturen. Dessutom ses kristendomens patriarkaliska natur som en del av problemet, eftersom man tänker sig att den åsidosatt en tidigare feminin övergudinna och fruktbarhetskult. En vanlig motivering till varför världen inte kunnat skapas av en urfader uttrycks exempelvis så här: ”...tanken att världen skapats av en fadersgud känns inte rätt. Om jag med mänskliga ord borde beskriva en sådan fullkomlig varelse, som är

---

¹³⁰ ”vastavuoroisuuteen ja tasapainoon perustuva tapa ajatella ja syklinen aikakäsitys on aivan yhtä ajankohtainen nyt kuin se oli tuhat vuotta sitten. Enkä voi käsittää miksi minun pitäisi sovittaa monia nykyajalle tyypillisiä ajatuksia kuten äärimmäinen individualismi, äärimmäinen internationalismi, feminismi, se ettei haluta olla tekemisissä sukulaisten kanssa, se että luontoa pidetään ainoastaan potentiaalisena materiaalisena voimavarana, se ettei ihmisiä kiinnosta enää lasten teko, se että raha on kaiken mittapuu, se että vanhuksia ei hoideta kunnolla [...]” Hiitola, Muut, ”Enemmän kuin uskonto (kirjoitukseni Seita-lehteen)”, *Metsäpeikko* 18.3.2013 (hämtad 14.1.2014).

¹³¹ Aronsson 2012, 80-81.

ursprunget till allt levande, är den varelsen mer kvinna än man, en urmoder.”¹³² De ”intuitiva” tolkningarna av Iro och solkulten får med andra ord sin förklaring i att de platsar i den ekologiska tolkningen av forntron som en motsats till kristendomen som bidragit till dagens ekologiska ohållbarhet. De här är typiska drag för den ekologiska modernitetskritiken inom nyhedendom överlag.¹³³ Att kristendomen ses som en i grunden naturfientlig tro jämfört med den förkristna tron har sin del i behovet att gå så långt tillbaka i tiden för att hitta en bra förebild.

Den moderna vetenskapliga världsbilden nämns i *EP* som det första brottet mot den tidigare harmonin. Den menas ha lagt grunden för ett instrumentellt förhållande till naturen i och med dess mekanistiska irreligiösa syn och ha banat väg för industrialismen och resten av den moderna utvecklingen. På forumet uttrycks samma typ av kritik.¹³⁴ Den här tanken om en återgång till en förlorad naturlig tillvaro har sina rötter i romantiken och industrialismen, då människan till följd av urbaniseringen började längta tillbaka till naturen och det hälsosamma livet på landsbygden.¹³⁵ Det är träffande att de flesta finntroende verkar vara bosatta i stadsmiljö och inte på landsbygden. Förebilder för ett balanserat och mer hållbart sätt att leva söks i den finska hedniska tron och mytologin. Man kunde här påpeka att forskare sett saken på ett helt motsatt sätt. Exempelvis Matti Sarmela skriver att tanken om människan som naturens herre utvecklats uttryckligen ur agrarkulturens och jordbrukarens perspektiv, eftersom livets förutsättning då var att arbeta flitigt för framtiden för att dra största möjliga vinning ur landen man brukade för att kunna sätta undan för sämre tider.¹³⁶

Oberoende av detta kan finntron beskrivas som en civilisationskritisk rörelse. Den är en motreaktion mot det moderna samhället och den miljöförstörelse samt försämring av värderingar som moderniteten anses ha fört med sig. För att det ska vara någon poäng med människans handlingar i nutiden kopplas den förlorade guldålder till tanken att det är möjligt att åter börja röra sig mot en bättre tillvaro med gångna tider

---

¹³² ”... ajatus maailman luoneesta isäjumalasta ei tunnu oikealta. Jos minun pitäisi kuvailla ihmismäisillä sanoilla sellaista täydellistä olentoa, josta kaikki oleva on saanut alkunsa, niin tämä olento on enemmän nainen kuin mies, se on alkuäiti, emo.” Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Iro-neito”, *Alho* 19.6.2010: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=1173> (hämtad 14.1.2014).

¹³³ Partridge 2005, 51-54, 73.

¹³⁴ Hiitola, Pyhät paikat, ”Metsän pyhyys ja suomalaiset”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=17&t=1075>
Muut ”Jatkuva kasvu” (hämtade 14.1.2014).

¹³⁵ Partridge 2005, 43-50.

¹³⁶ Sarmela 1994, 31.

som modell. Då är det skäl att rikta blicken mot de aktuella frågor och framtidsvisioner de finntroende talar om och hoppas på.

I och med att de finntroende i historien ser en utveckling mot det sämre är deras förväntningshorisont mörk, och det finns ett behov att söka ett trovärdigt alternativ till den moderna kulturens individualism, materialism och exploatering av naturen, samt den kristna trons dogmatism, patriarkalism, och antropocentrism. När de finntroende vänder sig till historien för att söka en modell för en ljusare framtid, kan det med Aronssons termer beskrivas som att de omorganiserar sitt erfarenhetsrum. När det moderna framstegsprojektet anses ha slagit slint måste lösningen på problemen sökas på annat håll, i de finntroendes fall i historien. Att man i dag vänder sig just till historien för att hitta ett bättre alternativ menar Aronsson har att göra med att vår samtid karakteriseras av en uppbrottsstämning. Reaktionen inför flera olika osäkra framtidsbilder har enligt honom resulterat i ett förnyat intresse för historien och ett stort antal olika historiska berättelser. Resultatet har blivit en situation där det inte längre finns ett kollektivt minne, utan flera konkurrerande sätt att uppfatta historien.¹³⁷

De finntroendes vision är att människan bör återkopplas till naturen för att kunna leva harmoniskt. Man strävar efter att återgå till en tidigare livsstil man anser vara mer balanserad än den moderna och framför allt till en tidigare världsbild. Ett grundläggande steg i detta är att åter-sakralisera naturen. Den natursyn de finntroende skapar sig formas både av de naturbilder som finns att tillgå i historiekulturen och av de upplevda hoten. Idealet om harmoni med naturen och ”ett självförsörjande liv i enlighet med den nordliga naturens årstider”¹³⁸, som saken uttrycks i *EP*, är en romantisk bild av den friska landsbygden, som utgör en total motsats till hoten som miljöförstörelsen innebär.

I praktiken är idealet att vara ens delvis självförsörjande inte lätt att uppnå på våra breddgrader även om man skulle försöka, och majoriteten av de troende är trots allt relativt unga stadsbor och inte jordbrukare.¹³⁹ Idealet verkar därför för de flesta vara just ett ideal, som i praktiken är svårt att kombinera med allt som hör det dagliga livet till, såsom arbete, studier och familj.¹⁴⁰ Att man i vardagen inte rör sig så mycket i naturen ses ändå inte som något hinder för strävan efter ett ekologiskt och naturnära liv,

---

¹³⁷ Aronsson 2004, 33.

¹³⁸ Alhonen 2013, 6.

¹³⁹ Turun ylioppilaslehti: <http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/juurilla> (hämtad 14.1.2014).

¹⁴⁰ Hiitola, Muut, ”Asutko kaupungissa vai maaseudulla?” (hämtad 14.1.2014).

tvärtom. Man återknyter till idealet i de sammanhang man kan, som under semestrar och högtider och bedriver kanske småskaligt jordbruk på en odlingslott i stadsmiljö.¹⁴¹ Det här har satt sin prägel på de finntroendes gemensamma fester och högtider, som i regel förknippas med årstidernas växlingar och ofta firas utomhus. Kalendern som Taivaannaula ger ut innehåller följaktligen riklig information om de seder och bruk som hör ihop med olika dagar, högtider och årstider.

Liknande ekoreligiösa tolkningar framförs på olika håll i världen. Enligt Partridge är ekologismen en växande rörelse som ofta är medvetet religiös till sin art och inte bara politisk. De lokala naturreligionerna har enligt honom på flera håll influerat den ekologiska ideologin, vilket resulterat i både eklektisk och etnisk ekopaganism.¹⁴² Finntron är ett exempel på det sistnämnda. Deras natursyn har klara likheter framför allt med andra etniskt inriktade nyhedniska rörelser, som till exempel den svenska asatron och den ryska nyhedendomen, inom vilka man också strävar efter att rädda den egna naturen och återknyta band till den bland annat genom att binda högtiderna till årstider.¹⁴³ Det gemensamma draget jämfört med andra nyhedniska naturreligioner är att det viktiga för de etniska hedningarna är specifikt den egna naturen, i de finntroendes fall således den finska. Det här har att göra med att man tänker sig att ett folk har en naturlig omgivning. Folk, tro, geografiskt område och språk är för de finntroende en helhet. Idealet om ett liv i harmoni med naturen är ett sätt att mentalt förankra sig både i sin egen omgivning och i en egen tradition som upplevs harmoniera med den egna livssynen.

---

¹⁴¹ Hiitola, Perinteinen elämänmeno, Kasvi- ja ryytimaa:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1385> (hämtad 14.1.2014).

¹⁴² Partridge 2005, 73.

¹⁴³ Gregorius 2008, 188-194; Aitamurto 2011, 244-249.

3. MÄNNISKAN

Vid sidan om natursynen utgör synen på människan den andra grundläggande delen i finntrons världsbild. Utgångspunkten är tanken att människan inte anses vara naturens herre, utan ett bland många andra levande väsen och precis som när det gäller förhållandet till naturen, är relationerna till både synliga och osynliga aktörer, i det här fallet de levande och de avlidnas andar, viktiga.

Av de fyra centrala drag som räknas upp i inledningen till texten *Esivanhempien puu* (i fortsättningen förkortat *EP*) har två att göra med naturen, medan de två andra har att göra med människan och traditionen. Det ena av dem är tron på *tuonpuoleinen*, ett dödsrike där de avlidna vistas, i stället för tron på en himmel och ett helvete, som i kristendomen. Den andra är de besvärjelser, myter och folkdikter i vilka den muntliga traditionen bevarats till våra dagar.¹⁴⁴

I det här kapitlet presenteras och analyseras synen på människan inom finntro. För att bredda perspektivet och fånga upp en sanningsenlig bild av den variation som förekommer inom finntron jämförs *EP* med diskussionen på forumet. Människosynen analyseras både med tanke på urvalet och med tanke på vilken betydelse den har för dagens människor. Det är framför allt frågor kring identitet och gemenskap, samt tradition och meningsbygge som kommer att diskuteras.

Människan och traditionen

Tanken att finntron hör till en väldigt gammal tradition är synnerligen viktig och synen på människan kopplas på många sätt till historien. De tre centrala aspekterna av människosynen inom finntron är:

- 1) tanken att människan har en själ
- 2) att de levande bör hedra sina förfäder och på så sätt upprätthålla en kontakt till tidigare generationer
- 3) att traditionella värderingar och traditioner i allmänhet borde följas i den mån det är möjligt än i dag

---

¹⁴⁴ Alhonen 2013, 6.

En själslig varelse

Människan ses som en själslig varelse liksom resten av naturen. I *EP* beskrivs den förkristna bilden av själen, enligt vilken människans själ är tredelad. *Henki* (livsanden) tar hand om de kroppsliga livsfunktionerna som andningen. *Itse* (självet) är personligheten, som menas kunna skilja sig från kroppen t.ex. när en person sover och vandra självständigt. Den är också en del av släkten och menas därför kunna återfödas inom samma släkt. *Haltija* (den personliga skyddsanden) vakar över människan, och ses också som en människas tur eller lott, som det är möjligt att förlora.¹⁴⁵ Möjligheten att förlora *itse*-själen, är tydligt intressant med tanke på hur mycket utrymme den enskilda frågan ges. Det är frågan om föreställningen att *itse*-själen av olika orsaker kunde förirra sig från kroppen, vilket resulterade i ett allvarligt sjukdomstillstånd som endast shamanen förr i tiden kunde bota. I *EP* tolkas själsförlusten i moderna termer som en depression, som bara kan botas av att bli återupptagen i sin sociala omgivning.¹⁴⁶

Släktgemenskapen har också en ytterst central roll i den människosyn som presenteras i *EP*. Både de avlidna nära och kära och mer avlägsna förfäder ses som en viktig del av de levandes krets. De menas ha vakat över de levande, som i sin tur vände sig till dem i olika frågor för att be om hjälp och råd. Också de avlidna anses ha kunnat kontakta de levande på flera sätt och stundvis röra sig i deras värld exempelvis i form av en fågel, fjäril eller ett spöke. Eftersom de avlidna anses ha varit så nära de levande även om de befann sig i dödsriket var det viktigt att ha deras beskydd för alla viktigare göromål. Fastän det kommer fram att förhållandet till döden och de döda i vissa fall också varit mer skräckblandat, poängteras starkt att släktgemenskapen varit och är något positivt, som sträcker sig över generationer ända tillbaka i forntiden och är viktig just för att den binder samman individerna till en större gemenskap.¹⁴⁷

På forumet uppfattas själen på det stora hela som Alhonen beskriver dem. I diskussionen om *Sielukäsitys* (uppfattningen om själen), där själens tredelning och de olika delarnas uppgift diskuteras, har deltagarna gemensamt både tron på en livskraft, en personlig själ, och en skyddsande med anknytning till förfäderna och det förekommer endast smärre olikheter i hur man tolkar dessa.¹⁴⁸ Påfallande många inlägg i

---

¹⁴⁵ Alhonen 2013, 122-123.

¹⁴⁶ Alhonen 2013, 123-124.

¹⁴⁷ Alhonen 2013, 128-129.

¹⁴⁸ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Sielukäsitys”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=34&t=527> (hämtad 14.1.2014).

diskussionen är dock moderatorns och inläggen av andra mer osäkra i tonen. Ämnet väcker inte riktigt någon diskussion och bristen på variation tyder på att det inte finns stora meningsskiljaktigheter i saken. Att många saknar en tydligt artikulerad syn på själen kan också tolkas som att den inte upplevs lika viktig som texten *EP* låter förstå.

Diskussionen om *Kuolemanjälkeinen* (Livet efter döden) är däremot mycket levande och i den förekommer också en större variation. Uppfattningen att själen fortsätter sin existens i någon form av andevärld, ofta kallad *Tuonela* eller *Manala*, stämmer överens med *EP*, men i övrigt finns få likheter. Tanken att själen återföds är speciellt utbredd, men varierande gällande detaljerna. En del menar att återfödelsen sker inom släkten, medan andra anser att den inte är begränsad till släkten och andra i sin tur tänker att själen kan återfödvas också i annan än människoskepnad.¹⁴⁹

Ett till gemensamt drag är att det för de flesta är viktigt att själen inte bara fortsätter sin tillvaro i någon form, utan att den också kan ha någon sorts kontakt med de levande efter sin död. Det här är viktigt både för personer som tror på återfödelse och dem som tänker sig att själen lever vidare i någon slags dödsrike. Eftersom det inte i första hand är tanken om själens olika delar som väcker intresse på forumet, utan tanken att det finns en själ som består också efter döden och kan bibehålla kontakten till de levande, kan man sammanfatta det gemensamma för de olika uppfattningarna om själen som att den fungerar som en bro mellan generationer och kopplar ihop människor över tid.

Familj, släkt och tradition

Samhörigheten mellan människor är mycket viktig inom finntron. Framför allt släktgemenskapen lyfts fram eftersom den anses vara länken till förfäderna och därmed till finntron själv. Redan i inledningen till *EP* motiverar Alhonen varför han skriver om just den finska och östersjöfinska forna tron med att det är hans *förfäders* föreställningsvärld. Han vill lyfta fram att varje folk har ett eget andligt arv som inbegriper språket, naturen, seder och bruk, och på så sätt utgör en egen världsåskådning. Vidare anser han det viktigt att varje folk också värnar om sitt eget

---

¹⁴⁹ Hiitola, inaktiverat område, ”Kuolemanjälkeinen” (hämtad 21.6.2013).

andliga arv, eftersom en människa enligt honom naturligt är närmast sitt eget folks andliga tradition.¹⁵⁰

Det är inte bara förfäderna utan också den levande släkten som lyfts fram i *EP*. Samarbete och sammanhållning framhålls som den viktigaste styrkan i släktgemenskapen. Familjen beskrivs som patriarkalisk och menas ha utgjort den närmaste kretsen ”ända sedan förhistorisk tid” i Finland. I samma anda beskrivs husbonden som en rättvis och förebildlig ledare, som arbetade med sitt husfolk och delade arbetet rättvist mellan alla.¹⁵¹

På forumet diskuteras förhållandet till släkt och familj i och för sig mycket, men inläggen visar att praktiken inte sammanfaller med idealet som presenteras i *EP*. I praktiken påverkar allt sådant som avstånd, åldersskillnad, religiösa syner, och dylikt, det hur viktig släkten upplevs. Finntron, det vill säga den egna livsåskådningen verkar spela en förhållandevis liten roll i saken. Fördelningen är rätt jämn mellan dem som uppger sig ha ett bra förhållande till sin släkt och dem som på olika sätt har komplicerade förhållanden till den. Endast ett fåtal skriver att finntron har påverkat deras förhållande till släkten positivt. Diskussion gällande sådant som familjens överhuvud förekommer inte alls. Istället kommer vänner fram som en kategori som för en del ersatt den biologiska släkten som socialt nätverk. *EP*:s familjeideal uppmärksammas med andra ord inte på forumet, eftersom den egna livssituationen är mer avgörande än tron i förhållningen till släkten.¹⁵²

Då den levande släkten inte är en självklar del av livet för många, figurerar tanken om mer distanta gemensamma förfäder ofta i diskussionerna. Det här är kopplat till uppfattningen om att man i dödsriket förenas inte bara med de biologiska släktingarna, utan också med så kallade andliga släktingar, såsom vänner och tidigare hedniska generationer.¹⁵³ I alla de uttalanden där skribenterna hänvisar till förfäder och fornfinnar som släktingar utan någon närmare redogörelse, manifesteras tanken att det finns en andlig kontakt, en slags folksjäl, som binder ihop generationerna från forntid till nutid.

---

¹⁵⁰ Alhonen 2013, 3.

¹⁵¹ Alhonen 2013, 174-175.

¹⁵² Hiitola, inaktiverat område, ”Suku” (hämtad 22.6.2013).

¹⁵³ Hiitola, inaktiverat område, ”Kuolemanjälkeinen”, *Riepo* 24.11.2011 (hämtad 22.6.2013).

Värderingar

”Finntrons värderingar syns i att vi uppskattar traditioner och upptar dem i vårt eget liv i mån av möjlighet. Det är karakteristiskt att vi värdesätter gemenskap och den egna släkten. Andra traditionella finska värderingar vi vill värna om är bland annat måttfullhet, principfasthet, respekt för naturkrafterna och självbehärskning.”¹⁵⁴

Ovanstående citat från Taivaannaulas hemsidor visar tydligt att föreningen anser vissa värderingar vara centrala för finntron, och möjliga att härleda ur den tidigare hedniska tron, m.a.o. ses de som traditionella finska värderingar. I *EP* finns en utförligare utläggning om värderingarna där bondesamhällets värderingar presenteras som en förebild, med motiveringen att samhörigheten mellan människor då var större och identiteten mer kollektiv jämfört med dagens individualism. Ur detta härleds också en naturligt demokratisk läggning och monarkistiskt ledarskap beskrivs som onaturligt för det måttfulla finska sinnelaget. De dåtida värderingarna beskrivs som traditionella, trygga och ”bevarande” och den längre listan inbegriper ärlighet, anspråkslöshet, ödmjukhet, måttfullhet, målmedvetenhet, ihärdighet, flit, visdom och *juurekkuus* (”rotfullhet”).¹⁵⁵

Även på forumet finns en lång diskussion under rubriken *Suomenuskon hyveet* (finntrons dygder), vilket visar att ämnet upplevs viktigt. Målet i diskussionen är att ur bevarade besvärjelser och myter härleda de fornfinska värderingarna. Moderatorn deltar aktivt med att beskriva sin egen syn i flera meddelanden och många av de dygder han nämner får medhåll även om också andra nämns, som ansvarsfullhet, andlighet och tolerans. Diskussionen går dock snart ifrån den ursprungliga tanken att härleda värderingar ur myterna mot att diskutera dem utgående från vad som anses saknas i dagens samhälle. De fyra värderingar som stiger fram ur mängden som speciellt viktiga är ärlighet, måttfullhet, visdom och framför allt rotfullhet, som anses extra viktigt i dagens splittrade värld.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ ”Suomenuskon arvomaailma näkyy perinteiden arvostamisena ja niiden jatkamisena omassa elämässä mahdollisuuksien mukaan. Arvomaailmalle on ominaista yhteisöllisyys sekä oman suvun arvostaminen. Muita vaalimiamme perinteisiä suomalaisia arvoja ovat muun muassa kohtuullisuus, suoraselkäisyys, luonnonvoimien arvostaminen ja maltillisuus.”
Internet archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia suomenuskosta, ”Miten suomenusko näkyy ihmisten elämässä?”:
<http://web.archive.org/web/20131008144602/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksia-suomenuskosta/> arkiverad 8.10.2013 (hämtad 22.11.2013).

¹⁵⁵ Alhonen 2013, 174-176.

¹⁵⁶ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon hyveet” (hämtad 22.6.2013).

Minnet och traditionen

Minne och glömska

Som ovanstående presentation visar är släkten, traditionen och det som anses traditionsenligt centralt för de finntroende. Faktumet att det inte funnits en tradition utan traditioner, uppmärksammas inte mycket. Precis som när det gäller natursynen är det det delar och fragment som ursprungligen hört hemma i olika tidsperioder som bildar helheten finntro i dag.

De olika kulturfaserna var 1) jägar- och samlarkultur, 2) svedjekultur, 3) förkristlig jordbrukskultur och 4) kristlig jordbrukskultur, varav tre första hör till forntrons period, medan den sista klassas som folktrons tid. Parallellt med kulturperioderna går indelningen i stenålder (8800-1500 f.Kr), bronsålder (1500-500 f.Kr) och järnålder (500- f.Kr), men att direkt likställa perioderna skulle vara en förenkling eftersom övergången från en fas till en annan skett långsamt och vid olika tid på olika orter.¹⁵⁷ Tydligast är de kulturella skillnaderna mellan jägar- och samlarkulturen och jordbrukskulturen, samt mellan den förkristna och kristna jordbrukskulturen.

De olika kulturperiodernas centrala drag med tanke på finntrons människosyn är följande. Tanken om själens tredelning var en förutsättning för jaktkulturens shamanistiska världsbild, vilket innebar att man tänkte sig att det förutom den värld som beboddes av människorna fanns både en ovanvärld och en undervärld som beboddes av olika andeväsen. Shamanen var den som medvetet kunde frigöra sin själ från kroppen och röra sig mellan dessa världar. Förlust av itse-själen var då en central sjukdomsförklaring, som endast shamanen kunde bota genom att söka tillbaka den förrirade själen från andevärlden. Den primära sociala gruppen var familjen och släkten och man rörde sig vanligen i mindre grupper om några familjer.¹⁵⁸

Under den följande perioden av förkristlig jordbrukskultur med först blandhushållning av svedjebbruk och jakt, och småningom ett allt mer fast jordbruk, ersattes shamanismen av *tietäjyys*, d.v.s. viskarlar eller -gummor som inte längre gjorde själaresor, utan i stället använde sig av magi. Släkten blev då den centrala gruppen som livet organiserades kring. Senare under den kristna agrarkulturen ersatte byn släkten

---

¹⁵⁷ Sarmela 1994, 18-19.

¹⁵⁸ Sarmela 1994, 20-21.

som organisatorisk princip, framför allt i det västra Finland. Den hedniska kulturen fick då många nya inslag ur kristendomen, som småningom hade en allt större påverkan på den och med tiden kom att tränga undan den allt mer.¹⁵⁹

I finntron finns inslag från olika tider, men det är övervägande jordbrukskulturens tro som återupplivas också när det gäller människosynen. Tanken att människans själ är tredelad och möjligheten av själsförlust är ett udda drag från den tidigaste kulturperioden, och sticker ut i finntron på så sätt att shamanismen annars inte har någon given plats i den. Tvärtom har föreningen Taivaannaula tagit avstånd från shamanismen och aktiviteter som har att göra med den, som trumcirkel och liknande. I hemsidornas blogg konstateras kort och koncist att föreningens linje är att så kallad nyshamanism inte är en del av finntron.¹⁶⁰ I dagens tro har själen dock nya uppgifter, som diskuteras längre fram.

Överlag är finntrons människosyn klart närmare jordbrukskulturens. De allra flesta på forumet håller med *EP* och menar att själen efter döden går till en andevärld, därifrån de avlidna vakar över de levande och kan kommunicera med dem. Den här tanken av ett dödsrike som befinner sig ”nära” de levande hör ihop med fast bosättning och jordbrukskulturens inträde. Då började man också använda sig av fasta begravningsplatser där personer ur samma släkt ofta begravdes nära varann. Dessa platser fanns i närheten av den egna gården och åkrarna och de började uppfattas som ett slags de dödas byar där de avlidna fortsatte livet i dödsriket på ett liknande sätt som på jorden. De döda började uppfattas beskydda och vaka över de levande, varför man strävade efter att bibehålla goda relationer med dem genom t.ex. offergåvor. Då slakten var den förkristna jordbrukskulturens viktigaste sociala ordning och hemgården och åkrarna förutsättningen för livet, blev de tidigare generationerna och begravningsplatserna viktiga också för att de ansågs garantera släktens rätt till sina områden. Också tanken om återfödelse, som är viktig både i *EP* och på forumet hör samman med den förkristna jordbrukskulturen där de avlidna uppfattades stå nära de levande. Det verkar dock inte ha varit frågan om någon evig återfödelse, utan snarare om tanken att det var möjligt för en själ att cirkulera i några generationer inom samma släkt, d.v.s. ungefär så länge personen i fråga fanns kvar i de levandes minnen.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Sarmela 1994, 29-34.

¹⁶⁰ Taivaannaula ry, Vieraita lahden takaa, [blogginlägg] publicerat 27.9.2012: <http://www.taivaannaula.org/2012/09/vieraita-lahden-takaa/> (hämtad 14.1.204).

¹⁶¹ Sarmela 1994, 29, 59, 126; Siikala 1992, 115-117, 131-132.

Den nutida synen på själens existens efter döden skiljer sig ändå också på många sätt från sin förebilds. En del lokaliserar dödsriket långt bort från de levande, till underjorden, botten av en sjö, eller obestämt mot norr eller väster, vilket påminner mer om jaktkulturens syn.¹⁶² Samtidigt förekommer synsätt som inte alls kan placeras i den tidigare finska forn- eller folktron, vilket visar hur olika föreställningar blandats och smultit ihop i dagens tro.

Trots att jordbrukskulturen i mycket är förebilden för finntrons centrala föreställningar om människan är det samtidigt mycket man väljer att inte lyfta fram. För, som Jan Assmann skriver, så skapar människan ordning i sin tillvaro genom minnet och då måste vissa saker framhävas på andras bekostnad. Det som singlas ut hänger ihop med känslor, intressen, värderingar, och en önskan om att höra ihop med något.¹⁶³ De delar som i dag upplevs som det centrala i den forna finska tron är därför ett urval som speglar dagens behov och värderingar.

Några tankar om den patriarkala familjeordningen som nämns i *EP* kan exempelvis inte alls återfinnas på forumet. Med tanke på att lite mer än hälften av de finntroende är kvinnor känns den sannolikt förlegad för många med tanke på dagens syn på jämställdhet och det skulle vara mer förvånande om den upptagits med entusiasm. Likaså när det gäller värderingarna, är det mycket man valt att inte komma ihåg. Man talar om dygder som ärlighet, måttfullhet, rotfullhet och vishet, som naturligt finska, medan alla de forna normer som inte resonerar med dagens värderingar förbigås med tystnad. Till exempel lyfter många gärna fram den starkare kollektiviteten som något gott, men de flesta bortser från de strama normer och mindre utrymme för individualitet och olikhet som den också inbegrep. Endast i en väldigt kort kommentar noteras i *EP* att utvecklingen medfört en positiv förändring då man lösgjort sig från vissa för strama normer som hörde till dåtidens samhälle.¹⁶⁴ I diskussionen om värderingar på forumet talas inte heller alls om positiva förändringar som skett över tiden.¹⁶⁵ I andra diskussioner dyker ibland upp enstaka kommentarer som påpekar detta, men de förblir just enstaka inlägg som inte leder till vidare diskussion om saken.¹⁶⁶

---

¹⁶² Siikala 1992, 106-115, 132.

¹⁶³ Assmann 2006, 3.

¹⁶⁴ Alhonen 2013, 177.

¹⁶⁵ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon hyveet” (hämtad 22.6.2014).

¹⁶⁶ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaan – Maavalla koda Taivaannaulan vieraana”, *Alho* 1.10.2012, *Veistäjä* 1.10.2012: http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726&p=24592&hilit=muutt*#p24592 (hämtad 14.1.2014).

Annat som de finntroende har valt att inte fästa uppmärksamheten på är de sidor av den forna tron som skär sig mot dagens strävan efter jämvikt och harmoni. Ett exempel är grannosämjan. Forskares beskrivningar av den tidiga jordbrukskulturens tid lyfter nämligen fram också andra sidor än samarbetet inom släkten. Förhållandet till grannar beskrivs ofta som misstänksamt och till och med direkt fientligt. Detta hänger ihop med den dåtida tanken att mängden lycka som fanns i världen var konstant, vilket ledde till att det enda sättet att få mer lycka var att ta från andra, eftersom en större lycka för grannen tolkades som mindre åt den egna släkten. Det här gjorde att man på många sätt också garderade sig mot det onda ögat och annan illvillig trolldom med egna magiska medel och inte heller tvekade att sända upplevda olyckor tillbaka till den man antog vara upphovsmannen.¹⁶⁷ Också magin, som var en central del av jordbrukstidens religion, får väldigt lite uppmärksamhet inom finntron. Det är främst vissa fruktbarhetsriter som hänger ihop med odling som omtalas på forumet, men i övrigt är magi ett område som inte verkar intressera.

Den helhetsbild som tecknar sig i de finntroendes beskrivningar är en optimistisk bild av den forna fria människan som ännu hade en naturlig kontakt med naturen, kännedom om uråldrig visdom och levde ett självförsörjande harmoniskt liv omgiven av en trygg släktgemenskap, beledsagad i livet av tidigare förfäder. Förebilden är den förkristliga jordbrukskulturen, men en dylik idealbild är resultatet av ett urval där man lyft fram endast positiva sidor ur det gångna och valt att förbise andra, mindre lockande aspekter av den.

Modern forntid – traditionalism och nationalism

Även om finntron i många sammanhang presenteras som en naturlig fortsättning på en ursprungligen förkristen tro, är den en nutida skapelse som tolkar historien med samtida ögon. Det här är också naturligt med tanke på att tron ska utgöra en fungerande helhet i dagens läge. Tolkningen av människosynen har inte uppstått i ett vakuum utan är en kombination av både historiesyn och framtidsförhoppningar. De samband som ses mellan släktskapen till förfäderna, den etniska härkomsten och värderingarna är viktiga för de finntroendes identitet.

---

¹⁶⁷ Sarmela 1994, 30.

Tanken om en tredelad själ, som man i dagens finntro håller fast vid, intresserar inte i första hand ur shamanistisk synvinkel i dag. Förhållandet till shamanism varierar bland finntroende och föreningen Taivaannaula tar starkt avstånd från modern, så kallad cityshamanism, och de ritualer som hör till den, medan en del finntroende har ett intresse för den.¹⁶⁸ I stället är själens viktigaste betydelse i dag att den ses som en länk till tidigare generationer. *Smucko* uttrycker det så här: ”Det första jag åtminstone tror på är att förfäder och andra ledsagar, jag menar inte att de finns som personer i den här världen, utan mer som krafter som påverkar oss, och som vi också kan påverka”.¹⁶⁹ Detaljerna i synen på detta varierar så att en del tänker sig att själen kan återfödvas och menar att kontakten mellan generationer sker via återfödda gamla själar, medan andra tolkar skyddsanden som antingen en äldre släkting eller mer distant förfäder som vakar över en. Grundtanken är dock densamma, en bestående själ är viktig för att den länkar samman individen med den långa raden generationer ända till distanta förfäder vars styrka och visdom de levande kan få del av.

Det är inte bara ett nära förhållande till förfäderna utan också till den levande släkten som presenteras som ett av finntroens centrala drag framför allt av föreningen, både i *EP* och på hemsidorna.¹⁷⁰ Från att långt tidigare ha varit den primära sociala ordnande faktorn i livet har släktens betydelse för individen ändå förändrats markant. I dag är det vanligt att man flyttar hemifrån som förhållandevis ung, bor på annan ort än sina föräldrar, och sina far- och morföräldrar. Allt fler bor ensamma och med familj menas i dag sällan mer än barn och föräldrar. I praktiken är det dagens släktkultur som styr synen på släktförhållanden och diskussionen på forumet spräcker därför *EP:s* och hemsidornas idealbild. Förhållningssätten varierar och någon gemensam linje går inte att finna. Praktiska förhållanden som avstånd, skilsmässor och dylikt uppges på forumet vara utslagsgivande för förhållandena till släktingarna och de flesta skriver att de av olika skäl har kontakt endast med vissa utvalda släktingar. Av dem som säger sig ha nära förhållanden till släkten är det endast ett fåtal som uppger

---

¹⁶⁸ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

¹⁶⁹ ”Ensimmäinen asia mihin ainakin uskon on se, että esi-isät sun muut ohjastavat, he eivät mielestäni ole henkilöityneitä tässä maailmassa vaan tavallaan kuin voimia jotka vaikuttavat meihin ja joihin mekin voimme vaikuttaa.” Hiitola, inaktiverat område ”Kuolemanjälkeinen”, *Smucko* 30.5.2007 (hämtad 22.6.2013).

¹⁷⁰ Alhonen 2010, 174 och Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta:

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtad 14.1.2014).

att släkten är viktig för dem uttryckligen på grund av tron.¹⁷¹ Utgående från forumet är släkten således inte en primära referensramen för finntroende i dag.

Oberoende av de egna släktförhållandena, anser de finntroende ändå sig vara länkade till en gemensam tradition grund av sitt sätt att förstå själen som en länk mellan släktleden. Problemet med svårigheten att bevisa blodsband som skulle sträcka sig ända till den hedniska tiden, undviks på så sätt att man anser att släktskapet inte nödvändigtvis ska tolkas biologiskt, utan lika väl kan vara andligt. *Riepo* exempelvis skriver att: ”De andliga förfäderna är de som själsligen liknar varandra, även om de inte biologiskt skulle vara släkt.”¹⁷² Den här tolkningen innefattar både distanta hedniska föregångare och nulevande likasinnade i släktbegreppet, samtidigt som den kringgår faktumet att de allra flestas biologiska förfäder varit kristna en lång tid bakåt i tiden.

Tolkningen att släktskapet i första hand är andligt gör det möjligt att bibehålla tillhörigheten i en uråldrig släktgemenskap och att uppfatta finntron som en etnisk tro. Den eventuellt viktigaste funktionen med att rota finntron i historien är just att skapa och upprätthålla en gemensam identitet. Eftersom de finntroende är spridda runtom i landet, därför har begränsad kontakt till andra finntroende och befinner sig i praktiskt väldigt olika livssituation och omständigheter finns ett klart behov för en gemenskap som binder dem samman till en grupp trots det här. På grund av ovannämnda omständigheter kan finntron bra beskrivas med Benedict Andersons term *imagined community*, som en föreställd gemenskap.¹⁷³ När konkreta blodsband som skulle länka dagens människor till förkristna tider är svåra att bevisa och dåliga släktrelationer samt avstånd till andra finntroende splittrar den konkreta gemenskapen hänvisar man till en andefrändskap mellan likar. Även om Anderson ursprungligen utvecklade sin tanke om föreställda gemenskaper för att beskriva nationalismens natur, kan det bra tillämpas också på en religiös rörelse som finntron. I enlighet med hans tre kriterier känner de finntroende inte alla andra finntroende och har inte heller träffat dem. Finntron uppfattas också vara begränsad i bemärkelsen att den sträcker sig endast över ett område som uppfattas som ”östersjöfinskt”, bortom vilket det finns andra lokala sätt att tro och leva som aldrig menas kunna bli finntroende. Dessutom uppfattas finntron uttryckligen som en gemenskap och man upplever en stark själslig broderskap med den

---

¹⁷¹ Hiitola, inaktiverat område, ”Suku” (hämtad 22.6.2013).

¹⁷² ”henkisiä esivanhempia ovat ne jotka ovat sielultaan samankaltaisia kuin me, vaikka he eivät olisi biologista sukua.” Hiitola, inaktiverat område, ”Kuolemanjälkeinen”, *Riepo* 24.1.2011 (hämtad 22.6.2013).

¹⁷³ Anderson 1991, 6-7.

obestämda gruppen av andra finntroende. Enligt Arola som i sin pro gradu behandlade de finntroendes sociala identitet, har de finntroende till och med en för nyhedningar ovanligt stark social identitet.¹⁷⁴ Det är den här föreställda gemenskapen som utgör grundförutsättningen för identiteten som finntroende. Utan den kunde man inte skapa en gemensam historia, eller ett ”vi” som arvingar till en uråldrig etnisk naturreligion.

Tanken om ett andligt släktskap som binder ihop personer som lever i ett visst område till ett folk med en gemensam tradition har också tydliga likheter med 1800-talets nationalistiska tanke om en folksjäl och bottnar ursprungligen i filosofen Johann Gottfried Herders tankar. De finntroende menas i egenskap av finnar och i och med den ovan beskrivna andliga släktskapen med forna generationer ha en slags direkt kontakt till den finska folksjälen och den gamla visdomen. De strävar efter att bevara den ursprungliga finska kulturen och i samma anda talas om traditionella finska egenskaper som ärlighet, måttfullhet, anspråkslöshet, seghet och visdom som ett borttappat folklyne. Att sådana kvarlevor av en tidigare nationalistisk folksyn finns kvar visar hur den nationella historiekulturen också påverkat finntrons utformning.

Tanken att ett folk hör ihop med vissa egenskaper, en viss kultur och ett visst geografiskt område aktualiserar också frågan om i vilken mån finntron är en nationalistisk rörelse. Själv vill de finntroende emellertid inte kopplas ihop med nationalism. Taivaannaula tog under en lång tid direkt ställning emot nationalism i dess främlingsfientliga form och texten på hemsidorna poängterade att föreningen tvärtom värderar och befrämjar olika lokala kulturer.¹⁷⁵ Idag finns denna text dock inte kvar och i den uppdaterade versionen har man valt att inte alls kommentera förhållandet till nationalism. I *EP* tas dock tydligt avstånd från all slags diskriminering av andra kulturer.¹⁷⁶ Även på forumet uttrycker många sin besvikelse över kopplas till nationalism och/eller främlingsfientlighet, en koppling som av inläggen att döma ofta görs.¹⁷⁷ Likaså skriver Iiro Arolas i sin pro gradu att nationalistiska grupper dök upp som en oväntad kategori de finntroende ville särskilja sig från.¹⁷⁸

---

¹⁷⁴ Arola 2010, 85.

¹⁷⁵ Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, under rubriken ”Mikä on suomenuskon suhde kansallismielisyyteen?”: <http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> arkiverad 13.8.2012 (hämtad 14.1.2014).

¹⁷⁶ Alhonen 2013, 4.

¹⁷⁷ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon UKK” (hämtad 22.6.2013).

¹⁷⁸ Arola 2010, 61-62.

Saken är dock inte så här enkel. På Taivaannaulas hemsidors *Kysymyksiä ja vastauksia* står att medlemskapet är öppet för alla fiska medborgare som identifierar sig med de finntroende värderingar och intresserar sig för de finska traditionerna.¹⁷⁹ I den tidigare versionen stod att finntron lämpar sig för personer med finsk-karelska rötter eller en koppling till den finska naturen, språket och mentaliteten.¹⁸⁰ Finntron är med andra ord starkt knuten till etnisk finskhet. Den problematiska frågan om hur finskhet definieras tar man inte ställning till. Sannolikt just för att finntron är så starkt knuten till finskhet har situationen att någon med annan än finsk kulturell bakgrund skulle vilja konvertera inte ännu uppkommit, och det är därför svårt att säga hur de finntroende skulle förhålla sig till saken i praktiken.

De finntroendes förhållning till kulturell mångfald är inte heller så enkel som ställningstagandena mot nationalism och diskriminering låter förstå. Hemsidornas tidigare version av ”Frågor och svar” utformades kollektivt och i den diskussionen menas att förståelse för den egna kulturens värde leder till uppskattning av också andra kulturer, och att finntron därför är allt annat än rasistiskt och trångsynt. Samtidigt framkommer dock att det är uttryckligen folkkultur som värderas som äkta etnisk kultur. Som dess motsats ser man en modern amerikaniserad masskultur, som hotar att förstöra den ursprungliga folkkulturen både i Finland och andra länder.¹⁸¹ I *EP* formuleras samma sak som ett motsatsförhållande mellan etnisk folkkultur och modern kultur.¹⁸² Att landsbygdens folkkultur ses som den renaste formen av äkta etnisk kultur ekar åter tidigare nationalistiska föreställningar om att forntiden finns bevarad i den folkliga kulturen. Den nationalism som finns inbäddad i det här tänkesättet beskrivs bäst som kulturell och inte politisk sådan. Den kulturella finskheten kopplas inte ihop med staten eller politiken och de finntroende är inte heller fientligt inställda mot andra etniska grupper. Snarare strävar de efter att rädda den egna autentiska folkkulturen från ett den moderna amerikaniserade kulturens obestämbara hot. Syndabocken blir närmast samhället och/eller finnarna själva, som inte förstår att uppskatta sin verkliga, egna kultur tillräckligt. Ideologiskt är finntron därför ett slags kulturell konservatism, där man

---

¹⁷⁹ Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, ”Kuka voi liittyä Taivaannaulan jäseneksi?”: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtad 14.1.2014).

¹⁸⁰ Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, Kennelle suomenusko sopii?”: <http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> arkiverad 6.9.2012 (hämtad 14.1.2014).

¹⁸¹ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon UKK”, bl.a. *Metsäpeikko* 22.1.2012 (hämtad 22.6.2013).

¹⁸² Alhonen 2013, 8-10, 77-78.

tänker sig att kulturer hör hemma i sina respektive naturliga omgivningar och inte borde blandas med främmande kulturer.

Också i andra etniskt inriktade nyhedniska rörelser förekommer nationalistiska drag i varierande grad, medan de är ovanliga inom övrig nyhedendom som bl.a. wicca och besläktade rörelser. Etnisk hedendom i sin tur är vanligare i centrala och östliga delar av europa än längre västerut i den angloamerikanska delen av världen.¹⁸³ Religionsvetaren Kaarina Aitamurto beskriver gradskillnader i den ryska nyhedendomen genom att dela in den i två inriktningar varav den ena är direkt fientligt inställd till andra (nationella) identiteter än den ryska, medan den andra som visserligen också ser den egna kulturen hotad, vanligen av den angloamerikanska, ändå inte utpekar några konkreta fiender.¹⁸⁴ Enligt min bedömning kan finntron karakteriseras som den mildare formen av kulturell nationalism enligt Aitamurtos indelning. De finntroende har en stark vilja att rädda den egna kulturen från förfall, men undviker att nämna en utpekad fiende och skyller snarare på den obestämda amerikaniserade masskulturen eller på finnars egna brist på omdöme. Tydligare politiskt orienterade former av nationalistisk nyhedendom förekommer dock bland andra etniskt inriktade nyhedningar, ofta i östliga länder som Ryssland och Litauen.¹⁸⁵ Också andra etniska nyhedningar, som exempelvis asatron, har kopplats samman med nationalism och den politiska högern. Enligt religionsvetaren Fredrik Gregorius står asatron ändå främst för en kulturell nationalism där man vill rädda den svenska kulturen från att undanträngas av den angloamerikanska. Synen att ett folk hör ihop med ett geografiskt område, kopplas inte till nationalstaten, utan till vad han beskriver som en mer ursprunglig nordism.¹⁸⁶ Finntron kan enligt min mening beskrivas på liknade sätt, men den skillnaden att de finntroende inte ser sig i ett nordiskt sammanhang, utan ser kopplingen till det östersjöfinska, d.v.s. det karelska och estniska, som sin vidare och ursprungliga kulturkrets.

Värderingarna utgör en del av finntron som kan länkas till traditionalismen och den kulturella nationalismen. De upplevs vara starkt rotade i den förkristna ”gamla goda tiden” men är ändå väldigt tydligt nutida. För det första är källan i *EP* modern, eftersom där gällande värderingar hänvisas nästan uteslutande till psykologiprofessorn

---

¹⁸³ Aitamurto & Simpson 2013.

¹⁸⁴ Aitamurto 2011, 147-148.

¹⁸⁵ Aitamurto 2011 och Strmiska & Dundzila 2005.

¹⁸⁶ Gregorius 2008, 154, 283-285.

Liisa Keltikangas-Järvinens verk *Tunne itsesi suomalainen*.¹⁸⁷ Keltikangas-Järvinen skriver om självkänsla, känslor och värderingar och använder sig av finska ordspråk för att illustrera dessa, men påpekar att de närmast fungerar som broar till en psykologisk synvinkel, och att hon varken har strävat efter eller har kompetens, att analysera dem ur en kulturforskarens synvinkel.¹⁸⁸ Samtidigt använder hon ändå ord som *kansanluonne* (folklynne), försvarar den genuint finska kulturen och ställer sig kritisk mot en allt mer amerikaniserad kultur.¹⁸⁹ Hon visar därmed liknande värderingar som kommer till uttryck också i *EP*, där hennes text används som stöd för bilden av traditionell finskhet.

För det andra är värderingarna ytterligare ett exempel på projektinriktat historiebruk, vilket är ett fenomen Peter Aronsson beskriver med att synen på den önskvärda framtiden påverkar hur man ser historien.¹⁹⁰ Både i *EP* och i diskussionen om dygder på forumet uttrycks en besvikelse på värderingar som råder i den samtida kulturen.¹⁹¹ I *EP* sammanfattas de forna värderingarna som följande: ”Gemenskapens värdegrund var traditionell, bevarande och strävade mot trygghet.”¹⁹² Det här idealet ställs mot den splittrade nutiden och de moderna värderingarna som menas idealisera hejdlös konsumtion, tävlan, oärlighet och egoism.¹⁹³ Dessa tankar återkommer på forumet där den enskilda dygd som där får mest bifall är *juurekkuus*, rotfullhet.¹⁹⁴ Att känna till och värna om sina egna rötter anses särskilt viktigt för att det ger livet mening genom att det placerar människan i en större helhet. En mer kollektiv livsstil efterlyses i stället för dagens överdrivet individualistiska. De traditionella finska värderingarna representerar sådant som anses ha gått förlorat i den moderna kulturen och visdom och rotfullhet får så mycket uppmärksamhet för att de är egenskaper som man mest efterlyser i dagens kultur. De egna aktuella värderingarna projiceras således på historien och bilden av forntiden blir en utopi där sunda, visa människor lever i en trygg släktgemenskap. Den idealiserade jordbrukskulturen står för en förlorad guldålder och de värderingar som ska leda människorna ur det samtida mörkret associeras med idealet.

---

¹⁸⁷ Keltikangas-Järvinen 2000.

¹⁸⁸ *ibid.* 22-23.

¹⁸⁹ *ibid.* 20-24, 118-119.

¹⁹⁰ Aronsson 2004, 70-73.

¹⁹¹ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon hyveet” (hämtad 23.6.2013).

¹⁹² ”Yhteisön arvopohja oli perinteinen, säilyttävä ja turvallisuuteen pyrkivä.” Alhonen 2013, 174.

¹⁹³ Alhonen 2013, 177-178.

¹⁹⁴ Hiitola, inaktiverat område, ”Suomenuskon hyveet” (hämtad 23.6.2013).

Olika influenser

Finntron är en nutida skapelse som uppstått ur många olika influensers samspel. Den tydligaste inspirationskällan är den finska forn- och folktron samt folkkulturen, som återanvänds på många kreativa sätt. Via litteratur och arkiv är det ett lätt tillgängligt material för den intresserade eftersom den finska folkkulturen och diktningen är sällsynt väl bevarad tack vare det nationella uppvaknandet på 1800-talet och den dåtida aktiva insamlingen. Förutom den nationella historiekulturen verkar dock även andra tankeströmningar i finntron.

De alternativa religiösa rörelserna är ingen enhetlig grupp, men har trots det gemensamma drag. I det förra kapitlet presenterades Partridges begrepp *occulture* som han använder för att beskriva den gemensamma kultursfär dessa rörelser är framvuxna ur. Nyhedendomen utgör en undergrupp av rörelser inom denna sfär, som även finntron är framvuxen ur. Även om den fokuserar på den finska förkristna tron, har den inte kunnat undgå influenser från den övriga alternativa religiösa miljön.

Synkretism är ett karakteristisk drag inom hela den alternativa andliga miljön och förekommer i olika grad inom nyhedendom. När det gäller finntrons människosyn syns synkretismen på några olika sätt. Indirekt bland annat så att man på forumet söker stöd för sina argument och motiverar sin syn på finntron med hjälp av andra religiösa traditioner än den finska. I diskussionen om själen motiveras argument med det grekiska begreppet *daemon*, det asiatiska begreppet *ki*, och det mongoliska *hiimori*, medan buddistiska begrepp tas till hjälp för att förstå livet efter döden.¹⁹⁵ På basen av dylika diskussioner har många finntroende ett intresse för också andra religioner, är dessutom relativt belästa och använder sig aktivt av sin kunskap om dem när de bildar sig en uppfattning om finntron.

Direkt synkretism kan man tala om då influenser från andra religioner har införlivats i finntron. Tanken om återfödelse är ett exempel. I den äldre finska tron har det visserligen funnits en tro på att själen kan återföds inom släkten, men flertalet av dem som tror på återfödelse i dag menar att själen kan återfödvas som vilken person som helst, och enligt många också i annan än människoskepnad. Exempelvis *Vasara* skriver: ”jag tror att människan ”renas” efter döden och återföds ända tills hon är tillräckligt vis

---

¹⁹⁵ Hiitola, Mytologia ja kansanrunous, ”Sielukäsitys”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=1&t=527> (hämtad 14.1.2014)
och inaktiverat område ”Kuolemanjälkeinen” (hämtad 22.6.2013).

för att gå till någon slags andevärld med sina förfäder och gudar [...]”¹⁹⁶ En röstning om saken ger vid handen att endast 4% tror på återfödelse som människa, medan 14% tror på återfödelse i någon form.¹⁹⁷ Den här typens tanker om återfödelse är klart asiatiska influenser och hör till föreställningar som haft stor spridning inom den alternativa religiösa sfären eftersom just de asiatiska kulturernas religioner haft ett stort inflytande när västeuropéerna strävat efter att hitta alternativ för kristendomen som i väst varit den dominerande religionen.

Finntron skiljer sig inte från den övriga alternativa religiösa sfären på den här punkten. Det problematiska förhållandet till kristendomen är vanligt inom nyhedendom eftersom kristendomen anses ha utplånat många ursprungsreligioner.¹⁹⁸ Eftersom det kristna förtrycket uppfattas som ett gemensamt öde är det vanligt att man känner en broderskap med andra ursprungsfolk och av denna orsak ses influenser från dem vanligen med blidare ögon. Det är talande att ingen kommenterar österländska inslag negativt på forumet. Synkretism associeras där i stället främst med kristna inslag, och ordet för många har en negativ klang eftersom många anser det viktigt att utöva en möjligast äkta hednisk tro.¹⁹⁹ Alla i diskussionen ser dock inte saken på samma sätt och det finns sådana som förhåller sig mer positivt till kristna inslag. Diskussionen om synkretism kunde därför beskrivas som en intern diskussion om historiebruket där det inte finns en klar enighet om vad som hör till finntrons historia.

Individualism är ett annat drag, som är typiskt för nya religiösa rörelser. Diskussionens överlag respektfulla ton och variationen i de individuella tolkningarna av finntron som kommer till uttryck på forumet visar att det finns en stor respekt för den personliga andliga vägen. Arola kommer i sin pro gradu till samma resultat.²⁰⁰ Den här uttalade aversionen för dogmatism är ett samtida fenomen som är karakteristiskt för nyhedniska rörelser överlag.²⁰¹ Detta kan också knytas till den tidigare diskussionen om en allmän förändring mot att värdera subjektivitet allt högre i samhället. Flera forskare har noterat att det skett ett skifte samhället som inneburit att yttre normer och givna

---

¹⁹⁶ ”uskon, että ihminen kuollessaan ”puhdistuu” ja uudelleensyntyy ihmisenä niin kauan, kunnes lopulta kykenee viisastumaan ja oppimaan virheistään ja on lopulta kyllin arvokas menemään jonkinlaiseen henkimaailmaan esi-isänsä ja jumaliensa kanssa[...]”

Hiitola, inaktiverat område, ”Kuolemanjälkeinen”, *Vasara* 9.2.2009, (hämtad 21.4.2013).

¹⁹⁷ Hiitola, inaktiverat område, ”Kuolemanjälkeinen”, (hämtad 21.4.2013).

¹⁹⁸ Strmiska 2005, 29-34.

¹⁹⁹ Hiitola, Muut, ”Synkretismi” (hämtad 7.12.2013).

²⁰⁰ Arola 2010, 72-77.

²⁰¹ Partridge 2005, 83-84.

roller kritiseras allt mer, medan subjektiva upplevelser och deras betydelse för individen får en allt större betydelse.²⁰² Kimmo Ketola kopplar i sin artikel ”Uusi henkisyys arvomuutoksen ilmentäjänä: modernisaatio ja uskonnon tulevaisuus” samman dessa förändringar inom religionens område med de förändringar i värderingar som moderniseringen och välfärdssamhället fört med sig. Han skriver att den aldrig tidigare skådade materiella och existentiella tryggheten haft en överlag liberaliserande verkan på värderingarna, vilket är en förklaring på den starka individualismen inom också finntron. Ketola skriver dock att moderniseringen även förknippas med riskfaktorer och oförutsägbarhet, vilket kan minska känslan av säkerhet och orsaka en värdeförskjutning åt det motsatta hållet.²⁰³

På många sätt kan finntron identifieras som just en postmodern religiös rörelse där den individuella andliga utvecklingen är i centrum, men den har också drag som inte riktigt passar in i det här mönstret och som bättre beskrivs som motreaktioner på den osäkerhet det postmoderna samhället också fört med sig. De finntroende anser exempelvis att dagens individualism genererar ensamhet och psykiskt illamående och efterlyser en högre grad av *yhteisöllisyys*, d.v.s. kollektivitet och sammanhållning än den moderna kulturen bjuder på. De har också ett uttalat intresse för just det lokala, d.v.s. finskhet, finsk natur, och finsk kultur. I sin strävan att bevara det lokala går finntron emot den allmänna tendensen eftersom Ketola skriver att religionen i dag i allt mindre grad fungerar som en trygghet för den lokala eller nationella kretsen.²⁰⁴ Finntron har med andra ord mycket gemensamt med den övriga alternativa religiösa sfären och även de större samhälleliga trenderna, men går samtidigt delvis emot de senare och innefattar också drag som kan beskrivas som en reaktion mot dagens individualiserade samhälle. De här är i viss mån motsägande drag, men så är också finntron samtidigt kritisk mot dagens samhälle, som det är en produkt av det. En stark koppling till den lokala historien och kulturen binder den individuella tron och livsåskådningen till något bestående.

---

²⁰² Bl.a. Heelas & Woodhead 2005, Aronsson 2004, 37.

²⁰³ Ketola 2010, 39-41.

²⁰⁴ Ketola 2010, 42.

Tradition som en legitimerande faktor

”Finntron är en inhemsk naturreligion. Finntron har aldrig grundats, utan den har formats och utvecklats av sig själv under otaliga generationer. Utvecklingen har skett i ett nära samband med den lokala naturen och den jordnära livsstilen. Finntrons ursprung finns i den östersjöfinska mytologin och i ett vidare perspektiv i den uraliska naturreligionen. Bland folket på landsbygden har livsstilen i Östersjöområdet varit naturreligiös under årtusenden. Den här livsstilen har delvis bevarats ända till våra dagar som en del av karelarnas, vepsernas, esternas och andra nära folks traditioner.”²⁰⁵

Så beskrivs finntron på Taivannaulas hemsidor under rubriken *Mitä on suomenusko?* (Vad är finntro?). Också i texten *Esivanhempien puu* är en av de centrala tankarna en kontinuitet som går väldigt långt tillbaka i tiden och binder samman dagens finntroende med tidigare generationer, och likaså i diskussionen på forumet. Även om både nytolkningar och nyskapelser skett, så framhävs de här inte, utan istället framläggs finntron uttryckligen som en ursprunglig och *traditionell* religion. Att använda traditionen så här är ett sätt att definiera den egna gruppen, vilket stämmer överens med Peter Aronsson mening att tyngdpunkten i historiskt berättande i dag har förskjutits från att vara främst legitimerande mot att vara mer identitetsskapande. Legitimering har inte mist sin betydelse, men enligt honom ligger grunden för legitimitet i dag i skapandet av identiteten.²⁰⁶ Traditionen är således viktig för de finntroende både med tanke på legitimitet och på identitet.

Titus Hjelm skriver i artikeln ”Tradition as Legitimation in New Religious Movements” att legitimering är av stor vikt för nya religiösa rörelser av två skäl. Dels behöver en ny religion legitimera sig inåt, för de troende, för att kunna växa och få nya anhängare. Dels behöver den legitimera sig utåt, mot samhället, för att bli en accepterad del av det. Historiseringen av den egna tron, är ofta en viktig del av legitimeringen enligt honom. Det är ändå sällan det enda argumentet, och även rationell argumentation

---

²⁰⁵ ”Suomenusko on kotoperäistä luonnonuskoista perinnettä. Suomenuskoa ei ole koskaan perustettu vaan se on kasvanut ja kehittänyt itsestään lukemattomien sukupolvien aikana. Kehitys on tapahtunut yhteisvaikutuksessa paikallisen luonnon ja maanläheisen elämäntavan kanssa. Suomenuskon alkuperä on itämerensuomalaisessa mytologiassa ja laajemmassa mielessä uralilaisessa luonnonuskossa. Maaseuturahvaan elämäntapa on ollut luonnonuskoinen Itämeren alueella vuosituhsien ajan. Tämä elämäntapa on osittain säilynyt meidän päiviimme asti osana suomalaisten, karjalaisten, vepsäläisten, virolaisten ja muiden lähikansojen perinteitä.” Taivaannaula ry, *Mitä on Suomenusko?*: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/> (hämtad 14.1.2014).

²⁰⁶ Aronsson 2000, 20.

och/eller karismatiska ledare spelar också ofta en roll i legitimering av en ny religiös rörelse.²⁰⁷

Inom finntron används historiseringen av trons traditioner i stor utsträckning i legitimerande syfte. Dessutom används också rationell argumentation exempelvis så att finntron förklaras vara ett rationellt val i en tid som behöver en mer ekologisk livsstil. Karismatiskt ledarskap förekommer däremot inte alls i argumenteringen, vilket inte är en överraskning eftersom det överlag är ett mycket ovanligt fenomen inom nyhedendom. Främst är det dock traditionen som åberopas när det gäller legitimeringen av finntron och det är bruket av den som står i fokus här.

Legitimering är viktigt eftersom finntron är en ny, icke-etablerad religion. Under de senaste åren, 2012 och 2013, har det också pågått en diskussion på forumet om vilken riktning finntron borde utvecklas i och vad som borde göras för att etablera den i samhället.²⁰⁸ Diskussionen visar att det finns en medvetenhet om att aktiv legitimering behövs. Viktiga aktörer i den processen är föreningarna *Taivaannaula* och den 2012 grundade *Karhun kansa* (Björnens folk), som båda strävar efter att vara officiella representanter för finntron.

Legitimering inåt spelar en roll för att finntron ska få nya anhängare och växa som rörelse, och man vädjar till traditionen på många olika sätt för att berättiga finntron för både gamla och nya potentiella anhängare. Den mest övergripande formen av argumentet är att finntron helt enkelt är finnarnas förfäders tro och att det därför är naturligt också för dagens finnar att vara finntroende. Tron kopplas vidare starkt ihop med det finska språket och den finska kulturen och man menar att finntron helt enkelt inte kan exporteras, liksom främmande religioner som kristendom och islam, utan att finnar föds in i den, om än omedvetet. De här argumenten kan man hitta både på föreningens hemsidor²⁰⁹ i *Esivanhempien puu*²¹⁰ och på forumet²¹¹.

För att locka nya intresserade är det viktigt att vara öppen och inkludera möjligast många, men föreningen *Taivaannaulas* strategi för att vädja till anhängarna har

---

²⁰⁷ Hjelm refererar till Webers modell där tradition, rationell argumentering och karisma betecknar tre olika strategier för legitimering. Hjelm 2005b, 112-113.

²⁰⁸ Hiitola, Tapahtumat, "Vieraita lahden takaa ...":
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726>
och Muut, "Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta" (hämtade 14.1.2014).

²⁰⁹ Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta:
<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksia-suomenuskosta/> (hämtad 11.1.2014).

²¹⁰ Alhonen 2013, 3-4.

²¹¹ Hiitola, inaktiverat område, "Suomenuskon UKK", diskussion om finntrons presentation på *Taivaannaulas* hemsidor (hämtad 14.6.2013).

förändrats över tiden. Tidigare poängterades den individuella friheten och svaret på frågan om finntro är kristendom, hedendom eller något helt annat, var att finntron inkluderar olika sorters synsätt, allt från strikt icke-kristliga finntroende, sådana som värderar den folkliga kristendomen högt och finntroende som definierar sig själv som nyhedningar.²¹² I dag har föreningen valt att vädja till finskhet, gemensamma värderingar och ett gemensamt kulturarv som samlande faktor mellan potentiella medlemmar.²¹³ Föreningens syn har alltså blivit mer traditionalistisk än förr och samtidigt mer nationalistisk, eftersom det allt starkare blivit den finska kulturen och naturen som lyfts fram i stället för olika religiösa synsätt.

Förändringen mot att förespråka en mer traditionalistisk syn kan också kopplas samman med behovet att legitimera sig utåt, mot samhället. Hjelm skriver att är det ytterst viktigt för nya alternativa religioner att bli accepterade av samhället för att bli en etablerad del i det, vilket ofta kräver arbete eftersom de i utgångsläget saknar den legitimitet som det religiösa etablissemangen besitter.²¹⁴ En viktig orsak till att finntron presenteras som en uråldrig tradition har då att göra med att den i själva verket är en nykomling. Existensen berättigas genom att man länkar finntron till en tidigare och äldre tradition och det här intrycket förstärks då tidigare hänvisningar till nyhedendom raderas från hemsidorna. Forumet har genomgått liknande förändringar så att exempelvis området för diskussion om världens religioner har fått ge plats för diskussion om släktfolks religioner, medan diskussionen om övriga religiösa traditioner förpassats till sidan *Muut* (Annat). Dessutom strävar föreningen efter att profilera sig som en finsk kulturell förening. På hemsidornas huvudsida understryks inte religionen, utan den kulturella aktiviteten, vilket är ett sätt att anknyta till samhället.

Orsaken till att föreningen vill särskilja sig från nyhedningar, kan också förklaras med behovet av legitimering utåt. Traditionens antagna kontinuitet åberopas ofta som bevis på finntrons äkthet till skillnad från mer öppet eklektisk nyhedendom som många finntroende anser vara konstruerad och oäkta religion.²¹⁵ Finntron

---

²¹² Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta ”Onko suomenusko pakanuutta, kristillisyyttä, avi mitä?”: <http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> arkiverad 6.9.2012 (hämtad 14.1.2014).

²¹³ Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta, ”Kuka voi liittyä Taivaannaulaan?”: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtad 14.1.2014).

²¹⁴ Hjelm 2005b, 112.

²¹⁵ Hiitola, inaktiverat område ”Suomenuskon UKK”, *Metsäpeikko* 28.1.2012 Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, bl.a. *Veistäjä* 29.9.2012:

legitimeras genom att lyfta fram den som mer autentisk jämfört med andra nya religioner, som tävlar med finntron i den meningen att de också strävar efter legitimitet i samhället. Särskilt som exempelvis wicca inte har lyckats etablera sig, finns det en befogad rädsla för att förknippas med andra nyhedniska projekt. Traditionen upplevs då uppenbarligen som ett säkrare kort i kampen för erkännande i samhället.

Hjelm skriver också att det är framför allt när en alternativ religion råkar i motsättning med samhället som det är vanligt att traditionen börjar framhävas. Då kan förändringen mot starkare traditionalism inom finntron ses som en reaktion på det misslyckade försöket att få status som ett religiöst samfund under hösten 2012 (se stycket *Karhun kansa* på s.82). Att inte erkännas som en seriös religion av samhället är en motsättning som upplevs kränkande och ett sätt att hävda sin status i den situationen är att tydligare än förr poängtera att man verkligen har en tradition. En liknande utveckling har enligt Hjelm skett inom den finska wiccan efter försöket att etablera ett religiöst wicca-samfund i Finland.²¹⁶

Om finntron i framtiden lyckas etablera sig blir det intressant att se om traditionens roll förändras i och med det. När wicca med tiden etablerade sig i den engelsktalande världen förde det med sig att förhållningssättet till de egna historiska rötterna med tiden blev lättare. Från att ha hävdad direkt kontinuitet till förkristna tider började allt fler erkänna wicca som en religion som grundats på 1950-talet. Poängen är att detta skedde först när en kort historia inte längre var ett hot mot religionens trovärdighet.²¹⁷ En liknande utveckling är möjlig för finntron om den lyckas etablera sig i samhället. Redan nu finns många personer som menar att man går till överdrift då man i allt åberopar traditionen och det traditionsenliga. På forumet kritiserar detta också som en manifestation av ”*The granny phenomena*” och behovet att hävda sin egen tro som den äldsta och mest äkta beskrivs som en fas finntron borde lämna bakom sig, liksom andra nyhedningar redan gjort.²¹⁸ Framtiden visar hur det går, en möjlighet är att finntron splittras i grupper med olika förhållningssätt till tradition och historia.

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.6.2013).

²¹⁶ Hjelm 2005b, 118-120.

²¹⁷ Hjelm 2005b, 113-116.

²¹⁸ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Viimatar* 28.9.2012:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726>, artikeln ”The granny phenomena” som hon hänvisar till; Faerie 2001: <http://www.kaaos.org/faerie/grannies.html> (hämtade 14.1.2014).

4. LIVSSTILEN

Kapitlen om natur- och människosynen har behandlat de finntroendes världsbild och utgör därmed den teoretiska bakgrunden för det praktiska livet som ska behandlas här. Med rubriken ”Livsstilen” syftas på de finntroendes eget sätt att beskriva sin tro som något mer än ”bara” tro, som ett sätt att leva. Den huvudsakliga frågan här är därför dels vad de finntroende *gör* som är specifikt för dem och som *motiveras av* deras livsåskådning och dels vilka aktörer som bidrar till att forma finntron.

Som redan många gånger konstaterats är finntron odogmatisk till sin karaktär, vilket betyder att personer gör sina individuella val utgående från sitt egna synsätt, vilket resulterar i olika tolkningar. Samtidigt är finntron en samlande faktor, som i någon mån begränsar de individuella tolkningarnas variation. Inriktningen på den finska, eller i en bredare kontext också de finska släktfolkens, hedniska tro innebär en lös, men likväl existerande konsensus om att endast element som passar in i det här sammanhanget kan införlivas. Inom ramen för denna konsensus finns ett antal praktiska lösningar på hur finntron kan levas ut. För att skapa reda i det här behandlas föreningen Taivaannaula, den nya föreningen Karhun kansa och individerna skilt i det här kapitlet. De är inte tre helt skilda läger, men ändå olika aktörer som har lite olika agenda och fungerar på lite olika sätt. Det är fruktbart att skilja på dessa perspektiv för att se vilka drivkrafter som påverkar och formar finntron i praktiken.

Föreningen Taivaannaula

Föreningen Taivaannaula ry har sedan 2007 varit finntrons officiella ansikte utåt och därmed en aktör som skapar finntron och definierar vad som hör till den och vad som inte gör det. Föreningens hemsidor är dess viktigaste informationskanal utåt och där finns information om själva tron, samt om föreningens syften, aktuella planer och projekt. Enligt huvudsidan är föreningens mål är att:

- 1) återuppliva äldre seder och fester
- 2) informera om det finska kulturarvet och bevarade heliga naturplatser
- 3) samarbeta med inhemska kulturarvsföreningar och föreningar som representerar släktfolks etniska religioner
- 4) sammanföra personer som är intresserade av finntron²¹⁹

---

²¹⁹ Taivaannaula ry: <http://www.taivaannaula.org/> (hämtad 14.1.2014).

Informationsförmedlingen sköts helt via digitala medier; hemsidorna, forumet Hiitola som är en mer intern diskussionsplattform, samt sidan på Facebook och en intern e-postlista. I bloggen på hemsidorna behandlas hela tiden seder och bruk som har att göra med den aktuella årstiden. På Facebook-sidan, som också administreras av föreningen, postas likaså aktuell information, dock i ett mer kompakt format. Också på forumet är föreningen aktiv i egenskap av moderatorn Alho, som deltar väldigt aktivt i diskussionen, ofta med långa informativa inlägg som berättar om de äldre sederna och hur de kan följas i dag. Föreningen använder sig med andra ord av flera kanaler för att nå sin målgrupp och har därmed åtminstone teoretiskt sett goda chanser att få fram sitt budskap. En enkät som föreningen 2013 gjort bland sina medlemmar ger vid handen att just informationsförmedling anses vara föreningens viktigaste uppgift.²²⁰ Det här är ett tecken på att den information föreningen ger ut verkligen är eftertraktad av de finntroende och således når dem också i praktiken.

Målet att återuppliva äldre seder och bruk eftersträvas på många olika sätt. De två årliga festligheterna, *hela* på våren och *kekri* på hösten, är de största evenemangen föreningen ordnar. För deltagarna erbjuder de en chans att tillsammans återskapa fester av gammalt ursprung och att träffa finntroende från olika orter runt om Finland.²²¹ Enligt medlemsenkäten upplevs de här evenemangen som viktiga och ordnandet av dem ansågs vara tredje viktigast efter att sprida information och beskydda heliga naturplatser.²²² De heliga naturplatserna har uppmärksamrats av föreningen under våren 2013 i form av ett *Hiisi*-projekt, vars mål är att kartlägga, fotografera och samla information om de bevarade *hiisi*-platserna (d.v.s. forna heliga naturplatser), att lägga ut materialet på nätet och göra det tillgängligt för allmänheten.²²³

Alla de här aktiviteterna där man återupplivar äldre seder, är i grund och botten också sätt att sprida information. Föreningen definierar finntron genom att skapa modeller för hur den kan levas ut idag. I samband med de två nämnda årliga festerna rekonstrueras och skapas ett ”traditionellt” sätt att fira genom de aktiviteter som ingår.

---

²²⁰ Taivaannaula ry, Jäsenkysely:
<http://www.taivaannaula.org/jasenkysely-2013.pdf> (hämtad 14.1.2014).

²²¹ Taivaannaula ry, Hela 2013:
<http://www.taivaannaula.org/2013/06/hela-kokosi-ihmisia-valkeakoskelle/>
Taivaannaulan ry, Kekri 2013:
<http://www.taivaannaula.org/2013/08/taivaannaulan-kekri-2013/> (hämtad 14.1.2014).

²²² Taivaannaula ry, Jäsenkysely:
<http://www.taivaannaula.org/jasenkysely-2013.pdf> (hämtad 14.1.2014).

²²³ Taivaannaula ry, Hiisi-projekti: <http://www.taivaannaula.org/2013/03/hiisien-paiva-kunnioittausuomalaisten-etnisen-uskonnon-pyhia-paikkoja/> (hämtad 14.1.2014).

Det informativa vävs samman med det praktiska och *kekri*-programmet består av att minnas hädangångna släktingar, sjunga traditionella sånger och avnjuta traditionella maträtter för att fira årets skörd, samt av föreläsningar och folkkulturella workshops.²²⁴ Programmet på *hela*-festen följer i stort sätt samma mönster med både ritualer som hör själva festen till och informativa inslag som workshoppar.²²⁵

Sedan 2012 har föreningen också organiserat exkursioner som bl.a. ett gemensamt deltagande i Ritvalan Helkajuhlat.²²⁶ Helkafesten i Ritvala är en i början av 1900-talet återupplivad fest av katolskt ursprung, med drag som eventuellt härstammar från äldre tider, vars historia har behandlats närmare av Henrik Meinander i artikeln ”Ungfinsk hembygd”.²²⁷ Sedan 2011 har utflykter gjorts också till Retulansaari, en plats med flera bevarade fornminnen.²²⁸ I och med exkursionerna skapar föreningen ett slags kanon för finntrons heliga eller annars betydelsefulla platser och konkretiserar finntrons andliga topografi.

De här sätten som föreningen formar finntron på har utan tvivel en betydelse för idéers spridning. Å ena sidan inpräntar föreningen sin syn på deltagarna, men å andra sidan får deltagarna en möjlighet att växla tankar och kan därigenom också inspirera varandra. De senaste åren har deltagarantalet på föreningens fester växlat mellan kring 45 till dryga 50 deltagare.²²⁹ Enligt uppgift av Anssi Alhonen har föreningen mellan 40-50 medlemmar som aktivt deltar i evenemangen och vanligen 20-30 deltagare som inte är medlemmar i föreningen.²³⁰ Tillsammans med deltagarantalet som uppges i bloggen, ger det vid handen att det är kring 30 föreningsaktiva och ett lite mindre antal icke-medlemmar som möts på festerna. Föreningens medlemsantal är kring 100 personer, och antaget att de deltagande medlemmarna växlar, betyder det här att

---

²²⁴ Taivaannaula ry, Kekri 2013:
<http://www.taivaannaula.org/2013/08/taivaannaulan-kekri-2013/> (hämtad 14.1.2014).

²²⁵ Taivaannaula ry, Hela 2013:
<http://www.taivaannaula.org/2013/06/hela-kokosi-ihmisia-valkeakoskelle/> (hämtad 14.1.2014).

²²⁶ Hiitola, Tapahtumat, ”Taivaannaula: Rapolan linna ja Ritalan helkajuhla”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1617> (hämtad 14.1.2014).

²²⁷ Meinander 2001.

²²⁸ Hiitola, Tapahtumat, ”Retulansaaren retki ja Voipaalan vanhan ajan markkinat”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1529> och ”Retki Retulansaareen”:
<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1707> (hämtade 14.1.2014).

²²⁹ Taivaannaula ry, Helavalkeat roihusivat saaristossa [blogginlägg]:
<http://www.taivaannaula.org/2012/05/helavalkeat-roihusivat-saaristossa-3/>
Köyripukkeja ja vainajien muistelua [blogginlägg]:
<http://www.taivaannaula.org/2012/11/koyripukkeja-ja-vainajien-muistelua/>
Hela 2013: <http://www.taivaannaula.org/2013/06/hela-kokosi-ihmisia-valkeakoskelle/>
(hämtade 14.1.2014).

²³⁰ Privatmeddelande av Anssi Alhonen daterat 12.9.2013).

föreningen når kring hälften av sina medlemmar genom evenemangen och alla via internet. Dessutom når den ett okänt antal finntroende som valt att inte bli medlemmar. Föreningen Taivaannaula kan då gott sägas vara en central aktör när det gäller finntrons utformning.

Att informera om olika seder antingen genom texter eller på de mer praktiska sätt som här nämnts kan beskrivas som ett ”mjukt” sätt att skapa tron. Vetskapen om äldre seder utgör inget direkt imperativ och den intresserade kan välja att fästa sig vid somt starkare än vid annat beroende på vad som känns viktigt. Föreningen gör emellertid också hårdare principbeslut om vad för slags aktiviteter som inte hör till finntron. Förhållningssättet till shamanism och kan tas som ett exempel. I bloggen konstateras att föreningen inte anser shamanism höra till finntron och att shamanistiskt trummande eller andra shamanistiska aktiviteter inte hör hemma på fester och evenemang som ordnas av föreningen.²³¹ Den här sortens utlåtanden ställer alldeles tydliga krav på dem som deltar i föreningens verksamhet och lämnar inte rum för personliga preferenser. Tills vidare har föreningen påverkat mest på det mjukare sättet, och har funnits en tydlig vilja att inkludera olika synsätt, men det finns tecken på att framtiden kan föra med sig ett behov av en tydligare självdefinition, vilket också kan leda till motreaktioner.

Ännu ett drag man kan lägga märke till är att den kulturella verksamheten förs fram minst lika starkt som den religiösa bland målen som räknas upp på hemsidan. Föreningen beskrivs fungera som en samlingspunkt för personer som är *intresserade* av finntron. Ordvalet är försiktigt fast man kunde förvänta sig att föreningen mer öppet skulle presentera sig uttryckligen som en religiös förening med tanke på texten *Esivanhempien puu* och en stor del av det övriga materialet på hemsidorna. I stället har man valt att balansera det religiösa med det kulturella, så intrycket blir att Taivaannaula är en kulturell förening, med en andlig sida, snarare än tvärtom.

Planer, nätverk och profilering

Sedan Taivaannaula grundades 2007 har den vuxit stadigt, även om den fortfarande är en rätt liten förening med det aktuella medlemsantalet på 130 personer. Under de

---

²³¹ Taivaannaula ry, Vieraita lahden takaa [blogginlägg]:
<http://www.taivaannaula.org/2012/09/vieraita-lahden-takaa/> (hämtad 14.1.2014).

senaste åren 2012-2013 har det funnits en tydlig strävan efter att ytterligare växa och etablera finntron som en kulturell och religiös rörelse i Finland. Bloggen avslöjar att de mål som idag finns formulerade på hemsidornas huvudsida har satts upp redan 2012 och att Taivaannaula således har arbetat målmedvetet för dem redan i två års tid innan de sattes upp på huvudsidan. I inlägget *Taivaannaulan suunnitelmia vuodelle 2012*²³² (Taivaannaulas planer för året 2012), framkommer följande mål:

- att utveckla de två stora årliga festerna samt öka och stöda den lokala aktiviteten
- att ordna fler exkursioner till fornminnesplatser som Retulansaari, Murtovaaran tila, Karelen, m.m. och till evenemang som Ritvalan Helkajuhlat, folkmusikfestivaler m.m.
- att göra finntron mer känd genom att publicera artiklar, ge intervjuer och eventuellt också utlåtanden i samhälleliga frågor
- att skapa kontakter till likasinnade föreningar, såsom kulturella föreningar och öka kontakterna till ursprungsreligiösa föreningar i de baltiska länderna
- fortsätta projektet *Lehto*: insamlingen för att i sinom tid kunna köpa en bit mark och grunda en helig lund
- att fortsätta publicera kalendern och sångboken och eventuellt öka antalet publikationer, samt att grunda en nätbutik för att stöda föreningens verksamhet

De existerande aktiviteterna ska alltså vidareutvecklas, av allt att döma i samma anda. Att man vill stöda den lokala aktiviteten befäster att de finntroende är spridda över landet. Eventuellt är lokala träffar för en del det enda sättet att träffa likasinnade, om de bor för långt borta för att ta sig till hela och kekri. Att Karelen kommer med bland exkursionsmålen passar väl in i bilden, eftersom Karelen redan från tiden för Kalevalas utgivning på 1830-talet haft platsen som det mytiska urfinska landskapet. Genom att lyfta fram deltagande i evenemang som folkmusikfestivaler, så skapas också en uppfattning om vilken sorts evenemang som harmonierar med finntron, vilket uppenbarligen är evenemang som överlag koncentrerar sig på folkkultur.

---

²³² Taivaannaula ry, Taivaannaulan suunnitelmia vuodelle 2012 [blogginlägg]: <http://www.taivaannaula.org/2012/01/taivaannaulan-suunnitelmia-vuodelle-2012/> (hämtad 23.10.2013).

Några punkter visar däremot på förändringar. Den stora mängden planerade evenemang som exkursioner och lokala träffar visar att en viss tillväxt och etablering har skett under åren. Föreningen skapades 2007 av några personer som träffats över internet. Med den 2012 uppräknade aktiviteten kan finntron, i den mån den upprätthålls av Taivaannaula, inte längre sägas vara beroende av internet i samma utsträckning som i början. Webben är fortfarande en mycket använd kommunikationskanal, men om lokala träffar är möjliga på flera ställen i Finland har finntron börjat slå rot också utanför nätet. Att man planerar in synlighet i medierna och kontakter till andra föreningar betyder också att det finns tydliga planer på att öppna sig mot samhället.

Taivaannaula har också uppmärksammats i medierna i två tidningsintervjuer: i *Satakunnan Kansa* 24.3.2012 och i *Turun ylioppilaslehti* 3.5.2012 där föreningens dåvarande ordförande Petri Villa och styrelsemedlemmen Anssi Alhonen intervjuades, samt redan året innan i en radiointervju på Yle Radio Suomi.²³³

På listan finns också planen att skapa kontakter av olika slag – att nätverka. På det inhemska kulturfältet har förening börjat söka samarbete med konstnärer och konststuderande och kulturföreningar. Texterna som publicerats på Taivaannaulas hemsidor och Facebook-sida har använts som inspirationskälla av bildkonstnären Riikka Palonen och av studerande vid Seinäjoen ammatikorkeakoulu, som har gjort en barnbok med dem som grund. Bildkonststuderande vid Tampereen AMK har gjort en kortfilm som inspirerats av finntron.²³⁴ Föreningen har också samarbetat med *Päivölän kansanperinteen linja*, föreningarna *Juurielo ry* och *Mahla ry* samt fört diskussioner med Museiverket, kulturministeriet och miljöministeriet.²³⁵ Detaljer kring vad som diskuterats saknas på forumet, men med tanke på föreningens eget Hiisi-projekt och på basen av diskussionen på forumet kunde en kvalificerad gissning vara att det rört sig om bevarandet av existerande heliga naturplatser.

---

²³³ Hiitola, Muut ”Satakunnan kansa 24.3.2012”

Turun Ylioppilaslehti: <http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/juurilla>

YLE Radio Suomi, Okaruusunkuja, ”Lapsikaappaus. Suomenusko ja haltijat” (hämtade 14.1.2014).

²³⁴ Hiitola, Tapahtumat, ”Taivaannaula mukana kevään kulttuurihankkeissa”, *Alho* 18.4.2013: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=24&t=1780> (hämtad 14.1.2014).

²³⁵ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Alho* 28.9.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=28&t=1726&start=15>, (hämtad 8.6.2013).

Föreningens religiösa nätverk koncentrerar sig till samarbete med den estniska *Maavalla Koda* som Taivaannaula haft kontakt med sedan 2009.²³⁶ Det finns ett flertal likheter mellan de två föreningarna som förtjänar att tas upp. *Maavalla koda* beskriver sig som en estnisk ursprungsreligiös förening och då man granskar den engelskspråkiga presentationen av *maausk* (ungefär jordens/landets tro) på deras hemsidor kan man inte undvika att se likheten mellan den och Taivaannaulas text *Mitä on suomenusko?*.²³⁷ Maavalla Koda nätverkar enligt samma principer som Taivaannaula och har 2001 undertecknat en ”Uralic Communion”, d.v.s. ett samarbetsavtal mellan olika uraliska religioner för att skapa sig ett nätverk av likasinnade föreningar.²³⁸ Samma tanke om en släktskap mellan finntron och andra uraliska och östersjöfinska religioner återfinns i Taivaannaulas ovannämnda text *Mitä on suomenusko?*. Det finns också flera andra likheter. Fastän finntron inte har någon trosbekännelse i egentlig mening presenteras följande korta sats som ett alternativ: “Naturen och mina förfäders egnaste arv är heligt för mig och jag följer det gamla folkets seder och bruk i den mån det är möjligt.”²³⁹ Det är en fri översättning av ”trosbekännelsen” som ursprungligen formulerades för en undersökning som gjordes av den estniska tidningen Postimees och vars mål var att utreda läsarnas religiositet.²⁴⁰ Uppenbarligen är det anhängarna av *maausk* som formulerat originalet, men att det gjordes för en enkät visar att det inte är frågan om någon etablerad formulering. Att samma sats likväl presenterats som förslag till de finntroendes trosbekännelse, visar hur starkt Taivaannaula influerats av sin estniska motsvarighet. Också i beslutet att inte införliva shamanism och nyhedendom i finntron följs samma linje som Maavalla Koda.²⁴¹ De två föreningarna har också stöttat varandra i lokala bekymmer och kampanjerat tillsammans för att skydda hiisi-platser

---

²³⁶ Hiitola, Sukukansat, ”Maausk-Vironusko”, *Alho* 27.4.2009:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=55&t=1023> (hämtad 6.6.2013).

²³⁷ Jämför Maavalla Koda, The Estonian Native Religion:

<http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=50&id=253&op=lugu>

och Taivaannaula ry: <http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/> (hämtade 14.1.2014).

²³⁸ Maavalla Koda, Maavalla Koda: <http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=&id=251&op=lugu> (hämtad 14.1.2014).

²³⁹ ”Pidän pyhänä esivanhempieni alkuperäisperintöä ja luontoa sekä noudatan mahdollisuuksieni mukaan vanhoja kansanuskon tapoja.” Taivaannaula ry, *Mitä on Suomenusko?*:

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/> (hämtad 14.1.2014).

²⁴⁰ Hiitola, Sukukansat, ”Maausk-Vironusko”, *Alho* 27.7.2011:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=45&t=1023> (hämtad 14.1.2014).

²⁴¹ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Alho* 28.9.2012:

http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726&hilit=uuspaka* (hämtad 14.1.2014).

som i Panukylä i Estland.²⁴² Och även Maavalla Koda har ett pågående projekt med målet att kartlägga de heliga platserna i Estland.²⁴³

Eftersom Maavalla Koda, som grundades redan 1995, är äldre och mer etablerad på sitt håll än finntron här, är det befogat att anta att den varit förebilden för Taivaannaula, snarare än tvärtom. De beundrande kommentarerna om Maavalla koda bekräftar också detta förhållande. På grund av sin mer etablerade position anses *maausk* vara en obruten tradition, och den presenteras även huvudsakligen som en sådan på dess hemsidor, även om det i en bisats medges att de flesta ”i dag hittar tron på egen hand, av eget intresse för sina förfäders tradition och sina egna rötter”, vilket betyder att *maausk* högst sannolikt är en liknande revitalisering av äldre folkstro som finntron.²⁴⁴

Att föreningen målmedvetet vidtagit åtgärder för att förverkliga målen som ställts upp 2012, visar att det är frågan om en i allra högsta grad medveten strategi för hur den ska profilera sig för att bli mer känd och accepterad, samt på lång sikt få möjlighet att göra sin röst hörd i samhället.

Att skapa kontakter till de här uppräknade samarbetspartnerna kan gagna Taivaannaula på åtminstone två sätt. För det första öppnar sig föreningen mot samhället genom att profilerar sig som en kulturell förening i och med att den skapar kontakter till kulturella aktörer. Eftersom kulturföreningars aktiviteter i allmänhet är väl accepterade i samhället, är det här ett sätt att söka acceptans. Det är svårt att se hur en liten förening som vill bevara det inhemska kulturarvet skulle komma i konflikt med det omgivande samhället.

För det andra knyter Taivaannaula religiösa kontakter till Maavalla Koda, en annan förening som profilerar sig som en kulturell förening, men också som en representant för ett ursprungsfolk och en ursprungstro. Det är inte ett självklart val, för föreningen kunde också ha valt att samarbeta med andra nyhedniska föreningar som Pakanaverkko eller Lehto. De har grundats tidigare, mött liknande svårigheter och kunde utgöra ett välkommet stöd i strävan för status och acceptans av samhället. Så här argumenterar också en del finntroende på forumet där föreningens anti-nyhedniska linje

---

²⁴² Taivaannaula ry, Palukylän hiidenmäellä [blogginlägg]:
<http://www.taivaannaula.org/2012/11/palukylan-hiidenmaella/> (hämtad 11.1.2014).

²⁴³ Maavalla Koda, Maavalla Koda:
<http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=&id=251&op=lugu> (hämtad 14.1.2014).

²⁴⁴ “However, nowadays most people reach the native religion by their own efforts, induced by the interest towards their ancestors’ tradition and their own roots.” Maavalla Koda:
<http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=50&id=253&op=lugu> (hämtad 14.1.2014).

väckt stor debatt, men föreningens fasta ståndpunkt är att finntron ska ses som en ursprungsreligion och inte som en nyhednisk tro, en syn som majoriteten av medlemmarna menas understöda. Beslutet motiveras med likheten mellan finntron och den estniska maausk, vilka inte menas ha något gemensamt med påhittade nyhedniska religioner.²⁴⁵

Min tolkning är att orsaken till föreningens linje är lika mycket pragmatisk som ideologisk. Intreset för traditionell folkkultur är säkert äkta, liksom upplevelsen av den egna trons autenticitet. Samtidigt finns sannolikt en rädsla för att en koppling till nyhedningar riskerar att marginalisera finntron ytterligare, medan kopplingar till ursprungsfolks föreningar väntas ge Taivaannaula mer trovärdighet. Den här rädslan kan eventuellt vara befogad, med tanke på de motgångar wicca haft när den möttes med misstänksamhet och kopplades samman med satansdyrkan i början av 2000-talet och misslyckades med försöket att registrera sig som ett religiöst samfund.²⁴⁶

Att föreningen bestämt sig för att göra en så skarp åtskillnad mellan sig och den nyhedniska kulturen är en betydande förändring. I tiderna för föreningens grundande 2007 och under de första verksamhetsåren fanns starka personliga kontakter till den övriga finska nyhedniska miljön och enligt föreningens dåvarande ordförande Anssi Alhonen var föreningen då tydligt nyhednisk till sin karaktär. Senare har dock de aktiva personerna i föreningen mer eller mindre bytts ut enligt honom.²⁴⁷ Det här generationsskiftet är en förklaring till att Taivaannaula under 2012 har gjort denna helomvändning i sin linje. Även om det sannolikt varit frågan om en gradvis förändring, som blivit officiell under året 2012, har den tydligt upplevts plötslig av många finntroende och inläggen på bloggen och forumet där gränsdragningen publicerats väckte en hetsig diskussion på forumet.²⁴⁸

Föreningens linje i frågan om nyhedendom har också motiverats med att föreningen behöver upprätthålla en bred profil för att växa och värva nya medlemmar. Med den antagna linje vill man tilltala olika slags personer och undvika risken att skrämja bort dem som dras till föreningen av mer kulturellt än religiöst intresse. *Alho* skriver på forumet att: ”många vanliga finländare som är intresserade av äldre seder och

---

²⁴⁵ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Alho* 28.9.2012:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

²⁴⁶ Hjelm 2005a, 12-15.

²⁴⁷ Privat meddelande av Anssi Alhonen daterat 29.10.2013.

²⁴⁸ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

hör till föreningen har svårt att överhuvudtaget förstå varför de skulle kategoriseras som nyhedningar.”²⁴⁹ Enligt medlemsenkäten önskar 80,4 % av dem som svarat att Taivaannaula ska fungera som en takorganisation för den etniska finska tron.²⁵⁰ Den valda linjen omfattar inte alla intresserade eftersom den har en avskräckande effekt på potentiella nyhedeniska medlemmar, men har av allt att döma ändå varit en fungerande strategi eftersom föreningens medlemsantal under det senaste åren ökat.²⁵¹ Det är synbart svårt att vara alla till lags och den nuvarande styrelsen har valt att prioritera de kulturellt intresserade framför de nyhedniska.

De här förändringarna syns också på föreningens hemsidor och på forumet Hiitola. I hemsidornas *Kysymyksiä ja vastauksia suomenuskosta* beskrivs de finntroende tidigare som en brokig samling som inkluderar såväl nyhedningar och personer som föredrar en tro utan några kristna inslag, som personer som förhåller sig mycket positiva till den folkliga kristendomen. Idag rekommenderas föreningen för finska medborgare som identifierar sig med Taivaannaulas värderingar och intresserar sig för finska traditioner.²⁵² Hiitola har förändrats på liknande sätt under den stora sommarstädningen 2013 och traditionen har fått mer utrymme på andra områdens bekostnad. Det tidigare området *Juuret* (Rötterna) har delats i de nuvarande *Perinteinen elämänmeno* (Traditionell livsstil) och *Arkeologia, historia ja kielitiede* (Arkeologi, historia och språkvetenskap), och det tidigare *Maailmankansat* (Världens folk) har omstöpts till *Sukukansat* (Släktfolk). Områden som *Taide* (Konst) och *Media* har raderats och ersatts av *Muut* (Annat).²⁵³

Det kan tyckas i ögonfallande att Taivaannaula har en så noga genomtänkt marknadsföringsstrategi, men de finska religionsvetarna Marcus Moberg och Kennet Granholm skriver att den här formen av medveten ”branding” av religion inte är ovanlig i dagens läge. I och med att information om de mest olika religioner finns så väl

---

²⁴⁹ ”... yhdistykseen liittyy paljon vanhoista tavoista kiinnostuneita tavallisia suomalaisia, joiden on vaikea ylipäätään käsittää miksi Taivaannaulaan kuulumisen sijoittaisi heidät johonkin uuspakanalliseen viiteryhmään.” Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Alho* 28.9.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

²⁵⁰ Taivaannaula ry, Jäsenkysely: <http://www.taivaannaula.org/jaskenkysely-2013.pdf> (hämtad 14.1.2014).

²⁵¹ Privat meddelande av Anssi Alhonen daterat 12.9.2013.

²⁵² Internet Archive, Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, ”Onko suomenusko pakanuutta, kristillisyyttä vai mitä” och ”Kenelle suomenusko sopii?”, arkiverad 6.9.2012:

<http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/>

Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, ”Kuka voi liittyä Taivaannaulan jäseneksi?”:

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/> (hämtade 14.1.2014).

²⁵³ Hiitola idag: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/index.php> (hämtad 14.1.2014); Kantti 2013, forumets tidigare utseende finns bevarat i bilagorna till Kanttis pro gradu-avhandling.

tillgänglig via olika medier, inte minst internet, har också tävnan på religionens område blivit hårdare. Som resultat av det här har många religiösa rörelser enligt dem blivit mycket skickliga på att marknadsföra sig för att få anhängare.²⁵⁴

Sammanfattningsvis kan föreningen Taivaannaula beskrivas föra fram en starkt traditionsbunden finntro. Föreningen har under de senaste åren gått från en mer nyhedniskt inkluderande linje mot en allt mer finsktraditionell sådan. Religiös profilerar sig föreningen som en takorganisation för den finska etniska ursprungstron. Beslut och linjedragningar motiveras överlag med att de följer traditionen och kulturlån accepteras endast från släktfolk som ester.

Det religiösa samfundet Karhun kansa

Hösten 2012 gjorde en grupp finntroende ett försök att etablera finntron som ett religiöst samfund under namnet *Karhun kansa* (Björnens folk). Ansökan gick först samma öde till mötes som *Suomen vapaa wicca yhdistys* ansökan år 2002 och Patent- och registerstyrelsen gav dem avslag, bl.a. med motiveringen att trosbekännelsen, liksom utövningen inte ur ansökan framgår som tillräckligt etablerad och enhetlig.²⁵⁵ Under sommaren 2013 skickade *Karhun kansa* in en kompletterad version av ansökan som godkändes och samfundet registrerades 17.12.2013.

Det är inte meningen att här gå närmare in på detaljerna kring ansökan utan att kort diskutera förhållandet mellan *Karhun kansa* och *Taivaannaula*. Projektet *Karhun kansa* sattes igång redan sommaren 2010, enkom för ändamålet att få status som ett religiöst samfund och medlemmarna är finntroende som enats kring den här saken.²⁵⁶ Föreningen *Taivaannaula* har inte tagit del i registreringsprocessen, men det finns ett delvis överlappande medlemskap mellan de två föreningarna ända till den grad att alla aktiva i *Karhun kansa* uppges vara aktiva också inom *Taivaannaula*.²⁵⁷ Diskussionen på forumet visar emellertid att de två föreningarna går skilda vägar trots ett delvis delat medlemskap.

---

²⁵⁴ Moberg & Granholm 2012, 110-111.

²⁵⁵ Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta” (hämtad 10.1.2014).

²⁵⁶ *Karhun kansa*, Mikä on Karhun kansa?:

<http://karhunkansa.freeforums.net/thread/3/mik-on-karhun-kansa> (hämtad 14.1.2014).

²⁵⁷ Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta”, *Ajopuu* 4.1.2013 (hämtad 14.1.2014).

De som drivit registreringsprocessen anser att statusen som ett registrerat religiöst samfund skulle ge finntron mer trovärdighet och starkare status i samhället. Den nuvarande mycket marginella positionen för enligt dem med sig att tron lätt stämplas som kult-, klubb-, eller annan oseriös verksamhet, vilket de önskar ändra på. Och skulle ansökan ha misslyckats hyste de ett hopp om att processen ändå skulle ha fått så mycket medieuppmärksamhet att den skulle ha lett till diskussion om den nuvarande religionslagstiftningens rättvisa.²⁵⁸

Karhun kansas projekt har inte tagits emot odelat positivt. Diskussionen på forumet tyder på att det funnits en kritisk diskussion redan i samband med att registreringsprocessen sattes i gång, men det är efter det första avslaget på ansökan som diskussionen på forumet riktigt tagit fart och sedan pågått under hela året 2013. Flera personer förhåller sig kritiskt till hela företaget. För det första är de rädda att en eventuell synlighet i medierna kring den misslyckande ansökningen kommer att ha en negativ inverkan på Taivaannaulas arbete att göra finntron bekant och tilltalande för en möjligast bred publik och för det andra menas att finntron inte kan beskrivas på de sätt den nuvarande lagstiftningen kräver gällande heliga böcker, utövning och trosbekännelse, utan att man i och registreringsprocessen förvränger tron till oigenkännlighet.²⁵⁹

Titus Hjelm skriver att avslaget i wiccas fall ledde till splittring inom rörelsen och uppkomsten av en mer strikt traditionalistisk falang i en rörelse som dittills varit tydligt eklektisk.²⁶⁰ Det finns tecken på en liknande utveckling inom finntron och försöken att registrera ett religiöst samfund påminner om varandra, med den viktiga skillnaden att Karhun kansa slutligen lyckades. Liksom i wiccas fall gjordes Karhun kansas ansökan dock först möjligast inkluderande med tanke på den breda skalan finntroende och mängden personliga tolkningar, vilket sedan visade sig bli en av orsakerna till att den inte godkändes. Diskussionen som till följd av avslaget ägt rum i Hiitola ledde inte till någon konsensus, utan gav upphov till olika grupperingar, som både blev tvungna att definiera sin position tydligare. Kärnfrågorna i diskussionen blev vem de finntroende borde samarbeta med och hur traditionen ska tolkas.

---

²⁵⁸ Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta”, bl.a. *Riepo* 4.1.2013 (hämtad 8.10.2013).

²⁵⁹ Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta”, bl.a. *Alho* 3.1.2013, *Kastehelmi* 3.1.2013, *Valtteri* 3.1.2013 (hämtade 14.1.2014).

²⁶⁰ Hjelm 2005b, 119-120.

Taivaannaula började gå i en mer finsktraditionell riktning redan en tid innan Karhun kansas första ansökan fick avslag, vilket märktes i målen föreningen satte upp för året 2012. Linjedragningar gällande hurdana aktiviteter och världsåskådningar som anses höra ihop med finntron har gjorts och den finska traditionen har vunnit mark i förhållande till nyshamanism och nyhedendom. I och med registreringsprocessen, har denna linje stärkts och de som motsätter sig registreringen på forumet lyfter fram att den skadar Taivaannaulas intressen. Dessa personer beskriver sin syn på finntron i mer konservativa ordalag och talar om att bevara och fortsätta en äldre, redan existerande tradition. Gemensamt i deras kommentarer är att Karhun kansas försök upplevs vara för nyskapande och bryta mot den gamla traditionen, som de själv anser sig höra till.²⁶¹

Karhun kansa är mer förnyelseinriktad och nyhedniskt inkluderande jämfört med Taivaannaula. De som försvarar Karhun kansa i diskussionen om registreringen anser att det centrala är att följa traditionens anda och ser det t.ex. inte problematisk att en trosbekännelse skapas så länge den harmonierar med traditionen.²⁶² På Karhun kansas provisoriska forum, som upprättats i väntan på de egentliga hemsidorna, uttalas också klart att samfundet inte tar någon ställning till vilka andra religiösa samfund eller inriktningar medlemmar hör till eller identifierar sig med, oberoende av om de är nyhedniska eller andra. Också Karhun kansa har dock redan konfronterats med nationalism och politiskt högerorienterade personer som samfundet fått oönskat intresse från. Det har i skarpa ordalag tagit ställning mot politikerande av alla slag och löst situationen med att inför en intervju i medlemsansökan för att kontrollera att medlemmarnas intressen i samfundet är av det andliga slaget.²⁶³

Framtiden kommer att visa vilken betydelse registreringen får för finntron. För närvarande finns meningsskiljaktigheter och de två grupperna arbetar på lite olika sätt för att göra finntron etablerad. Den intensiva diskussionen om registreringen har lett till att båda grupperna har varit tvungna att definiera sig tydligare än tidigare. En intressant sida med den här utvecklingen är, som Hjelm påpekar när han skriver om wicca, att den faktiskt svarar på Patent- och Registerstyrelsens kritik i avslaget av den första ansökan, eftersom den innebär att man börjat definiera den egna tron mer

---

²⁶¹ Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta”, bl.a. *Kastehelmi* 6.1.2013, *Jaska* 5.2.2013, (hämtad 14.1.2014).

²⁶² Hiitola, Muut, ”Vastaus ilmoitukseen Karhun kansan perustamisesta” *Ajopuu* 3.1.2013 (hämtad 14.1.2014).

²⁶³ Karhun kansa, Karhun kansaan liittyminen:
<http://karhunkansa.freeforums.net/thread/4/karhun-kansaan-liittyminen> (hämtad 14.1.2014).

noggrant. Taivaannaula riktar in sig på att göra finntron mera allmänt acceptabel genom att bygga upp verksamheten kring folkkultur, men är samtidigt mer konservativ i sin andliga tolkning. Karhun kansa söker samhälleligt godkännande och bättre möjligheter att påverka genom en strävan efter acceptans som ett religiöst samfund och är färdig att också vara nyskapande där det behövs för att uppnå sina mål. Diskussionen om registrering hänger således på djupet också ihop med synen på hur historien ska tolkas och finnas med i finntron. Skall den behandlas som ett rättesnöre eller ”bara” en inspirationskälla? De två föreningarna har olika svar på vad det betyder att följa traditionen.

Individen

En del finntroende hör till Taivannaula, andra till Karhun kansa, vissa till båda föreningarna medan andra inte hör till någon förening alls. Eftersom de religiösa festerna och andra träffarna föreningen ordnar samlar ihop de finntroende bara några gånger om året och då bara en del av dem, sker trosutövningen till största delen i det privata och det är då upp till individen hur tron syns det praktiska livet. Där spelar personliga preferenser och perspektiv en stor roll och studerar man forumet, märker man att det finns lika många sätt att praktisera finntron som det finns finntroende. Man kan då fråga sig i vilken grad föreningen påverkar de finntroendes tro och i vilken grad individerna själv skapar den. Det är inte möjligt att detaljerat gå in på alla de sätt på vilka finntron kan synas i det individuella livet, men en överblick och några utvalda exempel illustrerar individualismens styrka.

Forumet har varit min enda källa till fältet utanför föreningen och säger säkert inte allt om hur de finntroende lever och utövar sin tro. Eftersom diskussionen där är ett informationsutbyte ger den ändå en bild av vad som överlag upplevs viktigt och även om den bilden inte är exakt är den knappast heller fatalt felvisande. Till en del speglar forumet en likadan finntro som texterna på Taivannaulas hemsidor beskriver. De olika gudarna och naturandarna som behandlats i tidigare kapitel är väldigt viktiga, men det är upp till individen vilka av dem som är mest centrala. Likaså beaktas månens faser av många när de planerar och inleder vissa göromål. De avlidnas andra, d.v.s. förfäderna, som nämns i kapitlet om människosynen spelar också en viktig roll i mångas liv. Men utöver det här gör de finntroende mycket annat som de upplever viktigt för sin

livsåskådning. För att kunna behandla och beskriva den stora mängden aktiviteter har jag valt att sammanfatta dem under tre rubriker: *Hemaltare och trumcirklar*, *Hobbyn*, och *Övriga livsstilsval*. Det är frågan om gemensamma intressen som, liksom allt annat, tar sig personliga uttryck.

Hemaltare och trumcirklar

Ett framträdande fenomenen på forumet är hemaltare. Det har funnits en lång diskussion om ämnet, som pågått under åren 2006-2012, vilket ger bilden av att det är frågan om ett rätt etablerad fenomen. Hemaltaret beskrivs på forumet som en utvald plats, såsom ett bord, en hylla, en byrå eller ett skåp man helgar åt gudarna, naturandarna, hemmets rådare eller förfäderna. Ofta verkar det vara en kombination av dessa, med hemmets rådare och förfäderna i fokus. Altaret inreds vanligen med ljus, fotografier av hädangångna släktingar eller andra föremål som representerar förfäderna, samt naturting som kvistar, blommor och dylikt.²⁶⁴

Tidigt i altardiskussionen finns ett inlägg av *Alho* som innehåller en detaljerad beskrivning av hans hemaltare samt tips för dem som ämnar bygga sig ett sådant och samma text finns i hemsidans blogg. Hans tips emottas med intresse i diskussionen och det är också han som svarar på många ytterligare frågor kring praktiska lösningar.²⁶⁵ Förebilden för Alhos syn på hemaltaret finns dock inte i den finska historien, utan i udmurternas *mudor*-bräde, där de lämnade offergåvor åt hemmets rådare.²⁶⁶ I sin artikel ”Om altare i hemmet” som publicerades i den svenska hedniska tidningen *Vitka vårvintern* 2012, länkar han samman den moderna altartraditionen med tanken att hemmets rådare tidigare tänktes bo i härden, som i dag kan ersättas med ett altare eftersom de flesta saknar eldstad i sina hem.²⁶⁷ På forumet får han syn på hemaltaret en dominerande roll och det förekommer knappt några kontrasterande synpunkter alls. Hemaltaret kan således ses som ett exempel på hur föreningen i vissa fall är den som skapar finntron.

---

²⁶⁴ Hiitola, inaktiverat område, ”Alttari”, inlägg mellan augusti 2006 och juli 2012.

²⁶⁵ Hiitola, inaktiverat område, ”Alttari”, *Alho* 30.11.2008 (hämtad 16.4.2013) och Internet Archive, Taivaannaula ry, Kotialttari [blogginlägg] publicerat 29.11.2008, arkiverat 17.10.2012: <http://web.archive.org/web/20121017025934/http://www.taivaannaula.org/2008/11/> (hämtad 14.1.2014).

²⁶⁶ Hiitola, inaktiverat område, ”Alttari”, *Alho* 10.8.2009 (hämtad 16.4.2013).

²⁶⁷ Hiitola, inaktiverat område ”Alttari” *Alho* 12.3.2012 (hämtad 16.4.2013).

När det gäller förhållandet till nyshamanism och nyhedendom har föreningen inte alls en lika stark påverkan på de finntroende. När föreningen 27.9.2012 både i bloggen och på hemsidorna gick ut med sin linje att varken nyshamanism eller nyhedendom är en del av finntron, väckte detta en storm av ilska reaktioner på forumet.²⁶⁸ Diskussionen eskalerade till ett gräl där många upplevde att föreningen stötte dem ifrån sig, med följderna att föreningen anklagades för att vara trångsynt, fientlig mot intresserade individer, och naivt konservativ i sin syn på tron. Dessutom hänvisas det flera gånger till en diskussion som av inläggen att döma pågått parallellt i Facebook, där flertalet deltagare också meddelas ha varit mycket upprörda över föreningens linje.²⁶⁹ Ur föreningens synpunkt är det frågan om att skilja åt autentisk finntro med uråldriga rötter från eklektisk och därmed icke-autentisk nyhedendom. I det här fallet låter individerna sig inte alls påverkas, utan håller fast vid sina egna synsätt att syssla med shamanism och kalla sig nyhedning eller hedning, och stannar hellre utanför föreningens verksamhet än ger efter.²⁷⁰ Tvärtom verkar föreningen vara den som blir influerad av de finntroende individerna gällande shamanistiskt trummande eftersom en, som av inlägget att döma är aktiv i Taivaannaula, bidrar med kommentaren att det också i fortsättningen kommer att finnas utrymme för trumcirkel på föreningens fester i den mån de kan länkas till den finska traditionen.²⁷¹

Att shamanism och nyhedningskap försvaras av så många på forumet kan hänga ihop med att nyshamanism är en av de mer kända nyhedniska rörelserna i Finland och att många som rör sig i de nyhedniska kretsarna således är bekanta med den. Framför allt visar förhållningssättet till shamanism att den individuella tolkningen har företräde framom föreningens syn när det kommer till kritan. När det gäller de finntroendes sociala identitet kom Iiro Arola till samma resultat och skriver i sin pro gradu att de finntroende han intervjuat övervägande hävdade sin självbestämmanderätt och nekade sig ha några förebilder inom rörelsen.²⁷²

---

²⁶⁸ Taivaannaula ry, Vieraita lahden takaa [blogginlägg]: <http://www.taivaannaula.org/2012/09/vieraita-lahden-takaa/> och Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...” <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtade 14.1.2014).

²⁶⁹ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Viimatar* 28.9.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> och *Ajopuu* 28.9.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726&start=15> (hämtade 14.1.2014).

²⁷⁰ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Shadove* 28.9.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726> (hämtad 14.1.2014).

²⁷¹ Hiitola, Tapahtumat, ”Vieraita lahden takaa ...”, *Veistäjä* 29.8.2012: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1726&start=15> (hämtad 14.1.2014).

²⁷² Arola 2010, 72-77.

Hobbyn

Förutom de redan nämnda sätten att praktisera finntro i vardagen finns ett stort intresse för att lära sig mer om historien genom att återuppta äldre traditioner på hobbynivå. Olika sorters traditionella hantverk praktiseras därför av många.

Det finns ett utbredd intresse för dikter på Kalevalamått och en del diktar också själv, medan andra har skaffat eller rentav byggt sig en egen kantele för att ackompanjera besvärjelser och dikter med.²⁷³ Både äldre och nyare dikt på Kalevalamått ses vara en bro till både förfäder och gudar och har därigenom också en religiös funktion. Utöver det här finns ett allmänt intresse för folkmusik och äldre instrument.²⁷⁴

När det gäller annat handarbete sysslar många med nyttohandarbeten av olika slag. Det finns en stark ”gör-det-själv-anda” och en önskan att i mån av möjlighet undvika att köpa saker man själv kan tillverka. Många sticker och virkar själv, en del i större andra i mindre skala, andra gör exempelvis egen tvål.²⁷⁵ För att förkovra sig i olika slags traditionella hantverk utnyttjar man kurser och dylikt som ordnas av andra föreningar och instanser. Föreningen Juurielo ordnar varje år läger där det ingår vandringar i naturen och workshoppar där deltagarna kan bekanta sig med äldre hantverkstekniker. Dessa har besökts av finntroende åtminstone sedan 2011 då de första gången omnämns på forumet. Päivölän kansanopisto har också 2011-2012 ordnat kurser under namnet *kansanperinteen linja* (linjen för folkkultur och traditioner), där finntroende deltagit både som deltagare och ledare eller föreläsare.²⁷⁶

Då finntroen i huvudsak återupplivar äldre tiders jordbrukstro är det inte förvånande att de finntroende intresserar sig också för odling. De egna odlingarnas utsträckning varierar, men i och med odlingslotter är stadsodling möjligt på många håll

---

²⁷³ Hiitola, Perinteinen elämänmeno

”Hallitsetko runonlaulun?”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1133>

”Kalevalamitta”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=439>

”Kantele”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1541> (hämtade 14.1.2014).

²⁷⁴ Hiitola, Perinteinen elämänmeno ”Kansanmusiikki”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=734> (hämtad 14.1.2014).

²⁷⁵ Hiitola, Perinteinen elämänmeno, ”Neulontaketju”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=759> och ”Saippuaa itse tehden”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=676> (hämtade 14.1.20.14).

²⁷⁶ Hiitola, Tapahtumat

”Juurielon leiri 2011”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1474>

”Kansanperinneleiri 2012/Juurielo”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1611>

”Juurielon kesäleirit 2013”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1767>

”Päivölän kansanperinteen linja”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1626>

”Työväenopistojen luennot ensi ...”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1803>

”Tarkastakaa paikallisten kansallisopistojen luento...!”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=8&t=1702> (hämtade 14.1.2014).

och något flera finntroende utnyttjar.²⁷⁷ Även om det inte finns planer på att flytta till landet och leva som jordbrukare, vill man upprätthålla ett band till idealet och odlingslotten blir då ett sätt att utöva en naturreligion i stadsmiljö.

Övriga livsstilsval

Också andra livsstilsval, såsom arbete, boende och ekologi diskuteras på forumet. Karriärval och studieinriktningar är på tal under rubriken *Ammattigallup*.²⁷⁸ Ur den diskussionen framgår att lite mindre än hälften av dem som deltar i diskussionen har studerat eller sysslat med antingen ”traditionsvetenskaper” som folkloristik och kulturanthropologi, traditionella hantverk, trädgårdsskötsel eller miljövetenskap. Dessutom förekommer traditionella vårdirken som muskel- och ledkorrigering. Alla har dock inte haft dessa ämnen eller yrken som sin huvudsyssla, utan många har haft dem som en bisyssla vid sidan om andra studier eller ett ”vanligt” yrke. Det förekommer specifika yrkesinriktningar, som just ledkorrigering eller båtbyggare, som sannolikt har ett samband med livsåskådningen, men också helt andra inriktningar och det är omöjligt att ur det här begränsade materialet dra några slutsatser om en allmän tendens att välja karriär i enlighet med tron.

På forumet finns också en röstning om vem som bor i stadsmiljö och vem som bor på landsbygden, som följs av en lång diskussion om vilket som är att föredra. Röstningen där 172 personer deltagit mellan åren 2006-2013 berättar att 77% bor i en stad eller tätort, 19% i en by och 5% i ödemarken. Kommentarererna avslöjar dock att ödemarken i praktiken betyder en liten by. I kommentarer som följer röstningen, uttrycks ändå drömmar om en naturligare tillvaro och ett hem som åtminstone skulle vara beläget längre bort från staden, om inte direkt på landet. En egen gård, med möjligheter till odling, med skogar och åkermarker som närmiljö beskrivs som den idylliska tillvaron. Sommarstugan är en ofta nämnd praktisk lösning på denna längtan till landet, som inte annars kan realiseras.²⁷⁹ Majoriteten bor alltså i stadsmiljö, trots att det går emot idealet och strävar efter att skapa band till naturen i mån av möjlighet.

---

²⁷⁷ Hiitola, Perinteinen elämänmeno, ”Kasvi- ja ryytimaa”:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=1385> (hämtad 14.1.2014).

²⁷⁸ Hiitola, Muut, ”Ammattigallup” (hämtad 17.11.2013).

²⁷⁹ Hiitola, Muut, ”Asutko kaupungissa vai maaseudulla?” (hämtad 14.1.2014).

Detta överensstämmer med Taivaannaulas ordförandes Petri Villas uppfattning om medlemmarna i en intervju från 2012.²⁸⁰

Övergångsriter som dop, vigslar och begravningar är andra tillfällen där man kunde förvänta sig att livsåskådningen som finntroende syns. På forumet finns dock endast enstaka kommentarer om dessa ämnen, vilket tyder på att dylika ritualer åtminstone inte ännu har funnit sin utpräglad finntroende form, även om det på föreningens hemsidor hävdas att forna seder tillämpas också i dessa sammanhang.²⁸¹

Mer än en tro?

Finntroende karakteriserar gärna sin tro som något mer än bara en tro. Med det menas att finntroen innebär val som är betydelsefulla för hela sättet att leva, inte bara för den religiösa utövningen. Om det här stämmer skulle man vänta sig att val som gäller hobbyn, arbete, boende och dylikt påverkas av tron.

Diskussionen på forumet visar att de finntroende utan tvivel har ett intresse för fritidssysselsättningar som harmonierar med tron och värderingarna, såsom hantverk av olika slag. Samtidigt förhåller de flesta sig pragmatiskt och skriver att de sysslar med sina hobbyer i mån av tid och ork, i praktiken nödvändigtvis inte så ofta.²⁸² Det är därmed inte alls entydigt att de hobbyer som diskuteras verkligen har en så stor roll i det praktiska livet som många vill ge dem. Gällande karriärval framgår att det finns personer som är hantverkare eller valt att studera ämnen som folkloristik utgående från intresset för mytologi, men samtidigt uppger sig många arbeta inom branscher som inte har någon koppling till tron, utan motiveras av helt andra skäl. Här finns med andra ord ett möjligt svagt samband, men utgående från detta material kan man inte dra några slutsatser som skulle stöda tanken att tron påverkar karriärval överlag. Detsamma gäller val som har med boende att göra. Även om idealet om ett naturnära liv diskuteras

---

²⁸⁰ Turun ylioppilaslehti: <http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/juurilla> (hämtad 14.1.2014).

²⁸¹ Hiitola, Elämänskaari, ”Nimiäiset”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=61&t=116>

”Vihkiminen”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=61&t=1627>

”Häät”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=61&t=564>

”Hautajaiset”: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=61&t=990>

Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, ”Miten suomenusko näkyy ihmisen elämässä?:

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksia-suomenuskosta/> (hämtade 23.11.2013).

²⁸² Hiitola, Perinteinen elämänmeno

”Neulontaketju”, *Sleipnir* 11.10.2008, *Euterpe* 11.10.2008, *Zenonah* 10.11.2008, *kalliomaalari* 13.11.2008: <http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=759>

”Saippuaa itse tehden”, *Oromë* 3.6.2008:

<http://www.hiitola-foorumi.net/v3/viewtopic.php?f=54&t=676> (hämtade 14.1.2014).

mycket på forumet och det finns en konsensus om att den i dag härskande livsstilen är ohälsosam och skadlig, så finns inte riktigt några praktiska lösningar på hur en naturlig livsstil idag borde se ut. En del menar att samlar-jägar samhället är idealet, och andra talar för självförsörjande jordbruk, men problemet är att båda är orealistiska alternativ för de flesta i dag.²⁸³ I praktiken lever de flesta i stadsmiljö på grund av arbete, studier, familj eller andra praktiska omständigheter. På forumet finns inte heller mer än enstaka kommentarer på hur finntron kunde synas i övergångsriter som dop, vigslar och begravningar. Möjligen är dessa riter inte ännu aktuella på grund av de finntroendes unga ålder, vilket kan ändras med tiden.

Sammanfattningsvis kan finntron för närvarande och utgående från det här materialet inte sägas ha någon övergripande inverkan på livsval som boende, karriär, hobbyn eller ceremonier vid övergångsriter. Det finns ett klart intresse för en helhetsmässig tolkning, men diskussionen på forumet tyder på att det i praktiken är omständigheter som studie- och arbetsmöjligheter samt familjeförhållanden som spelar en större roll när det gäller olika livsstilsval. På basen av forumet ser finntron därför ut att ha sin viktigaste funktion i att den ger livet uttryckligen en andlig dimension och värdegrund. I det här avseendet kan finntron jämföras med asatron. Fredrik Gregorius skriver i sin avhandling att asatron i praktiken manifesteras främst i det religiösa trots att de asatroende ofta själv vill poängtera livsstilens betydelse.²⁸⁴ Min bild av finntron överensstämmer på det stora hela med Gregorius syn på asatron.

Skillnaden mellan finntron som en holistisk och ”djupare” livsstil jämfört med andra sätt att tro och leva är dock viktig i retoriken och kan förklaras som ett sätt att legitimera den egna marginella livssynen. Man vill framställa finntron som ett mer genomgripande och bättre andligt alternativ i kontrast mot andra, vanligen kristendomen, vars dogmatism och sekulariserade form de finntroende förhåller sig kritiska till. Livsstilsretoriken kan också förklaras med en genuin modernitetskritik. Dagens värld beskrivs av många på forumet som kulturellt amerikaniserad, överdrivet individualistisk, splittrad och driven av materialistiska värderingar. Finntron upplevs som ett sätt att ta avstånd från detta och en möjlighet att återvända till vad som upplevs vara ett medfött kulturarv och förlorade värderingar.

---

²⁸³ Hiitola, Muut, ”Luonnollisin elämäntapa” (hämtad 14.11.2014).

²⁸⁴ Gregorius 2008, 155-156.

5. SAMMANFATTNING

Finntron är en nutida hednisk tro som de finntroende själv beskriver som en tro de fått i arv av sina förfäder, det vill säga som en modern tro vars rötter sträcker sig långt tillbaka i den finska forntiden. Finntron är inte unik i sin strävan att återuppliva en förkristen tro i dagens läge och liksom andra nyhedniska religioner är den en säregen kombination av nytt och gammalt. På grund av spänningen mellan moderna behov och målet att återuppliva äldre traditioner, har jag valt att granska finntron ur ett historiebryningsperspektiv. Den övergripande forskningsfrågan har varit hur historien används inom finntron för att skapa en meningsfull tro och gemenskap för i dag. Avsikten har alltså varit att behandla historiebryningen inom finntron på ett generellt plan och för att göra detta har jag närmast mig frågan tematiskt, genom att analysera tre aspekter av finntron: natursynen, människosynen och livsstilen. I kapitlet om natur- och människosyn analyserades de mer teoretiska och andliga sidorna, som utgör grunden för världsbilden, och i kapitlet om livsstil diskuterades den mer praktiska sidan om hur finntron levs ut och i vilken mån olika aktörer formar den.

Internet har haft en stor betydelse för den finska nyhedendomen och också finntron har fötts och i hög grad även utvecklats på internet. De finntroende är spridda över landet, varför internet utgjort ett behövligt medium för kommunikation med likasinnade. Av denna orsak är också det material jag använt mig av internetbaserat. Jag har undersökt finntron via två kanaler: föreningen *Taivaannaula ry:s* hemsidor för att kunna studera föreningens bild av finntron, och internetforumet *Hiitola* för att kunna spegla föreningens bild mot den variation som finns på fältet.

Natursynen inom finntron grundar sig på tanken att naturen är besjälad och befolkad av både gudaväsen och naturandar av olika slag. Föreningens bild kan inte sägas vara någon absolut auktoritet, utan den personliga finntron formas utgående från många olika inspirationskällor och individen är sin egen auktoritet när det gäller den personliga tron. Till de gemensamma dragen i natursynen hör uppfattningen att finntron är en överskådlig helhet som det är möjligt att återuppliva till de delar man önskar göra det. Den hedniska tron i Finland varierade dock både tidsligt och geografiskt i samband med förändringar i levnadsvillkoren, och finntron är därför i praktiken ett urval traditioner. Myterna om världens skapelse och tron på naturandar är väldigt gamla drag, som var karakteristiska för jaktkulturen, men samtidigt upplevs många andra drag från den tiden, som djurens rådgivare, inte särskilt viktiga i dag. I stället är det i högre grad

gudar, rådgivare och traditioner som hänger ihop med hemmet och jordbruket, det vill säga drag som hör hemma i den senare agrarkulturen som är centrala. De finntroende själva talar i många sammanhang om sin tro som *muinaisusko*, d.v.s. *fortro*, men i akademisk mening är det i första hand jordbrukskulturens och senare tiders folkstro som återupplivas.

Även om den finska hedniska tron är förebilden inom finntro, tolkas historien ur ett modernt perspektiv. I bakgrunden av finntrons historiesyn finns en civilisationskritisk och en besvikelse över den moderna utvecklingens misslyckanden. Kristendomens patriarkala världsordning tolkas som det första steget mot att se människan som naturens herre, vilket sedan anses ha förvärrats med den vetenskapliga världsbilden och den moderna teknologiska utvecklingen, som resulterat i en storskalig förstörelse av naturen. De finntroende söker en bättre modell för livet och förhållningssättet till naturen långt bak i historien och den hedniska tiden ses som en svunnen guldålder när människan ännu inte hade tappat kontakten med naturen. Det som skiljer finntron från en stor del av den övriga nyhedendomen är att det ekologiska tänkesättet fokuseras på den lokala finska naturen, och inte naturen i ett universellt och globalt perspektiv. En del drag kan härledas snarare till den nyhedniska miljön än till den forna finska. Att man i dag tänker sig en världssjäl eller en skapargudinna istället för en gud, kan förstås i samband med de ekologiska värderingar som är typiska både för finntron och för nyhedendom i allmänhet där en återsakralisering av ”moder jord” är ett återkommande drag.

Det centrala i finntrons människosyn är att människan, liksom resten av naturen, anses vara besjälad och nu levande generationer både kan och bör bibehålla en andlig kontakt till sina förfäder. Vidare anses det viktigt att värna om den här kontakten genom att i mån av möjlighet följa gamla traditioner. Det här länkas till synen att det finns värderingar som gått förlorade i och med den moderna kulturen, som går att återfinna i den forna finska tron. De värderingar som mest omtalas är ärlighet, måttfullhet, visdom och framför allt ”rotfullhet”, som alla anses vara en bristvara i dagens kultur. Precis som natursynen är också finntrons människosyn en ny helhet, där historien omtolkats efter moderna behov. De två centrala dragen för människosynen är kontakten mellan de döda och de levande samt förfädernas centrala roll, båda drag som härstammar från agrarperioden, som också här är den huvudsakliga förebilden. Endast tanken att människans själ är tredelad härstammar från den äldre jaktkulturen.

Shamanismen som hör ihop med denna syn på själen har ingen given plats i finntron, utan tvärtom är föreningens linje att shamanism inte hör till finntron, även om vissa finntroende verkar förhålla sig mer positiva till det. Också i fråga om människosynen har historien tolkats som en förebild, så att endast positiva drag har lyfts fram.

Människosynen länkas till natursynen så att man inom finntron tänker sig att liksom en människa hör ihop med sina förfäders traditionella kultur, hör hon också ihop med deras naturliga omgivning. Folk, kultur, språk och geografiskt område ses som en odelbar helhet och det finns en kulturell form av nationalism inbäddad i den här människosynen. Liksom den finska naturen, behöver också den finska kulturen räddas. Hotet anses vara den internationella amerikaniserade masskulturen, som man är rädd att ska undantränga den finska. Det här kan beskrivas som en mild kulturell form av nationalism, där det är frågan om att rädda den egna kulturen från att sopas undan av en främmande kultur. Den inbegriper ingen uttalad fientlighet mot andra etniciteter. Liknande drag påträffas i olika grad inom annan etniskt inriktad nyhedendom.

Som minneskultur kan man konstatera att finntron är en skriftlig kultur, även om de finntroende själv ofta vill poängtera att den är en muntlig tradition som nedärvt genom otaliga generationer. I praktiken har det kommunikativa minnet dock nästan brutits, och endast spridda spillror av äldre tro lever kvar i vissa seder och bruk i dag. De finntroende studerar tron via skriftliga källor de hittar över internet, i böcker och i arkiv. Självreflektionen över detta är inte ännu särskilt stor bland de finntroende, vilket kan tillskrivas behovet av autenticitet och legitimering, eftersom finntron fortfarande är en nykomling på det religiösa fältet i Finland. Det finns dock en begynnande diskussion om hur tradition och historia ska tolkas inom finntron, vilket hänger ihop med den utveckling som skett inom rörelsen under åren 2012-2013 då olika grupperingar börjat uppstå tydligare än förr.

Kapitlet om livsstil behandlade hur finntron formas i det praktiska, i vilka riktningar den utvecklas, och av vilka aktörer. För närvarande finns det två olika grupper som aspirerar till att representera, om inte alla, så åtminstone en större grupp finntroende. Föreningen *Taivaannaula ry* som grundades 2007 och *Karhun kansa* som i december 2013 registrerades som ett finntroende religiöst samfund. I samband med denna utveckling har det förekommit diskussion om hur tradition och historia ska tolkas inom finntron.

Taivaannaula har utvecklats från en väldigt nyhednisk grund till att ta starkt avstånd från nyhedendomen. Föreningen har valt att inte framhäva den religiösa sidan och vill i dag istället utveckla finntron i en kulturell riktning och samla kring sig alla slags människor som är intresserade av finska traditioner. För att nå detta mål söker föreningen samarbete med andra föreningar som sysslar med det finska kulturarvet. Gällande det andliga planet samarbetar föreningen med sin estniska motsvarighet *Maavalla koda* och profilerar sig liksom systerföreningen som en etnisk ursprungstro. Samfundet *Karhun kansa* har en mer öppet religiös inriktning. Det är också färdigt att vara mer nyskapande jämfört med *Taivaannaula*, vilket kommer fram i diskussionen som försiggått i Hiitola angående registreringen och skapelsen av de nödvändiga dokumenten för den.

Förutom föreningen och det religiösa samfundet finns ett obestämt antal finntroende som utvecklar sina egna personliga tolkningar av finntron. De är medlemmar antingen i *Taivaannaula*, i *Karhun kansa*, i båda två, möjligen i någon av de andra nyhedniska föreningarna *Lehto* och *Pakanaverkko*, eller ingen alls. Det finns en stor respekt för personliga preferenser och tolkningar mellan individerna, som inte berörs av föreningars linjedragningar utan följer sin egen väg. Diskussionen på forumet tyder på att det finns både mer nyhedniskt och mer finsktraditionellt inriktade personer som uppfattar sig som finntroende. De självstudier de finntroende idkar i form av kurser, hobbyn, läsning och personliga kontakter med andra moderna hedningar visar att den individuella finntron byggs upp av mycket mer än den information *Taivaannaula* ger ut. Även om föreningen helt klart spelar en roll som skapare av finntron uppfattas den inte som någon auktoritet där den egna synen går emot föreningens linje, vilket fallet shamanism och trumcirkel exemplifierar.

Finntron skapas i skärningspunkten mellan dessa två föreningar och alla individuella tolkningar. Med så många aktiva skapare är det naturligt att finntron bygger på en mångfald inspirationskällor. Schematisk sett är det två olika kulturella fält som flyter samman i finntron, den nationella och den nyhedniska historiekulturen. Den nationella historiekulturens influenser syns i att det är en väldigt traditionell finskhet som eftersträvas. Det äktfinska anses ligga i folkkulturen, i folkdiktningen, i finska nationallandskap som karelen och det är en traditionell människobild av den ärliga, lugna och måttfulla finnen som eftersträvas på värderingarnas område. Samtidigt är finntron framvuxen ur den övriga nyhedniska eller ockulta miljön och har följaktligen

influerats också av den, vilket syns i ekologin, individualismen, antidogmatismen, och flera enskilda mindre drag, som t.ex. den utbredda tron på återfödelse.

I och med sin individualistiska och antidogmatiska karaktär kan finntron också kopplas till den aktuella diskussionen om ett övergripande skifte i värderingar mot att det subjektiva värderas allt högre framom auktoriteter av olika slag. I och med välfärdssamhället och den höga materiella tryggheten, kan människor i dag välja sin egen sociala referensram, som de finntroende gör. Samtidigt är finntron ändå också en reaktion på den osäkerhet som det moderna samhället fört med sig och går emot den allmänna tendensen i sitt sätt att fokusera på det lokala och finska istället för det globala. Med dessa, aningen motsägande drag, är finntron ett exempel på hur människor i dag söker och skapar andlig mening i sitt liv. Samtidigt finns det många fler grupper i dagens samhälle, som brukar historien på ett existentiellt plan, finntron är bara ett exempel. Denna form av mer privat eller personlig historiekultur kan lätt gå obemärkt, men förtjänar att studeras närmare eftersom den kan säga mycket om hur olika människor förstår samhället vi lever i.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Källor

Digitala kopior av det använda internetmaterialet finns i sin helhet hos skribenten.

Alhonen 2013 (hämtad 26.3.2013)

A. Alhonen, *Esivanhempien puu*, Taivaannaulas textsamling:

<http://www.taivaannaula.org/2011/12/taivaannaulan-kirjoituskokoelma-pdf-muodossa/>

Hiitola, Taivaannaulas diskussionsforum

Samtliga använda diskussioner hämtade under tiden 1.1.2013-14.1.2014, digitala kopior av dem finns hos skribenten.

<http://www.hiitola-foorumi.net>

Internet Archive (samtliga hämtade 14.1.2014)

Taivaannaula ry, huvudsidan, arkiverad 14.9.2013

<http://web.archive.org/web/20130914163354/http://www.taivaannaula.org/>

Taivaannaula ry, *Mitä on Suomenusko?*, arkiverad 24.12.2013

<http://web.archive.org/web/20131224140334/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/>

Taivaannaula ry, *Kysymyksiä ja vastauksia suomenuskosta*, arkiverad 6.9.2012

”Onko suomenusko pakanuutta, kristillisyyttä, vai mitä?”

”Mikä on suomenuskon suhde kansallismielisyyteen?”

”Kenelle suoenusko sopii?”

<http://web.archive.org/web/20120906060813/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksia-suomenuskosta/>

Taivaannaula ry, Kysymyksiä ja vastauksia, arkiverad 8.10.2013

”Mikä on Taivaannaula?”

”Miten suomenusko näkyy ihmisten elämässä?”

<http://web.archive.org/web/20131008144602/http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksia-suomenuskosta/>

Taivaannaula ry, Kirjasto

<http://web.archive.org/web/20070218164705/http://www.taivaannaula.org/taivaannaula/kirjasto.php> arkiverad 18.2.2007

<http://web.archive.org/web/20080102050239/http://www.taivaannaula.org/kirjasto.php> arkiverad 2.1.2008

<http://web.archive.org/web/20110924204029/http://www.taivaannaula.org/kirjasto.php> arkiverad 24.9.2011

Karhun kansa, (hämtade 14.1.2014)

Mikä on Karhun kansa?

<http://karhunkansa.freeforums.net/thread/3/mik-on-karhun-kansa>

Karhun kansaan liittyminen

<http://karhunkansa.freeforums.net/thread/4/karhun-kansaan-liittyminen>

Lehto ry, Lehto (hämtad 14.1.2014)

<http://www.lehto-ry.org/lehto.html>

Maavalla Koda (samtliga hämtade 14.1.2014)

Estonian Native Religion

<http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=50&id=253&op=lugu>

Maavalla Koda

<http://www.maavald.ee/eng/uudised.html?rubriik=&id=251&op=lugu>

Pakanaverkko ry, Yhteystiedot (hämtad 14.1.2014)

<http://www.pakanaverkko.fi/yhteystiedot>

Taivaannaula ry, hemsidor (samtliga hämtade 14.1.2014):

Huvudsidan

<http://www.taivaannaula.org/>

Mitä on Suomenusko?

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/mita-se-on/>

Kysymyksiä ja vastauksia Suomenuskosta

<http://www.taivaannaula.org/suomenusko/kysymyksiä-suomenuskosta/>

Hiisi-projekti

<http://www.taivaannaula.org/2013/03/hiisien-paiva-kunnioittaa-suomalaisten-etnisen-uskonnon-pyhia-paikkoja/>

Kekri 2013

<http://www.taivaannaula.org/2013/08/taivaannaulan-kekri-2013/>

Kesäleiri Virossa

<http://www.taivaannaula.org/2013/08/taivaannaula-vieraana-maavalla-kodan-kesaleirilla-virossa/>

Hela 2013

<http://www.taivaannaula.org/2013/06/hela-kokosi-ihmisia-valkeakoskelle/>

Jäsenkysely 2013

<http://www.taivaannaula.org/jaskenkysely-2013.pdf>

Vieraita lahden takaa [blogginlägg]

<http://www.taivaannaula.org/2012/09/vieraita-lahden-takaa/>

Helavalkeat roihusivat saaristossa [blogginlägg]

<http://www.taivaannaula.org/2012/05/helavalkeat-roihusivat-saaristossa-3/>

Köyripukkeja ja vainajien muistelua [blogginlägg]

<http://www.taivaannaula.org/2012/11/koyripukkeja-ja-vainajien-muistelua/>

Taivaannaulan suunnitelmia vuodelle 2012 [blogginlägg]

<http://www.taivaannaula.org/2012/01/taivaannaulan-suunnitelmia-vuodelle-2012/>

Palukylän hiidenmäellä [blogginlägg]

<http://www.taivaannaula.org/2012/11/palukylan-hiidenmaella/>

The Pagan Federation, What is Paganism? (hämtad 14.1.2014)

<http://www.paganfederation.org/what-is-paganism/>

Turun ylioppilaslehti 8/2012, publicerat på internet 3.5.2012, (hämtad 9.10.2012)

<http://www.tylkkari.fi/turun-ylioppilaslehti/juurilla>

Uskonnot Suomessa – hanke (hämtad 14.1.2014)

Pakanaverkko ry: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=140>

Taivaannaula ry: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=869>

YLE (hämtad 14.1.2014)

Radio Suomi, Okaruusunkuja, ”Lapsikaappaus. Suomenusko ja haltijat”,

lö 5.11.2011 kl. 12.15

<http://areena.yle.fi/radio/1311242>

Litteratur

Aitamurto & Simpson 2013 *Modern Pagan and Native Faith Movements in Central and Eastern Europe*, Durham.

Anderson 1991 B. Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Revised Edition, 8 uppl. 1998, London, New York.

Aronsson 2000 P. Aronsson (red.) *Makten över minnet: historiekultur i förändring*, Lund.

Aronsson 2004 P. Aronsson *Historiebruk: att använda det förflutna*, Lund.

Assmann 2006 J. Assmann, *Religion and Cultural Memory*, Stanford, California.

Assmann 2008 J. Assman “Communicative and Cultural Memory” *Cultural Memory studies: an international and interdisciplinary handbook*, A.Erll, A. Nünning (red.) Berlin, New York, 1-15.

- Clifton & Harvey 2004 C. S. Clifton, G. Harvey (red.), *The Paganism reader*, New York.
- Faerie 2001 K. Faerie "The Granny Phenomena!", översatt av författaren, ursprungligen publicerad på finska i *Vox Paganorum* 2/2001, <http://www.kaaos.org/faerie/grannies.html> (hämtad 13.1.2014).
- Frisk & Nynäs 2012 "Characteristics of Contemporary Religious Change: Globalization, Neoliberalism, and Interpretative Tendencies" i P. Nynäs, M. Lassander & T. Utriainen (red.) *Post-secular Society*, New Brunswick, London, 47-70.
- Gregorius 2008 F. Gregorius *Modern asatro: att konstruera etnisk och kulturell identitet*, Lund.
- Harvey 1997 G. Harvey, *Contemporary Paganism: Listening people, speaking earth*, New York.
- Heelas & Woodhead 2005 P. Heelas & L. Woodhead, *The Spiritual Revolution Why Religion is Giving Way to Spirituality*, Malden, Oxford Victoria.
- Hjelm 2005a T. Hjelm (red.) *Mitä wicca on?*, Helsinki.
- Hjelm 2005b T. Hjelm "Tradition as Legitimation in New Religious Movements" i S. Engler & G. P. Grieve (red.) *Historicizing "Tradition" in the Study of Religion*, Berlin, 109-123.
- Harva 1948 U. Harva, *Suomalaisten muinaisusko*, Helsinki.
- Hutton 1999 R. Hutton, *The Triumph of the Moon a history of modern pagan witchcraft*, Oxford.

- Ivakhiv 2005 A. Ivakhiv "The Revival of Ukrainian Native Faith" i M.F Strmiska (red.) *Modern Paganism in World Cultures*, California, 209-239.
- Keltikangas-Järvinen 2000 L. Keltikangas-Järvinen, *Tunne itsesi suomalainen*, Helsinki.
- Kendall 1999 L. Kendall, "Recontextualizing "Cyberspace" Methodological Considerations for On-line Research" S. Jones (red.) *Doing Internet Research*, California, 57-74.
- Kendall 2010 L. Kendall "Community and the Internet" i R. Burnett, M. Consalvo, C. Ess (red.) *The Handbook of Internet Studies*, Chichester, 309-325.
- Ketola 2008 K. Ketola, *Uskonnot Suomessa 2008: Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin*, Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 102, Tampere, 11-26.
- Ketola 2010 K. Ketola, "Uusi henkisyys arvomuutoksen ilmentäjänä: modernisaatio ja uskonnon tulevaisuus", *Futura* 29/2, 37-50.
- Meinander 2001 H. Meinander, *Den nödvändiga grannen*, "Ungfinsk hembygd", Esbo, 23-46.
- Moberg & Granholm 2012 M. Moberg & K. Granholm "The Concept of the Post-Secular and the Contemporary Nexus of Religion, Media, Popular Culture and Consumer Culture" i P. Nynäs, M. Lassander & T. Utriainen (red.) *Post Secular Society*, New Brunswick, New Jersey, 95-128.

- Partridge 2004 C. Partridge, *The Re-Enchantment of the West: Alternative Spiritualities, Sacralization, Popular Culture and Occulture. Vol I*, London, New York.
- Partridge 2005 C. Partridge, *The Re-Enchantment of the West: Alternative Spiritualities, Sacralization, Popular Culture and Occulture. Vol II*, London, New York.
- Pearson, Roberts, & Samuel 1998 J. Pearson, R. H. Roberts & G. Samuel (red.) *Nature Religion Today: Paganism in the Modern World*, Edinburgh.
- Saarinen 1921 E. Saarinen, *Kalevalatalo: suomalaisen kulttuurintutkimuksen ahjo ja ohjelma*, Helsinki.
- Salakirjat <http://www.salakirjat.net/> (hämtad 14.1.2014).
- Sarmela 1994 M. Sarmela, *Suomen perinneatlas*, Helsinki.
- Sharf 1999 B. Sharf, "Beyond Netiquette: The Ethics of Doing Naturalistic Discourse Research on the Internet" i S. Jones (red.) *Doing Internet Reserch*, California, 243-256.
- Siikala 1992 A. Siikala, *Suomalainen šamanismi – mielikuvien historiaa*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 565, Helsinki.
- Siikala 2013 A. Siikala, *Itämeren suomalaisten mytologia*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1388, Helsinki.
- Sjöblom 2002 T. Sjöblom, "Contemporary Paganism in Finland" i J. Kaplan (red.) *Beyond the Mainstream: The Emergence of Religious Pluralism in Finland, Estonia, and Russia*, Helsinki, 223-240.

- Strmiska 2005 M.F. Strmiska ”Modern Paganism in World Cultures: Comparative Perspectives” M.F. Strmiska (red.) *Modern Paganism in World Cultures*, Santa Barbara, Denver, Oxford, 1-53.
- Strmiska & Dundzila 2005 ”Romuva: Lithuanian paganism i Lithuania and America” i M. F. Strmiska (red.) *Modern Paganism in World Cultures*, Santa Barbara, Denver, Oxford, 241-297.
- Strmiska & Sigurvinnsson 2005 M. F. Strmiska & A. B. Sigurvinnsson ”Asatru: Nordic Paganism in Iceland and America” i M. F. Strmiska (red.) *Modern Paganism in World Cultures*, Santa Barbara, Denver, Oxford, 127-179.
- SKS Suomalaisen kirjallisuuden seura, Seuran syntyvaiheet: <http://www.finlit.fi/seura/historia.htm> (hämtad 14.1.2014).

Otryckta avhandlingar

- Aitamurto 2011 K. Aitamurto ”Paganism, traditionalism, nationalism: Narratives of Russian Rodnoverie” (opublicerad doktorsavhandling, religionsvetenskap, institutionen för världens kulturer, Helsingfors universitet)
- Arola 2010 I. Arola ”Ni sit mä tajusin et muitakin kuin minä: Suomenuskoisten sosiaalinen identiteetti” (opublicerad pro gradu-avhandling i huvudämne, religionsvetenskap, institutionen för världens kulturer, Helsingfors universitet)
- Kantti 2013 L. Kantti, ”Suomenuskoisuus omaehtoisena uskontona: suomenuskoisten keskustelupalstan internet-etnografista tarkastelua” (opublicerad pro gradu-avhandling i huvudämne, folkloristik, Turun yliopisto)

Pesonen 2004

H. Pesonen, ”Vihertyvä kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko ympäristötoimijana” (opublicerad doktorsavhandling, religionsvetenskap, institutionen för världens kulturer, Helsingfors universitet)